פרק ט א מנין לעבודת כוכבים שמטמאה במשא. פירש הר"ב לחידי וכו' אי נמי משום דבעי למיתני כו' וזהו פירש"י וכתבו התוספות שאין נראה דאם כן בהאוא ה"ל להתחיל ועוד דה"ל למתניה בפרק רבי אליעזר דמילה אלא נראה לחידי וכו': **שנאמר** תזרם כמו דוה. כתב הר"ב ואפילו רבנן עליה וכו'. במשנה ו' פרק ג' דעבודת כוכבים ופס לפרש בס"ד: **ב שנאמר** דרך אניה בלב ים. פירש הר"ב מה יש טהור. כדתנן בפ"ק דמקואות. [*ומ"ש הר"ב ואפילו היא של חרס פירשתיו במשנה ג' פ"ב דכלים]: **מנין** לערוגה וכו'. עיין מה שכתבתי בזה בס"ד בדפ"ג דכלאים: **שנאמר** כי כארץ וגו'. כתב הר"ב ומשה טפחים ליכא למילף מקרא אלא קיש להו לרבנן וכו'. ואור"ת דמ"מ איצטריך קרא דאי לאו קרא ס"א אע"ג דלא יניקי ליכא ערבוב ואסור קמ"ל קרא דבכה"ג ליכא ערבוב ובקרא לחודיה נמי לא סגי דלא הוי ידעינן בכמה שרי קרא אבל השתא דקיש להו לרבנן דהמשה בטיתא לא יניקי אית לן לאוקמי קרא בטיתא. תוס': **ג שנאמר** היו נכונים לבלשת ימים. למאי דכתב הר"ב דמתני' משבשתא ותני טהורים כתבו התוספות וא"ת דטפי ה"ל למנקט קרא דוקדבתם היום ומחר. ואור"י דיתא ליה לאתויי היו נכונים לבלשת ימים משום דמוכח דמשום פלימת זרע הקפיד דכתיב ביה אל תגבו אל אשם עכ"ל. ומה שהגהתי בדברי הר"ב אלא רבנן דראב"ע היא כו'. משנה בלמה היא פ"ח דמקואות. וה"ל מוכח בגמ' דסכא

ואף על גב דיניקי מתתאי וכאן יש היכר גדול שרוח זו זרועה לפון ודרום ורוח זו זרועה מזרח ומערב אבל בין זרע האמצעי לזרעוני הרוחות אין היכר ואי מקרבי הוי עירבוב הילכך צריך הרחק כדי יניקה: **שנאמר** כי כארץ תוציא צמחה. תוליא אד למחה אד זרועים תרי תלמיד אד הרי ממשה. ומשה טפחים ליכא למילף מקרא אלא קיש להו לרבנן דה' זרעונים בשמה טפחים לא יניקי הרוחות מן האמצעי ולא האמצעי מן הרוחות דבעבור יניקה כל זרע טפח ומחצה הילכך כי רמיז לקרא המשה זרעונים בערוגה בת משה טפחים קאמר. ובמסכת כלאים פירשתי הלכות ערוגה ופרעוזתיה ודקדוקיה וכאן קלרתי: **ג שהיא טמאה**. דיוס הבלישי אכתי לא מסרתא שבבת זרע ורחויה לקלוט ולהיות ולד מוכר ממנה וקרינן בה שבבת זרע הרחוי להזריע: לשלשת ימים. דהקפיד הכתוב על טמאי קרי במתן תורה לכך הפרישן שלשה ימים ולא חש

לס

פרק ט **א אמר** ר"ע מנין לעבודת כוכבים שמטמאה במשא. לחידי דהוירי לעיל בחסמכתא גבי חרס נקט נמי להני קראי דאסמכתא וקרא דמזרם כמו דוה הוא סמוך לקרא דלא ימלא במכתתו חרס דאייתי לעיל. אי נמי משום דבעי למיתנא מנין שמרחיקין את המילה וכו' תנא להך מנין דדמו לה: מטמאה במשא. המוסא אותה יכבס בגדיו ואפילו לא נגע בה כגון בסיתה בקופה וכיוצא בה והפליגו רבנן עליה דרבי עקיבא ואמרי אינו מטמא אלא במגע כסרן והלכה כחכמים: תזרם כמו (אסה) דוה. כלומר יהי בעיניך כזרים כמו דוה כאסה נדה כדכתיב (ויקרא ט"ו) והדוה בנדתה ובעבודת כוכבים מצינו קרא: **ב שהיא טהורה**. שאינה מקבלת טומאה: בלב ים. ופשיטא דאמיה בלב ים היא אלא לאשמועינן דספינה הרי היא כיס מה יש מיהור אף ספינה טהורה ואפילו היא של חרס ואפי' טעונה ביבשה והורידוה ליס: שזורעים בה המשה זרעונים. ויש בה כדי להפרים ביניהן הפרש הראוי ולא הוי ערבוב: ארבעה בארבע רוחות הערוגה. ממלא את כל הרוח עד כמוך לקרן ובאמצע אינו זורע אלא גרעין אחד כדי שיהיה הגרעין שבאמצע רחוק ג' טפחים מן הזרוע שבכל רוח דביעור יניקת כל זרוע טפח ומחצה ואף על פי שאינו הקרנות שבכרוחות הזרעים קרובים זה לזה ואין ביניהם הרחקה ג' טפחים ויונקין זה מזה אין כאן בית מיחוש דאכלאים בלבד קפיד קרא דלא ליהוי ערבוב וליניקה לא חיישינן כדתנן היה גדר ביניהם זה סומך לגדר מכאן וזה סומך לגדר מכאן ואף על גב דינקי מתתאי וכאן יש היכר גדול שרוח זו זרועה לפון ודרום ורוח זו זרועה מזרח ומערב אבל בין זרע האמצעי לזרעוני הרוחות אין היכר ואי מקרבי הוי עירבוב הילכך צריך הרחק כדי יניקה: **שנאמר** כי כארץ תוציא צמחה. תוליא אד למחה אד זרועים תרי תלמיד אד הרי ממשה. ומשה טפחים ליכא למילף מקרא אלא קיש להו לרבנן דה' זרעונים בשמה טפחים לא יניקי הרוחות מן האמצעי ולא האמצעי מן הרוחות דבעבור יניקת כל זרע טפח ומחצה הילכך כי רמיז לקרא המשה זרעונים בערוגה בת משה טפחים קאמר. ובמסכת כלאים פירשתי הלכות ערוגה ופרעוזתיה ודקדוקיה וכאן קלרתי: **ג שהיא טמאה**. דיוס הבלישי אכתי לא מסרתא שבבת זרע ורחויה לקלוט ולהיות ולד מוכר ממנה וקרינן בה שבבת זרע הרחוי להזריע: לשלשת ימים. דהקפיד הכתוב על טמאי קרי במתן תורה לכך הפרישן שלשה ימים ולא חש

פרק ט א אמר ר' עקיבא מנין לעבודת כוכבים שמטמאה במשא

בנדה(ב) **שנאמר** (ישעיה ל) תזרם (ג) כמו דוה(ד) צא תאמר לו(ה) מה נדה מטמאה במשא אף עבודת כוכבים מטמאה במשא(ו): **ב מנין** לספינה שהיא טהורה(ז) שנאמר (משלי ל) דרך אניה בלב ים(ח). מנין לערוגה שהיא ששה על ששה טפחים שזורעין בתוכה חמשה זרעונין(ט) ארבעה בארבע רוחות הערוגה(י) ואחד באמצע(יא) שנאמר (ישעיה סא) כי כארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה תצמיח זרעה לא נאמר אלא זרועיה(יב): **ג מנין** לפולטת שכבת זרע ביום השלישי שהיא טמאה (יג) שנאמר(שמות יט) היו נכונים לשלשת ימים(יד).

א אר"ע בנדה. פ"ג ע"פ ע"ו מ"ח ע"ב יקוקע יפעיס דמו מ"ב: **ב** מנין לספינה. פ"ג ע"ב יקוקע מפני דמו מפקפ"ג: מנין לערוגה. פ"ד ע"ב בנמיס פ"ב מ"ח מפחיס ל"מ ע"ב. יקוקע יפעיס בבא מס"ו מי"ו פ"ד מהלכות כלאים ה"ב ממג לאון בע"מ: ד' על ד'. קדושין ל"ע ע"ב: **ג** מנין לפולטת. פ"ו ע"פ. יקוקע יפעו דמו בע"מ ובי' יקוקע מלוגע דמו מקפ"ח:

שנויי נוסחאות

א שמטמאה. בתס' ד' פיזנו שהיא מטמאה. במשני"ל שהיא מטמא וכן בסמוך. עי' במלא"ש שמניא שהר"י מתק לא הס"ל בכל המסנה. והוא המוה. עי' לעיל בדים פ"ם וס"ו. מה נדה. במשני"ל מה הנדה: **ב** שזורעין בתוכה. במשני"ל. זורעין. בדע"כ. בה. (ארבעה בד' רוחות הערוגה ואחד באמצע). במשני"ל ארבע. ערוגה ואחת. בד"ל ארבעה על ארבע. ועי' במשנ"ב. בכי"מ ליתא כ"ז. ועי' כלא פ"ג מ"ה. זרועיה תצמיח זרעה לא נאמר אלא זרועיה. בד"ל. זרעה לא נאמר כאן אלא זרועיה תצמיח. במשני"ל. זרעה תצמיח ל"נ אלא זרועיה תצמיח. בכי"ק בל. וכנגה זרעה תצמיח ל"נ כן אלא זרועיה תצמיח: **ג** שהיא טמאה. במשנ"ב שתחא. בד"ל וכי"ק שהיא מחורה ומפיתין כלאים"ע לך מסוגית תלמודנו לא מצמע כן ועי' רס"י ורע"ב ותו"ט. היו נכונים. בכי"מ ובמס' שבת פ"ו הרע"ב ד"ל והיו. לך לאינו נכון לפי סגנון הכתוב המוכא כאן. ועי' בדבור הסמוך. לג' ימים. בד"ל ובמשני"ל לג' ימים אל תגשו אל אשה וכ"ה בדי"ק:

ראשון לציון

ב [ברע"ב] ר"ח ארבעה כו' כדתנן כו'. בכ"ב דכ"ה:

תוספות רע"ק

פ"ט ג [אות קה] ברע"ב היה שהיא טמאה. תראוי להזריע. ועי' ריש כלים ובריש פ"ו דנדה:

יבין תפארת ישראל יבין

פ"ט א) לחידי דנקט אסמכתא בסוף פרק דלעיל. נקיט נמי כל הני אסמכתא דפרקן. או משום אסמכתא דמשנה ג'. דמרחיקין המילה בשבת נקט נמי כל הני: ב) אפילו לא נגע בה כשנשאה: ג) ר"ל העשה לע"ז זר ממך: ד) כנדה: ה) הכנס אל תתמר לו. ולא אמרתי לך שתהיה לך כנדה. רק לעניין טומאה. אבל לא כמוה שתחזור לקרבה ולהכניסה כשתבול. רק לא תתמר לה. דע"ז טמאה עולמית: ו) וקיי"ל דע"ז מטמא רק במגע: ז) ר"ל שאינה מק"ט: ח) מה יש אין מק"ט. כ"כ ספינה. ואפי' היא של חרס. וכ"ש של עץ. ואפילו טעונה ביבשה והורידוה ליס. דמטולטלת מלא ורוקן. אפ"ה אמקט"ו: ט) ולא יותר. ואף דבכל דוכתא מלא זרעונים כולל כל המרע. הכא רק בירקות הרי לזרוע ה' מינין בערוגה. מדכך הדרך לזרוע מהן מעט מעט: י) מיתה בכל זויות טפח על טפח פנוי. וזורע ד"ט האחרים ברוחב טפח. וכן בכל רוח ורוח: יא) ר"ל טפח על טפח זורע באמצע. כדי שיהיה מובדל מהירקות שבלדדים טפח ומחצה לכל רוח כתמונה ה). או שיזרע באמצע ח' טפחים. אבל יגע בהזרוע בד' הלדדים רק ברחב הור. כתמונה ד). אבל עפי מה' מינין. אף שמרחיקין

זמ"ז טפח ומחצה שהוא שיעור יניקה. או נוגעים ברחב הור. אפ"ה אסור. מדהו"ל עירבוב: יב) תוליא. חד. למחה. חד. זרועיה. תרי. תלמיד. חד. הרי ה' וקרא מיירי בשתה ערוגה שהיא ו' טפחים. מדקיש להו לרבנן דבשה"נ לא יניקי מהדדי: יג) דאז מדאכתי לא מסרח הש"ז. שפיר מקרי עדיין ש"ז. דראוי עדיין להזריע להיות ולד מוכר ממנו: יד) וקיי"ל (י"ד קי"ו) דהפולטת ש"ז

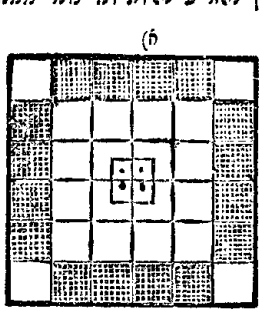

ה)

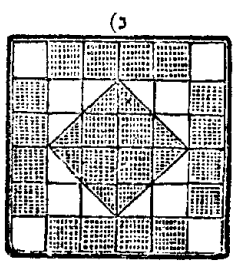

ב)

אם יפליגו אח"כ ביום רביעי להפרשה דמסריח ואינו ראוי להזריע. ופסק הלכה שהפולטת ביום השלישי שהיא טהורה ומתני' משבחתא היא ותני מנין לפולטת ס"ז ביום השלישי שהיא טהורה שנאמר היו נכונים לשלשת ימים ולשלשת ימים דאמר קרא היינו ליום השלישי דביום שלישי להפרשה נתנה תורה. לו נמי לא משבחתא היא אלא [רבנן דר'] אליעזר בן עזריה היא דסבירא [להו] הפולטת ביום השלישי טמאה ולית הלכתא [כותייהו]: מנין שמרחיצין וכו'. אפי' בחמין שהותמו בשבת דאף ביום ג' מסוכן הוא וכ"ש ראשון ושני והמים חמין מחזיקין לגוף החיצון ומברריאין אותו: לשון של זהורית. כמין לבון של צמר אדום היו קושרין אצל בראש השעיר המשתלח לעזאזל ואינו צלוק וכשהיה דוחה השעיר למעה היה הלבון ההוא מלבין וידעין שנתכפרו עונותיהם: ך מנין לסיכה שהיא כשתיה. לא כשתיה ממש לחיובי עלה כרת אלא שהיא אסורה: ך ביצה קלה. ביצת תרנגולת שהיא קלה לבשל יותר מכל שאר ביצים ולא כדי לבשל כולה אלא כגרוגרת ממנה ערופה ונתונה באלפס: ומצטרפין. כל מיני תבלין זה עם זה: אסטים. י"ל בל' ערבי ולבנו דומה לתבלת: ופואה. ברש"י עשב שלובטין בשם אדום ובערבי אלפו"ה: בסבכה. ברא"ש הסבכה שעשויה כקליעה

נותנים

לאמכתא ומדבריהם וכ"כ בחיבורו פ"א מהל' שביתת עשור ועיין כיולא בזה בפירושו למ"א [בפ"ק] ממ"ש בס"ד בס"ד דיומא: ך המוציא עצים כדי לבשל וכו'. אע"ג דתנן במכנה ה' פ"ח קנה שהוא עב וכו' כדי לבשל וכו'. אינטריך לאשמעינן בעצים דלא תימא דהוו לעצות בהן שן של מפתח ובכ"ב לחייב קמ"ל. גמ': תבלין. כתב הרמב"ם כמו הפלפל והזנגביל וגלגלן וקדה ודומיהן. וכולן מצטרפין זה עם זה לפי כפטולתן אחת ע"כ. וכל אלו הם מיני מרקחות ודברים שריחן טוב ועי' במשנה ו' ומ"ש בס בס"ד. ולאפוקי שאר דברים שמתבלין בהם התבשיל כמו הטוס והבצל. ותמיהני דבפ"ב דערלה משנה ט"ו מפרש תבלין כל דבר שמתבלין בו ואפילו טוס וכו' וכי תימא דהתם לגתינת טעם לאסור התבשיל והכא להולאת שבת אתי. לא מסתברא כלל לחלק. דהא כל ביעורי שבת הולכין אחר דרכן של בני אדם לעשות בדברים ההם. וכיון שהטוס ודומיו בכלל תבלין לענין ג"ט כ"כ שיהא בכלל תבלין לענין הוצאת שבת. ועוד דבגמ' הכא אדתנן ומצטרפין זה עם זה פריך לה מהיא מתני' דערלה דתנן ומצטרפין ואחמר עלה במיני מתיקה אבו טעמא דאזו למתק את הקדירה הא לאו הכי לא ומשני ה"ג דאזו למתק. הא קמן דבהדא מחתא מחתיהו. ולא עוד אלא שלפי דעת המקבן ס"ד דבהני דהכא כלול טפי מהאוא דערלה. ועיין רפ"ט דאולין. ורא"ה בפי"ח מה"ש שהרמב"ם שם העתיק המשנה שבכאן כלשונה וכתב עליו המגיד וז"ל ומ"מ נראה לפי הגמ' שאין מצטרפין אלא בשאולן מיני מתיקה וכן פרש"י ז"ל ויש לרבינו שם פי' אחר עכ"ל. ובפי"ב מהמ"א כתב הרמב"ם ההיא דערלה תבלין שהם ב' או ג' שמות וכו' ואסברה לה בכרפס וברפ"ט דשביעית תנן לה בהדי מיני ירקות וכן רגילין ליקח בלילי פסחים לטיבול הראשון מה שקורין בל"א פיטרזי"ל ואומרים שהוא מה שנקרא בל' חכמים כרפס ובירושלמי דשביעית מאי כרפס שבהרות ריב"ח אמר פיטרוסלינין. וכ"ע. [*ואי אין מתבלין לגילה אלא באלו שזכר הרמב"ם ודומיהן מיתא דלא מצי מיירי הכא אלא באלו בלבד ורא"ה בתוס' דפ' תולין דף קמ"א בסד"ה הני פלפלי כו' שכתבו דאין נראה שיהא בכלל תבלין אלא ירקות כעין כמון אבל שומין וכלים אינם בכלל תבלין ע"כ]: אסטים. עיין מ"ש בס"ד במ"ה פ"ב דכלאים: [*בסבכה. ס"א פי סבכה וכן העתיק

ס"ש

ה) בדפוס פרא: וקראקא „כתב הרמב"ם וגזה תבין דברי הרמ"ז. והכ"ל תיקן „הכ"כ".

יבין תפארת ישראל יבין

ס"ז תוך ו' עונות לשימושה. חוץ מיום שמשמה בו סותרת יום ה' מז' נקיים אלה (ושונה היא לו יום לו לילה): טו) דבשאין מים חמין. מותר ליטרחל להחם לו מים לרחלו כדי לחזקו. דאם הולד מסוכן. ובב' ימים הראשונים פליגי הפוסקים. די"א לא נתחזק החולי עד יום ג': טז) והחידוש נתתנה הטבע. ולהכי אין מרחיצין סתם מילה. רק ביום לחוש לסכנה. אבל קודם המילה. מרחיצין אותו בחמין שהותמו מע"ש. ובנשפכו יביא חמין שהותמו לצורך עובד כוכבים. אבל לא יאמר לעובד כוכבים לחממן. ולענין שרית הסדין (ווינדעלן) למילה. באפשר יעשה ע"י עובד כוכבים (בל"א פ"ע. ועי' בל"ע מלאכות במלבן): יז) אמר סרוק כלשון ולבוע (קראמפזין): יח) אע"ג דאיכא קצת איסור שיעולו חוץ לתחום. לו כשיאמר

אחריו (עי' פסחים פ"ז ג' ודו"ק): יט) מקום סיכה לשתיה. מיהו אינו ראיה גמורה רק זכר. דהלמא ברחילה מפהעי קרא דמים. דגם ברחילה נכנסים מים בקרבו דרך נקבי פארען שבגוף. א"ל בקרבו אלו אמים רק אקללה קלי. להכי בלמת סיכה רק מדרבנן אסור. והכי קיי"ל: כ) כלעיל פ"ח סי' ג"א. כ"ב. כ"ג: כא) בשמים. שומים. בלגים. ובומן (עי' ר"מ ערלה פ"ב מ"ו): כב) ה"ל בעינן ביצה קלה דהייגו ביצת תרנגולת דמדהיא עריבה לאיך טפי מאחר ביצים. א"ל תבלין מרובים להמתיקה: כג) כל מיני שבתבלין: כד) קליפה ירוקה שעל האגוז בעודה לחה ראוי לצבוע: כה) (גרהאגטאפפעל): כו) (ווייד־ענקרויט) שעושין ממנו (לאידינ): כו) (פערבער ראטה): כח) רגילין לתת בראש הסבכה

ממלית

שבדרחיצין. קל"ד ע"ג ירושלמי שבת פ"ש ה"ג מי' ע"ל פ"ש מ' ו' ש"ם ועי' פלל"ש פפ"ם ע"ב ירקות ושלח רמז קל. מיי' פ"ג מה' מילה ה"ח טוש"ע יו"ד סימן ל"ח סעיף ב': שקורטרין. ומתמ ל"ח ע"א פ"ד פ"ג מהל' מעשה יה"ל ה"ד ד מנין לסיכה. פ"ו ע"א יומא ע"ו ע"ב נלה ל"ב. ע"א יקוקים מהנלים רמז תתפ"ה מיי' פ"ג מהלכות שבת עשור ה"ט ורים ז"ל ס' ל' מרוחות טוש"ע או"ח סי' תכ"ד סעיף א': ה המוציא עצים. פ"ם ע"ב ביצה ל"ם פ"א. מיי' ומלמי שבת פ"ב ה"ט. מיי' פ"ח מהלכות שבת ה"ל וה"ה קלי' אבודרהם פ"ח פ"ח מי' שם ה"מ:

שנויי נוסחאות

מנין. בכי"מ ובנין וכן בסמוך במשנה ז'. את המילה. בד"ע ובמכי"ר את הקטן. עיין בתוי"ט מ"ב בשם הירושל'. והמצית דברי הירושל' אלה מובאים גם בגבלי (קלה) הוו בה במערבא הרחלת קטן לו הרחלת מילה כו' ע"ש. (שחל לחיות בשבת). בכי"מ ליתא כ"ז. ועיין ירושלמי כאן ובגבלי שם. שעיר. בכי"ק השעיר. בשנים בשלג ילבינו. במכי"ר. ילבינו וגו'. בד"ע בשנים וגו'. וכי"ח וכי"ק בשנים בשלג ילבינו אם יאדימו כתולע בצמר יהיו: ך שנאמר) במכי"ר ליתא: ה תבלין. בד"ע ותבלין. בכי"ק תבלים. ומצטרפין. בד"ע מצטרפין. קליפי אגוזים. כתב הרב בעל ד"ם ז"ל „(קליפי אגוזים) כמתא בבגנה במ' ריוזא ומשם בכל הד' הישמים גם בד' קלאקא שהדשיכו התוי"ט בעצמו בפעם הב' ומן התימא אלא העיר התוי"ט ע"ז" עכ"ל וכן נית' גם בדפוס הראשון של התוי"ט (פראג). (אסטים ופואה). בכי"ק אסטים. במסב"ב ד"ו ר"ל סטים. בכי"מ ליתא ועל הגליון סטים ופואה. בד"ע איסטים. וכבל הד' סוכנים בגמרא וברש"י סטים. בסבכה במסב"ב פי סבכה וכן בסמוך. בד"ע ובמכי"ר כסבכת וכ"ה בסמוך. ועיין תוי"ט:

תוספות הדשים

ג[במשנה] בראש שעיר המשתלח כו'. וקשה לתיתא ביומא שתמלה היו מוכנין לקבור על פתח של היכל רק קודם הזורקן אלא היה מלנין לפוטעים מוהנים לקבור בשעיר א"כ הוא"ל שיקר התקנה וי"ל דנקט דבר שיש בו קצת איסור דמיא לאיך מה שהיו מולקין הלשון לפנים גם

ראשון לציון

[תי"ם] ד"ה בסבכה ס"א פי סבכה כו'. וכן לו' במשנה שבגמ' וכן בגמ' ע"ש ע"א ליתא לפי סבכה.

רש"י] : קמוניא : פירש הר"ב טעם שמנקין בעפרו . כלומר שמייבשין לחותו וכוחסין הדק הדק עד שנעשה כעפר וכיולא בזה תמלא בפי' משנה ג' פי"ד : כדי להעביר על הכתם . כדתנן במ"ו פ"ט דנדה : ן [*פלפלת . פי' הר"ב אין זה פלפל כו' וכפירש"י וכ"ל מדקתני פלפלת בתי"ו אבל ראיתי בפ"ב דערלה משנה י' שנראה מפי' הר"ם דהתם דמש"ה פירש"י שאינו פלפל שלנו דא"כ תקשה ריבא דפלפל שלנו בכלל תבלין דריבא ואיאך נתן התנא שיעור אחר לפלפל . ולי נראה דאי משום הא לא איריא דהא פירש הר"ב במשנה א' בדבש דרשותא שביתא והוא משהו אזלינן בתר שיעורא זעירא לחומרא והוא גמ' ערוכה וה"ל דטוותה כדלקמן בד"ה מיני בשמים וכו'] : מיני בשמים . וראוין להריח כמו לתבל דאלת"ה הא תנא לה לעיל כדי לתבל בילה קלה וכו' . ואע"ג דהתם קא חשיב הרמב"ם דברים שראוין גם להריח כמו שכתבתי בשמו לריך לומר דהנהו עבידי טפי לתיבול מלהריח והלכך לא אזלינן בתר שיעורא זעירא כדאמרינן בריש"ח בגמ' דף ע"ח ע"א כל מלתא דשביתא ולא שביתא אזיל רבנן בתר דשביתא לקולא . שביתא ושביתא אזיל רבנן בתר דשביתא לחומרא כנ"ל : רבי יהודה אומר וכו' שנאמר ולא ידבק בידך מאומה וגו' . ולכאורה היה נראה לומר דת"ק טעמיה משום דהוה מלאכה שאינה לריכה לגופה ורבי שמעון היא דמשנה ה' פרק דלקמן . אלא מדהר"ב והרמב"ם פסקו דלא כרבי יהודה דהכא ולקמן וכן במשנה ה' פרק ב' פסקו דמלאכה שאינה לריכה לגופה חייב שאין טורך לאדם בו והיינו דכתב רש"י ז"ל והא דתנן כל שאינו כבר וכו' ואוקימנא למטוטי עלי אשרה דלא כר"י ועיין משנה ה' פרק דלקמן : ן אינו חייב אלא חטאת אחת . עיין במשנה ב' פ' דלקמן ומ"ש בס בס"ד : זרעוני גינה . פי' הר"ב הע"ג דכל האוכלים וכו' הני כיון דלזריעה קיימי וכו' וכן ל' רש"י ומשמע דראוין ג"כ לאכילה אלא כיון דלזריעה קיימי הוה שביתא ושביתא דאזלינן בתר דשביתא לחומרא כדלעיל . ולכון הרמב"ם בפירושו וכן בחבורו זרעוני גינה הם הזרעים שאינם ראוים לאכילה כמו זרע המלפפונים והבצלים והלפתות ודומיהם . ע"כ . וכבר הערתקתי עוד לעמו בזה בתחלת מסכת כלאים בס"ד . ולרש"י ודברי הר"ב שבאלאן לריכין לפרש דמאי דתנן במשנה ב' פ"ב דכלאים זרעוני גינה שאינן נאכלין כלומר אותן זרעוני גינה שאינן נאכלין אבל יש מהן שנאכלין כדפירשו הכא . דאילו להרמב"ם שאינן נאכלין בימינא הוא להכיר איזה זרעוני גינה . א"כ יש לפרש לרש"י והר"ב דשאינן נאכלין כלומר שאין עומדים לאכילה אלא מיקרן לזריעה כדפירשו הכא : פחות מכגרוגרת . כפי' הרמב"ם אמר קרוב לגרוגרת ועשמו נראה דמדלא פי' הטיעור ס"מ דבפחות מעט קאמר ועיין מ"ש בר"פ דלקמן ובח בורו העתיק המשנה כלשונה : ר"י בן בתירא אומר חייב . פי' הרמב"ם אפילו לא הוציא אלא חטאה בלבד : זרע קשואין וכו' . אתאן כל"ע . כ"כ הרמב"ם

ן פלפלת. ג' ע"א מ"י' שם : ן קשת הדרוכלין . שם מ"י' שם הלכה כ"ח: ורע ני גנה. ע"ע ע"א מ"י' שם ה"ג :

שנויי נוסחאות

קמוניא . במסני"ר קימוניא.בכי"ק קמוניית. במס"ב קמוליא . לבבם (בחן) . במס"ב ליתא . על הכתם . במס"ב את חכתם . ועיין רש"י : ן פלפלת כל שהוא . בד"ב. כל שהוא. ועטרן. בד"ג עטרן. מיני בשמים. בכי"ח.. בשמים כל שהן. וכ"ה גרס"י. ומיני מתכות כל שהן . בד"ג מיני מתכת..גרס"י..כל שהוא. בכי"ק מיני מתכותיהם כל שהן (ומלי כיתם בגוס' הגאון לפני הרמב"ם שפי' כלי מתכות שבוקקין בהם הנשמים כו'. בכי"מ יב כתן הוספה שמצניעין אותן לרפואת. ובכ"י לא גרים לה וגא ידענא טעמי' ויותר מסתבר הוא מדלא קתמרה הגמ' למאי הוא בכתיבה ונוסח סיה מתיבה גם כן טעמא דבריתא המובאה בגמ' ריש דע כו'. אגמון כו' ואולי הכ"ר"ב דזה קאי ג"כ למיני מתכות וזה לא יתכן כדמוכח בגמ' דקתמרי למאי חזו כו'. ודע הגוס' הזאת היתה ג"כ לפני הרב המאירי כי' „וזה שאמר שמצניעין אותן לרפואת על מיני הבשמים הוא אומר כן" עכ"ל ועיין עוד בהוי"ט וצ"ע. (מאבני המובחר) מעפר המזבח . בכי"ק ליתא . במסני"ר הסיר מעפר המזבח ומאבני המזבח . מקק ספרים ומקק. בד"ב מטקק ספרים ומטקק . כל שהוא . בד"ב ובמסני"ר כל שהן . שמצניעין. במסני"ר בפני שמצניעין. אותן לגרגון. בד"ב אותו לגנון ע' רע"ב. ממשמשי. בד"ב ובמס"ב בשמשי . כל שהוא. בד"ב כל שהן . לא ידבק. במסני"ר ולא.. כנקיל : ן מכגרוגרת . בד"ב מגרוגרת . (בן בתירא) . בד"ב ליתא וכן ליתא בכי"ק. פול המצרי. בד"ב ובמסכיר.. בצרי .

תוספות חדשים

בעיר בשלו חון לתחוס הוי קלת לאסור לכן אמרי' לקרא. (ממשוכ"ח ז"ל) : [בבשנת] ר"י בן בתירא לומר תמשה. פי' הרמב"ם אפ"ו לא הוציא אלא חטאה בלבד והכי מוכח בפרק המוציא יין דף ע"ב ע"א וכן פי' רש"י שם ע"ב סר"ת :

יכין **תפארת ישראל** **יכין**

מעלית לבוע : כמ) (אלוינן) . וי"א (זאלפעטעטער) : ל) הן ג' מיני עשב המנקין הבגדים בכביסה : לא) אשה שמלאה כתם בכתמה . ומשפקת אם הוא דם נדה או לבע . בודקתו במינין אלו (כפ"ט דנדה מ"ו) : לב) חזי לריח הפה . ואינו פלפל שלנו . דהוא בכלל תבלין דלעיל כ"א : לג) (האריכיבו) . חזי לרפא כאב הלי ראש : לד) העשויין להריח . ולעיל כ"א מיירי במלויין טפי לתבל המאכל : לה) דאף מתכת מעט חזי לעשות כלי קטן ; לו) ספרים שנרקבו : לז) (מענטעלכען) של ס"ת שנרקבו : לח) ומפני קדושתן חביבי : לט) וקרא אחשביה לאוכלי' . והו"ל מתקן להוציא ע"ז מביתו . ות"ק סבר מדמבזה בעיני אדם . אינו בכלל כל הכשר להטמא . כלעיל (פ"ז מ"ג) : מ) תיבה קטנה של מוכרי בשמים : מא) דחדא הוצאה היא . וא"ת מה אדי' קופה הרי אפי' הוציא והזר והוציא בהעלם א' חייב רק א' . י"ל דקמ"ל דאפי' לר"י (בריתות פ"ג מ"ע) דתמחויין מחלקין . א"כ כ"ם דמיגין מחלקין . ואפ"ה כיון בהן בקופה קופה מלרפן וחייב רק א' (ועי' פ"י מ"כ) : מב) אע"ג דאוכלין שיעורן כגרוגרת . הכהו לזריעה קיימי טפי : מג) (נורקען זאלטו) : מד) (מעלאהנען זאלטו) : מה) (שמינק . בהאנען זאלטו). והנך חשובים טפי משאר זרעים . וסגי בשיעור זעטא : בשמניעו

ראשן לציון

ה [בבשנת] קמוליא. ס"א קימוני ערוך (ערך אשלג) וערך קמליא: [שם] להעביר על הכתם . במס"ב אינתא את הכתם ופירש"י את הכתם על דם נדה כו' :

תוספות רע"ק

ו [אות קן] בבשנת ועטרן. עיין פירושו בהרע"ב לעיל פ"ב מ"ב : [אות קז] שם תוי"ם ד"ה פ"פ ה. וכפ"רש"י וג"ל. ועיין בס"ז ובנקוה"כ יו"ד סוף סי' ק"ח :

פאסל"י ח) בלע"ז: חגב חי כל שהוא. שמצניעין אותו לקטן לשחק בו: מת כגרוגרת. כדין שאר אוכלין: צפורת ברמים. עוף שמלוי בין הדקלין הבחורים: בין היה בין מתה כל שהוא. שעושים ממנו רפואה ולהחיים: חגב חי טמא כל שהוא. ות"ק סבר ממא אין מצניעין אותו לתיוק דלמא מיית ואכיל ליה ואין הלכה כרבי יהודה:

ח) פאסולי"י מירקישע באתנען.

הרמב"ם: [*מת כגרוגרת. פי' הר"ב כדין שאר אוכלין שהרי מותר לאכלו כשמת ומכוס הכי בשמא לקמן מפ' הר"ב דאין מצניעין לתיוק דלמא מיית ואכיל ליה ס"מ דבטהור לא איכפת לן אי אכיל וכתבו התו' טעמא בשם בה"ג מדכתיב [ויקרא י"א] ואת כל נפש ח) אשר הרומשת במים אלו דגים ואת כל נפש ב) השולת אלו חגבים מדכתיב תגבים אחר דגים משמע דאין טעונים שחיטה כדגים ואף עוף הוא פטריגן ליה בולא

הגב חי טהור כל שהוא[מו] מת כגרוגרת[מז]. בין היה בין מתה כל ציפורת ברמים[מח] שהוא שמצניעין אותה לרפואה. רבי יהודה אומר אף המוציא חגב חי טמא כל שהוא שמצניעין אותו לקטן לשחוק בו[מט]:

כלום אי לאו דאוקמ לבהמה כדאיתא בהשוחט ע"כ]: רי"א אף המוציא חגב חי טמא וכו'. כתב הר"ב ות"ק סבר דאין מצניעין אותו דלמא מיית וכו'. לא משום דמטוין להפריש. דקי"ל דאין מטוין על הקטן האוכל נבלות להפרישו והכא פירש"י דמ"מ בידים לא יהבינן ליה דתניא לא תאכלום לא תאכילום. להזהיר גדולים על הקטנים [*ועיין לקמן פט"ז מ"ו ובמסכת יבמות פי"ד מ"ד]:

ח) וכל נפש החי' כל"ל רש"ס. ט) ולכל נפש כו' רש"ס.

יכין תפארת ישראל יכין

מו) שמצניעו לקטן לשחק בו: מז) כבל מיני אוכלין. מדאין טעון שחיטה: מח) מין לפור [אב"י כ"פ הר"ב אבל כפי מה שהוכיחו בת"ח סוא מין חגב. ע"ש]. מט) ות"ק ס"ל דאין נותנו לתיוק. פן ימות ויאכלנו. ואף דקטן אוכל נבילות להיאבון אין ב"ד מצווין להפרישו. עכ"פ אסור ליתן לו בידים. מיהו אביו בכל גוונא מצווה להפרישו. ואפי' באיסור דרבנן חייב לחנכו. רק דבדאו' מחינן באב. ובדרבנן לא מחינן בי' באב. אבל בתיוק שאינו בר הבנה. אף אביו אינו מצווה להפרישו. אבל אסור להאכילו בידים (מג"א שמ"ג כ"). וחינוך לקטן במצות עשה. היינו אפי' בעשה דרבנן. כתפלה (א"ח ק"ו. ורע"ז שם סק"ב). ובר חנוכה (ספי' תרע"ה). ומגילה (סי' תרפ"ע. ועי' מ"ש בזה

הלכתא גבירתא כללא דפרק ט

פרק ט משנה ה ז המוציא עצים שיעורו כלעיל פ"ח. תבלין כדי לתבל גרוגרת סביצת תרגנולת ומצטרפין כל מיני תבלין לשיעור זה ולרש"י דוקא בשכולן מיני מתיקה. מיני צבעים כקליפי ירוקה דאגוזים וכדומה. כדי לצבוע בהן מטלית קטן שמשימין בראש הסבכה. ובמוציא סמטנין שרויין אפי' מעט כעין שבראין לדוגמא. כל מיני מגקין הבגדים בכביסה. כמי רגלים של קטן כן מ' יום ואליעזר ואלפעזער וזייפע וכדומה. כדי לכבס מטלית קטן הנזכר. פלפלת דחזי לריח חפה וכן עטרן דחזי לכאב הראש. ובשמים לריח טוב ומיני מתכת חקשים [כ"כ חרמב"ם] בנחשת ובדזל. ומקק ספרים ומספחותיהם וכל דבר שנינדן אותו מחמת קדושתו. כ"ש המוציא כלי ובתיבו מינין הרבה. או שהוציאן בתוך כפו. חייב רק אחת. זרעוני גינה שאינן נאכלין לאדם שיעורן פחות מכגרוגרת. ורע קשואין ב'. וכן ורע דלועין. וכן דפול המצרי. חגב חי כ"ש. ומת כמאכל בגרוגרת. וצפורת ברמים דחזי לרפואה. אפילו מתה בכ"ש. וכן כל כיוצא בו:

פרק י א המצניע. קודם השבת: לזרע ולדוגמא. להרפואות שיש לו סממנים ויקנו ממנו: ולרפואה. ושכח בשבת למה הלגיע בכל שהוא. שעל דעת הרחבונה הוליאו והא אחשביה: אלא בשיעורו. כל אחד שעור המפורש בו: חזר והכניסו. זה שהלגיע פחות מכשיעור והוליאו אם נמלך בו שלא לזרעו וחזר

פרק י א המצניע א) לזרע ולדוגמא ב) ולרפואה ג) והוציאו בשבת ד) חייב בכל שהוא ה) וכל אדם אין חייב עליו אלא כשיעורו ו). חזר ז) והכניסו

בזרעוני גינה ומ"מ כשאינו מלגיע אינו חייב בכ"ש לפי שאין רגילות לזרעו כ"ש אלא כשיעור פחות מכגרוגרת: וכל אדם. כתבו התוס' דימא לר"י דאמאי איצטריך למיתני ליה הא תנא ליה חדא זימא בפרק כלל גדול ובאינו כסר להלגיעו כו' עכ"ל וברים ברכות כתבתי בשמם דרגילות לשמות בקלור מה שנשנה במקום אחר ואין לאלך דהתם אשמועינן מה ששנה בנגעים והכא בחדא מסכתא תרוייהו. דהכי אשכחן שתירלו בשם ר"י עלמו בפ"ו דיבמות מ"ד. ומה"ט גמי אין לאלך דהכא בבא שלימה. דהתם גמי כולה בבא נשנה באומו פ' ובפ"ב: חזר

והכניסו

יכין תפארת ישראל יכין

פ"י א) ר"ל אע"ג דבפרקן דלעיל קבע שיעור הוצאה לכל מין ומין. היינו בשתים. אבל המלגיע. ר"ל שיחדן במקום משומר. לשיות לזרע וכו': ב) (פראבע) להרפואות לקונה נקרמת בלשון יון (דאגמא): ג) דמדשמרה לא מג' אלו. שיעור הוצאתן בכ"ש: ד) אלו הוליאו לתכלית א' מהכך ג'. פשיטא דחייב בכ"ש. אף שלא שמרן מעיקרא לכך. רק מיירי הכא. אע"פ שהוליאו בשתים כדי לעלעלו מבית לבית [אב"י ולהכי לא אמר תנא בקיצור שמוציא לזרע וכו'. דקמ"ל דכשהלגיע תחלה לא' מהכך ואח"כ הוליא שתים חייב]: ה) לפי' בגרעין א'. דאף שהוציאו שתים עכ"פ כיון שהלגיען תחלה לחד מהכך. אמרי' דאדעת הלגעתו הוליאו. ואף דכבר שמעינן לעיל פ"ז מ"ג) דהמלגיע חייב בכ"ש. קמ"ל הכא אף שבכח בשעת הוצאה לאיזה מהכך ג' הלגיעו. אפ"ה חייב בכ"ש: ו) כמבואר בפרק דלעיל: ז) ר"ל לפע"ד חזר

מהתבנתו

חגב חי. שוש' חולין פ"ל שם ע"ג מיי' שם הלכה י"ח:

שנויי נוסחאות

חגב חי (מהור). וכ"ה בכ"כ. ובכ"י חמוציא חגב חי וליתא וכן ליתא בד"נ ובמפני"ר. ומוכן הוא מענינו „מת כגרוגרת" והרב בעל ד"ם ז"ל כתב „ויאיתו מכוס דסתם חגב טהור הוא כמ"ש במקרא ואתה כתבנ למינהו" עכ"ל אך שם שמו הפרטי חגב אבל אם בא בכם הסיג לאחרים יוכל להיות כי גם העמא נקרא סיג כשם זה ועי' חולין. צפורת. בד"נ וצפורת כל שהוא. בכי"ל כל שהוא. (שמצניעין אותה לרפואה). בכי"מ ליתא ואיתא בגליון (בשם מפני שמצניעין.) שמצניעין (אותו) לקטן. בכי"מ בפני שמצניעין לקטן. לשחוק. בד"נ ובמפני"ר לשחוק. ועי' כס"ר. בכי"מ לצחק לו בו:

תוספות חדשים

[הר"ב] ד"ה צפורת כרמים עוף כו' עכ"ב. זה אינו דהא שנאה בין התגבים משמע שהוא חגב וכן משוש במולין דף ס"ה דדרים למינהו בתגבים לרבות לפוכת כרמים: (ממסורת"ת ז"ל):

ראשון לציון

ז[הוי"ם]ר"ה**מת** כגרוגרת כו' וכתבו פתוס' כו' דף ל' ע"ב וכ"כ רש"י וחוס' חולין ס"ו ע"א אבל חוס' כע"א ל"ח ע"א ד"ה לעולם כתבו דבר זה בשם התוספתא וקל"ע:

פרק י א המצניע. פירש הר"ב קודם השבת וכו' ושכח וכו' שעל דעת הרחבונה וכו' וכ"ש המוציא בשבת לזרע וכו'. גמ': חייב בכ"ש. משמע אפי' גרעין א' והכי איתא בגמ' מחייב היה ר"מ אפילו חטה אחת. ולא תימא דכל שהוא דהכן היינו פחות מכגרוגרת אבל כזית ליבעי. ומשמע מיהא דהיכא דקתני פחות מכגרוגרת דהא כזית ליבעי וסיעתא לפירוש הרמב"ם דס"פ דלעיל

א המצניע. ל' ע"ג מיי' פ"ח הל' ג' ופ"ח מהל' שבת הלכה י"ח ב'. כ"מ:

שנויי נוסחאות

א ולדוגמא. במכנ"ר לר בגמ'. והוציאו. בס הוציאו. חייב בכל שהוא. בד"נ. ובכל שהוא. במפני"ר. עליו בכ"ש וכ"ס בכי"ף ובכל"ב ועי' סי' הרמב"ם. וכל אדם. בד"נ ובכל אדם. אין חייב עליו. בד"נ ובמפני"ר אין חייבין עליו. כשיעורו בד"נ בשיעורו וכן בסמוך.

והכניסו. פי' הר"ב אם נמלך בו וכו'. בגמ' פריך פשיטא ומבני כגון שזרקו לאוכר ולא ביטלו בפירום וקמ"ל דאע"פ שיכר במקומו שלא נתערב יפה וה"א דבמילתי' קמייתא קאי קמ"ל מדזרקיה לאוכר בטולי בעליה. וכתב המגיד דהא דתנן חזר והכניסו ר"ל והוציאו. וברים פ"ק מפירש דתנא הכנסה גמי הוצאה קרי לה והוא הדין להוצאה הכנסה: ב אסקופה החיצונה. פי' הר"ב שלפני הפתח לגד ר"ה. ופחותה מבלשה דהוי רשות הרבים גמורה: עד שיוציא את כל הקופה. פירש הר"ב ולא שנו וכו' אבל מלאה הרבל וכו' נעשה וכו'. והא דתנן בשפ"פ דלעיל המוציא קופת הרוכלין אינו חייב אלא אחת אחת לא אמרה אלא הוציא כולה שלא יתחייב על אותן מיונין שהוציא כולן מבחוץ אלא הא אתא לאמטוטינן שאם לא היה נו דיעה בינתיים אינו חייב על כולן אלא אחת ולא תימא דמיונין מהלקין כדאמר רבי יהושע תמחויין מהלקין במשנה ע' פרק ג' דכריתות וכ"כ התוספות לעיל: ג שכן מבא בני קהת. פירש הרמב"ם וקראה הכי"ת עבודה שנאמר (במדבר ז') כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו ע"כ ולא ידעתי למה הולרך לראיה עבודה שכיון שכל המלאכות ממשכן אינו למדין ומלאתו מבא בני קהת שהיה על הכתף ידענו שהיא מלאכה. אלא בלבד המלאכות שהיו בשעת עשיית המשכן אינו למדין אלא אף שהיו לעורך המשכן אחר כך כדאתכחן במשנה ב' פ' דלקמן. וע"ש. ובתבורו פי' י"ב כי שנא' בכתף ישאו וכל המלאכות ממשכן למדין אותן. ומה שהולרך התנא לראיה מבני קהת משום דהולאה מלאכה גדולה היא וכך כתבו התוס' אמאי דתנן במשנה ב' פרק דלקמן: כלאחר ידו ברגלו. כתבו התוספות דלגי' זו י"ל דברגלו הוי פירום כלאחר ידו ומיהו ספרים דגרסי לאחר ידו ברגלו ניחא טפי דהכי תניא בברייתא בגמ'. ע"כ. וכן לשון הרמב"ם בפ' י"ב וכן במשנה ה' פ' י"ב: בפיו. עיין במשנה ד' פ"ג דכריתות ומ"ש שם בס"ד ובס"פ דלקמן: מרפקו. פי' הר"ב הפרק האמצעי שבזרוע ובערבי כך שמו מרפ"ק: באפונדתו. אזור חגור: פיה

ב המוציא אוכלין. נ"א ע"ב ומבלי עבת פ"א ה"ח. מיי' שם פ"ב הל' שבת פ"ל ה"ד: ג המוציא. נ"ב ע"א מיי' שם פ"ב הל' י"ב ה"ב: כלאחר ידו. מיי' שם ה' י"ב:

שנויי נוסחאות

אינו חייב אלא. בכי"מ אין חייב.. (וכס בגליון מוסף..עליו..): ב המוציא אוכלין. בכי"מ.. אוכלין ומשקין. ונתנן. בד"ל ובמכי"ר ונתנו. האסקופה. בכי"מהאיסק'. והוציאן בין שהוציאן. בכי"מ.. ובין. בד"ל והוציאו.. שהוציאן ול"ל.. שהוציאו לפי עוסקתה. בכי"ק להוציאן.. (מפני) שלא עשה. בכי"ק ליתא וכן ליתא בכע"ב. ונתנה. במכי"ר.. ונתונה וכ"ה בגי"ק (אך בד"ל ונתנה). על אסקופה. ב"ל ובמכי"ר.. האסקופה. הפירות. במכי"ב פירות: ג או על כתיפו. בד"ל הסר יו"ד. בכי"מ ועל כתיפו. במכי"ב או על כתיפו. כלאחר ידו. במכי"ל לאחר.. בד"ל עי' בדבור הסמוך ועי' תוי"ט. ברגלו בפיו. במכי"ר.. ובפיו. בכי"מ וברגלו וביצלו בפיו וכתב הרב בעל ד"ם ז"ל „ואולי ל"ל ובאצילו ואולי סיס כן לפני רש"י וע"כ פירש דמרפקו דהכא לאו היינו אלא ועי' תוס' ותמצוטס" עכ"ל ודברים מוכרחים הם. עי' במאורי דלפנינו לא היתה בני באצילו בהמני. בד"ל לאחר ידו' ורגליו ובפיו. ובמרפקו. במכי"ל במרפקו. ובפונדתו. במכי"ל ובאפונדתו. בכי"מ באפונדתו וכ"ה בכע"ב.

תוספות רע"ק

פ"י ב [אות קח] במשנה שהוציאן אחר פטיר. וקמ"ל מעמא דנה בכרמלית אבל לא נח אע"ג דחאבירו דרך כרמלית חייב ולא מהלך בעומד דמי. גמ': [אות קט] שם בהרע"ב ד"ה עד שיוציא. אא"כ חיצא בראשונה. וכ"כ רש"י. וכתב הה"מ (פי"ב

יכין תפארת ישראל יכין

ממחבבתו ונמלך שלא לזרעו: ח) קמ"ל אף דלא נמלך בפירום. רק זרקן בין שאר פירותיו. אף שמקומן ניכר אפ"ה אמרי' דנמלך (גמ'). והכניסן דקתני לאו דוקא. דה"ה שהוציאן אחר מעשה זה. שיעורו כגון אדם. וכ"כ ברישא הולאה וה"ה הכנסה. רק ברישא מדהגייסן. שייך הולאה אה"כ. וקמ"ל סיפא דאפי' על אותן גרעין שהיה חייב עליו על ההולאה פטור על ההכנסה כשחזר בו ביני ביני: ט) (בוועלגו). שנבוה מג' עד ט' עפחים. ורמבה ד"ע. דאז דינו ככרמלית. ולאו דוקא נתנן. אלא אפי' עמד לפוס על האסקופה. וקמ"ל דבלא נח חייב לאפוקי מבן עזאי. דס"ל מהלך כעומד דמי: י) דלא מחייב עד דעביד עקירה מרה"י והנחה ברה"ר או איפכא. והכא הרי הניח בכרמלית בנתייס [אב"י בהוליא מרה"ר לרה"ל או מרה"י לרה"י. וכיוצא כרמלית. אף בלא הנחה בנתייס פטור. ובלבד שלא

בעינו

העבירו בת' מב' רה"ר ד' אמות ואפי' ב' בנו וב' בנו מלעבריס]: יא) (פאסם): יב) נמוכה מני' הוי"ל כרבות הרבים. וה"ה ברבות הרבים ממש: יג) ר"ל עד שיוציא בפעם א' כל הקופה. ואפי' מלאה חרבל. שבבר יש הרבה מהן בחוץ. אפ"ה פטור. דלגוד כלי שמיה אגוד. והכי קיי"ל (רמב"ם פי' ב'). ודלא כר"ב: יד) שנאמר בכתף ישאו. להכי אף בכתף למעלה מיו"ד. חייב. דכולהו אורחא דהולאה ניכו: טו) [אב"י בפיו פטור. ודוקא בדבר שאינו אוכל. או באכל שלא בדרך אכילה. דאל"כ במתכוון לזרוקו לך חייב (בכתב ק"ב א'). ובדבר שאינו אוכל. אף בהתכוון לזרוקו כך פטור (כתוס' כאן ד"ה המוציא). וה"ה בזיכך דנקט מתני'. אף במתכוון לזרוקו כך פטור (דלא מ פי ב מבבת הי"ג): טז) (עלענבלגען). בכפף הזרוע ונתן בם פרי: יז) (ביינגרטעל) בעשוי כסיס:

מה' שבת הלכה י א) ביאור דבריו שאם אחר שהניח הקופה מקצתה ברשות זו ומקצתה ברשות זו ועקרה וגמר להוציאה אינו חייב לפי שלא היתה בשעת עקירה שניח חוצאת בבת אחת שבבר היה מקצת הכלי ברה"ר עכ ל. ומזה תמיה לי לבארה על מ"ש תוס' שבת דף צ"ב ע"א ד"ה התם למעלה מג. וכו' דרבה סבר אגד יד שמיה אגד או דבלמעלה מג אגד יד שמיה אגד ע"ש.א"כ יקשה בהיפוך נתן לתוך ידו של בעל הבית אי בנטל ממנו והוציא אמאי חייב הא תיכף כשהכניס הענין ידו עם החפץ או כשנטל החפץ מבעה"ב החפץ כמינח מכח קל מה דלא גרע מדרך הלוכו באויר וכשחזר והוציאו הוי עקירה חדשה ופטור כיון דבבר היה מקצתו בחוץ וצע"ג. והנלע"ד עפ"י דברי תוס' לעיל דף ד' ע"א ד"ה קליטה וכו' לא דמיא בלל דכיון דכמי שהונחה דמי. ובת"י כ' לדחות דלקולא לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמי דאל"כ כל זורק ד"א ברה"ר נימא דבתיך ד"א כתינחה עיי"ש. ולענ"ד כוונת תוס' עפ"י מ"ש תוס' שבת דף ל"א ע"ב ד"ה מהלך כעומד וכו' ומעבירו ד"א הלכתא גמירי לה ולא יפי' מונה דתתם מקום חייבא הוא אבל בן עזאי מיירי במקום פטור ועי' מהרש"א הא דגם במקום חייב אמרינן מהלך כעומד בנטל חפץ ע"מ להצניע ומלך לה ציאו היינו דלהוובא אמרינן בכל מקום מהלך כעומד ומעביר ולפיכן דלקולא ל"א דבמקום חייבא מהלך כעומד ומ"מ במקום פטור ליכא למילף ממעביר דלא נימא לקולא מהלך כעומד עי"ש. א כ שפיר כ' תוס' דאם אתא דרע"ק ס"ל דקלוטה כמי שהונחה אין ראוי למילף זורק ממושיט דבמקום פטור הו"ל לומר דאפי' לקולא קלוטה כהונחה דליבא ראיה מזורק דהתם הוי במקום חייבא. וגם אין לומר נהי דבן עזאי ס"ל כן. מ"מ דלמא רע"ק סבר דלגמרי ילפי' מזורק ל"א דלקולא ל א קלוטה כהונחה ולא ס ל לחלק בין מקום חייב למקום פטור דא"כ יקשה מנ"ל לדידן דנטל חפץ להצניע ינמלך להוציאו דפטור דמהלך לאו כעומד הא מצינו דבן עזאי ס ל דמהלך כעומד והיכן מצינו חולק בזה. ורבנן דבן עזאי היינו דס"ל דלקולא לא אמרינן מהלך כעומד דילפינן ממעביר ד א אבל לחייבא מצי סברי דמהלך כעומד. אע"כ דזהו סברא ההלטית דאם אתא דמהלך כעומד וילפי' רק דלקולא ל"א הכי ממעביר ד"א אין לך ראיה רק במקום חייב. אבל במקום פטור ראוי לומר דאפי' לקולא מהלך כעומד. ומדחייבו רבנן ע"כ דלא ס"ל כלל מהלך כעומד. א כ שפיר קאמרי' דלרע ק אם אתא דמהלך כעומד אין ללמוד זורק ממושיט דה"ל דזורק פטור דבמקום פטור אף לקולא ראוי לומר דקלוטה כהונחה דעל זה ליבא ראיה מזורק ד"א וא ב כ"ז בזורק למעלה מי' אבל על קושיתנו הנ"ל דבנתן לתוך ידו של בעה"ב או בנטל ממנו והוציא דלפטור מכח קלוטה בזה שפיר יש לומר דבמקום חייבא לא אמרי' לקולא כמי שהונחה. ודו"ק: [אות קן] שם בא"ד כל חקופה וחייב. והרמב"ם פי ב פסק דפטור עד שיוציא את הקופה דאגד כלים שמיה אגד ופירושא דמתני' אע"ג דרוב פירות מבחוץ פטור ולא רוב פירות בלבד אלא אפילו כל הפירות עד שיוציא את כל חקופה. נמ': [אות קיא] שם תוי"ט ד"ה עד שיוצא. והא דתנן. לא ידעתי המשך דברים אלו דהו קושיא בפ"ע בלא"ה על מתני' דלעיל ואיך תלי זה בדינא דאגד כלי ל"ש אגד דאמי אם שמיה אגד לא מצינו למימר דמתני' אשמעינן דאינו חייב עד שיוצא כל הקופה דוהו לא נזכר בתני' ותוס הקשו באמת בסתם לעיל במתני' ואולי י"ל בכוונת התוי"ט במת שתרצו תוס' שם בתחלה דאשמעינן דאף דבעלמא באכל ב' זתי חלב בחללם א' ונודע לו והזר ונודע או בהפרש והזר ונודע מיחייב ב' הכא

כין

פיה למטה. אין דרך הולאה בכך. אבל פיה למעלה דרך הולאה בכך. פירוש אחר אפוגדתו. בגד שלובש סמוך לבשרו לקבל הזיעה. ורגילין לעשות בו כעין כיסין וכשמהפכים אותו מלמטה למעלה נמלא פי הכיס למטה: שפת חלוקו. הספה התחתונה של חלוק: **ד** לפניו ובא לו לאחריו פטור. דנתכוון לשמירה מעולה ועלתה בידו שמירה פחותה: לאחריו ובא לו לפניו חייב. דנתכוון לשמירה פחותה. ועלתה בידו שמירה מעולה: סינר. כעין מכנסים קטנים חוגרות אותן לנשיות. ואם תלתה בהן שום דבר להוליא ובא לה לגד אחר חייבת: שכן ראוי להיות חוזר. דרכו להיות חוזר וסובב סביבותיה ומתחלה ידעה שסופו להתהפך: רבי יהודה אומר אף מקבלי פתקין. של מלך. הרגילים הנוטלים אגרות נותנים אותם בעגלים חלולים כדמות קנים ותולים בגוארם ודרך אותו קנה להיות חוזר וסובב מלפניו ומאחריו סביב לגוארו [ו] יודע היה שסופו להתהפך ואין הלכה כר׳ יהודה: **ה** הוציאוהו שנים פטורים. כדילפינן (ויקרא ד׳) בעשותה אחת מכל מצות ה׳ העושה את כולה ולא העושה מקצתה: ור״ש פוטר. דסבר אפילו כשאין יחיד יכול לעשותה אם עשאוה שנים פטורים. ואין הלכה כר״ש: את החי במטה. על החי לא מחייב בהולאתו אם אינו כפות לפי שהוא נוטה את עצמו

ופיה למטה יח) **בין פונדתו לחלוקו ובשפת חלוקו** יט) **במנעלו** כ) **בסנדלו** כא) **פטור. שלא הוציא בדרך המוציאין: ד המתכוין להוציא לפניו ובא לו לאחריו פטור** כב). **לאחריו ובא לו לפניו חייב** כג). **באמת אמרו האשה החוגרת בסינר** כד) **בין מלפניה ובין מלאחריה חייבת. שכן ראוי להיות חוזר** כה)**. רבי יהודה אומר אף מקבלי פתקין** כו)**: ה המוציא ככר לרשות הרבים חייב. הוציאוהו שנים פטורין. לא יכול אחד להוציאו והוציאוהו שנים חייבים** כז) **ורבי שמעון פוטר. המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי פטור אף על הכלי שהכלי טפילה לו. את הדד** כח) **במטה פטור אף על המטה שהמטה טפילה לו** כט)**. את המת**

בעיני דהיינו בנוסח המשנה עצמו בזרוע ולא ע״י כלי בחולין בזרוע במרפק כי זהו דרך המוליכין וחייב. ולא גרע מתלתה בסינר דלקמן. [*ורלאיתי במנחות פ׳ הקומץ דף ל״ז שכתבו התו׳ אדהכא וז״ל אפשר שיתן אדם גרוגרת כנגד אותו פרק של קוד״א מכפיים וכופף ידו על כתיפו שלא תפול הגרוגרת ויוציאנה ע״כ וקוד״א בל״א עלינבוג״ן]: [*בשפת חלוקו. פירש הר״ב הספה התחתונה וכו׳ וכן פרש״י והרמב״ם. וכ״ל דלא אתו לאפוקי הספה העליונה אלא לאורחא דמלתא נקטי שכן דרך החלוק לעשות פיו התחתון בעצין שיכול לקבל בו וכן שנינו בשקלים פ״ג משנה ב׳ לא כפרגוד חפות וכס פי׳ הר״ב שכופלין אותו מלמטה והרמב״ם בתכורו פי״ב מהל׳ שבת העתיק משנתינו וכתב בפי בגדו והא דשקלים מפ׳ שם בבגד שיוכל להחביא וכ״כ בתכורו בהל׳ שקלים ס״פ ב׳]: במנעלו בסנדלו. מפורש ברים פרק י״ב דיבמות למאי קרי מנעל ולמאי קרי סנדל: **ד** לאחריו ובא לו לפניו חייב. ולא מיבעיא לאחריו ובא לו לאחריו דאיתעבידא מחשבתו דחייב אלא אפי׳ לאחריו ובא לו לפניו דסד״א הואיל ולא אתעבידא מחשבתו לא לחייב קמ״ל דנתכוון וכו׳ ועלתה וכו׳ ודיוקא דמתני׳ לא קשיין אהדדי. הכי הוה לפוס מסקנתא דגמ׳: **באמת.** מפורש רפ״ב דתרומות: ר״י אומר אף מקבלי פתקין. פירש הר״ב ודרך אותו קנה להיות חוזר. וסיימו התוספות וה״ק דר׳ יהודה לא חשיב ליה חוזר עכ״ל. ול״ל דבאמת אינו חוזר כולי האי כמו סינר הנשים ובהא פליגי אי חשיב חזרה אי לא אבל אין לפרש דפליגי אם חוזר כלל אם לא שא״א שיתלקו במגיפות אוף הוא ועיין ברפי״ב מ״ם סס בס״ד: **ה הוציאוהו** שנים פטורין. פירש הר״ב כדילפינן בעשותה וכו׳ וברפ״ק ילפינן מינה נמי לזה עוקר וזה מניח כמ״ש הר״ב שם. והיינו דמיעוטי אחריני כתיבי (במדבר ט״ו) ואם נפש אחת תחטא וגו׳ בעשותה נפש ואחת נמי מיעוטי כדלאיתא הכא בגמ׳. והא דנקט הברייתא בעשותה הילכו התוס׳ משום שהוא מיעוטו האחרון שבפסוק ובהא פליגי תנאי דברייתא הלך נקטה הברייתא בעשותה ע״כ. ואע״ג דבין למר ובין למר בעשותה לא אתיא לא לדלעיל ולא להכא אלא תרוויהו נפקי חד מנפש אחת אחת ואחד מאחת אחת דתרוויהו מיעוטי מיעוטי מינהו ומיעוטא דבעשותה מפקי להו ר״ש לזה אינו יכול וזה אינו יכול. ות״ק למעוטי יחיד בעשה בהורתא ב״ד. מ״מ נמשך הר״ב אחר לשון הברייתא: **את** החי במטה פטור. הר״ב על החי לפי שהוא נוטה את עצמו. כתבו התוספות תימא לר״י למה פטור והלא אפי׳ במשא קל יותר חייב. ואי משום דשעשוה

יכין **תפארת ישראל** **יכין**

יח) דאע״ג שפה הכיס למטה. אינו נופל מתוכו. כגון שהכיס לר: יט) דגילין היו לעשות שפה רחבה למטה במלבוש. ויכול לתת לתוכו דברים קטנים: כ) (שוה) של עור רך: כא) (שוה) של עור קשה: כב) דהתכוון לשמירה מעולה ונעשה שמירה פחותה. ולא נעשה מחשבתו: כג) דהתכוון רק לפחותה ונעשה מעולה. וכ״ש בהתכוון לאחריו ונשאר לאחריו דחייב. דלתעבידא מחשבתו: כד) כמו (שילגע). ותלתה בו דבר להוליאו ובא לו לגד אחר: כה) וידעה מתחלה שיתהפך סביב: כו) הרגילים עם אגרות. נותנין אותו בקנה התלוי בגוארו. ודרך הקנה להיות חוזר וסובב מלפניו לאחריו ע״י מרולתו. ולת״ק כיון דלא ניחא ליה בהך חזרה. דע״י מרולתו יכול לאבדו ולא ילגים כשיחזור הדבר לאחריו. לכהי פטור. כך נ״ל: כז) דכתיב נגי חטאת אם נפש אחת תחטא בעשותה. ה״ק קרא. הא דלריך לחיוב הטא: שתחטא נפש יחיד זהו דוקא היכא שיוכל נפש א׳ לעשות כל החטא. אז אמרינן בעשותה. בעשה טולה חייב. ולא בעשה מקלתה. ולר״ש ר״ל עד תעשה נפש א׳ כל החטא: כח) אדם חי: כט) ועל המת

אגר דראוי לחייב באמת בגו״ג כמו בעלמא כיון דמלאכת הוצאה מכל מין ומין כשיצא לחוץ נגמר חיובו: **ה** [אות קיא ג] במשנה הוציאוהו שנים. ושיעור א׳ לשניהם. עי׳ לקמן פ״ג מ״ו היה כת בא׳ להוציא לבדו ולבו׳ אין יכול להוציא לבדו ונשתתפו שניהם והוציא זה שיכול חייב וזה שא״ל חיי מסייע ואין בו ממש ואפי׳ הוא בעל כח הרבה אלא שנושא הקורה באצבעו דאלמלא האחר לא היה בכחו להוציאו בכה״ג דמה לנו לכחו כיון דהשתא מיהא אינו יכול. תוספות. ובסיגיא איתא אמר מר זה יכול וזה יכול ר״מ מחייב. איבעיא להו בעינן שיעור לזה ושיעור לזה או דילמא שיעור א׳ לכולן וכו׳ אר״ם משמיה דרבא אף אנן נמי תנינא היה יושב ע״ג מטה וכו׳ ארבע״י אף אנן נמי תנינא צבי שנכנס לבית וכו׳. ובתוס׳ הקשו למאן דס״ל דבעי׳ שיעור לכל א׳ אמו מי לא שמיע לי׳ מתני׳ דצבי ותירצו דבאמת בזה א״י וזה א״י כולהו מודים דשיעור א׳ לכולם ומאן דמייתי מצבי לא נראה לו לחלק בין זה יכול וזה יכול לבין זה א״י וזה א״י. ותשוה לי דמה הועילו בזה הא ס״מ תשאר הקושיא על ר״ם משמיה דרבא דפשיט מההיא דזב יושב על המטה דצ״ל ג״כ דלא ס״ל לחלק בזה א״כ אמאי פשיט ממתני׳ דזב ובדמיון שבת למשכב הזב אמאי לא פשיט מדטוקדים ומרין זה דעשו מלאכה ממתני׳ דצבי וצע״ג: [אות קיב] שם במשנה שנים חייבים. ואם זה יכול וזה אינו יכול זה שיכול חייב וזה שא״י פטור דמסייע אין בו ממש. גם. ובתוס׳ שם ר״ה אר״ז הקשו דהכא אית ליה לר״ז דמסייע אין בו ממש ובפ״ב דביצה אמרי׳ אמימר כחל עינא ע״י עובד כוכבים בשבת כו׳ משמע דר״ז סובר דיש בו ממש ע כ. ולדעתי לכאורה קשה להיפוך איך ס״ל לאמימר שם בכוחל דמסייע אין בו ממש הא אי לא עמיץ ופתח אין העובד כוכבים יכול לכחול והוי כמו זה אינו יכול דלא מקרי מסייע. ולזה נראה דהתם תרי ענינים. דהתם בביצה מת דעמיץ ופותח אינו עושה ועצם מעשה כוחל שהוא אינו נותן הכחל לעינו אלא דמסייע בשבת ועושה הכנה שיכול העובד כוכבים לכחול וזהו אין בו ממש היינו דהגורם אינו נקרא כוחל. משא״כ הכא דשניהם עושים בעצמות ההוצאה. בזה אם זה א״י וזה א״י שניהם מקרי עושי מלאכת ההוצאה. וא״כ ממילא ליתא לקושית התוס׳ דר״ז ור״א היה

ד המתכוין. נ״ב ע״ב יכולנו עכ״ל ס״ל ה״ל מ״ר פ״ל מה״ם ה׳ ר״ב סמ״ב לחוק ס״ה: **ה** המוציא בכר. נ״ב ע״ב לקוש ויקל כמו מת״ם מ״ר ס״ה הל׳ ס״ב ס״ה. המוציא אוכלין. נ״ב ע״ב ס״ב ס״ב מ״ר פ״ח מה״ם הל׳ ס״ח. את החי. קמ״ל ס״ב עיתוין ל״ה.

שנויי נוסחאות

ופיה למטה. בכי״מ פיה. בכי״ק. למטן. בין פונדתו לחלוקו. נד״ל: ביראפונדתו לחלוקות (?). ובשפת. בכי״מ ובחפת וכן הוא בעבוק. בד״ל ובחיפת. ועי׳ תוי״ט. בסנדלו. נד״ל ומסכי״ר ובסנדלו. המוציאין. בכי״ל שמוציאין. ד ובא (לו). בכי״מ ליתא. ואיתא בגליון סס. באמת (אסרו). בסנדי״ר ליתא. ובין מלאחריה. בד״ל בין. שכן ראוי. במלא״ם מביא ס״ל שכן דרכו. חוזר. בכי״מ חוזרת. מקבלי פתקין. בד״ל במקבלי.. במסכי״ר במקבלי פיתקין כן: **ה** לא יכול א׳ להוציאו. בד״ל אין אחד יכול להוציאו. במס׳ ד׳ פיזכו אם לא יכול.. שהכלי מפלה לו. בכי״מ מפני שהכלי מפילה (ומלי לו על הגליון) וכן בסמוך גבי מטה וכ״ה בכי״ק ד׳ רא״ם (ונס.. מפל.. ונכון הוא ולהגלת ליפנא דגבי מטה מני הכא ג״כ טפלה). את החי. בגליון כי״מ המוציא את החי. וכן בסמוך גבי מת.

ראשון לציון

ג [במשנה] **ובשפת.** גיסכת הנמוך ונמפת: [תוי״ם] ד״ה מרפקו כו׳. פרק קומץ. דף ל״ז כו׳ ד״ה קיבות:

תוספות רע״ק

כיון דהכל בכלי א׳ פטור. ולזה ס״ל להתוי״ם דאף דבקושייתם לא היה ס״ל לחלק כן לדינא היינו למ״ד לא שמיה אגד אבל למ״ד שמיה אגד כיון דלא נעשה הוצאת עד גמר הוצאת הקופה הויא רק הוצאת א׳ ואפי׳ בגודע וחזו״ג אינו חייב אלא א׳ ושפיר אשמעינן מתני׳ דא״כ שמיה אגד מש״ה פטור וא״ח אלא אחת אף בגו״ג ולזה קושייתם רק למ״ד ל״ש

שעשאוה פטורים הא הוי זה יכול וזה אינו יכול שאין הנשמה יכול לישא עצמו בלא הנשמה והנשמה יש בו כח לנשא אפילו הוא מת. ואור"י דממשכן גמרינן שלא היו נושאים דבר חי שהתחשים והאילים היו הולכים ברגליהם והחלזון מיד היו פוגעים אותו ברס ימות דכמה דאית ביה נשמה טפי ניחא ליה כי היכי דלינגל לבעיה ע"כ. ועיין במ"ב דפרק י"ח ומ"ם שם בס"ד ורפי"ט וספ"ק דר"ה: וכן כזית מן המת וכו'. פירש הר"ב דהואיל ומטמא וכו' וכ"כ רש"י והכי מוכח בגמ'. לכאורה דלפוס כן אף המוליא ממשמשי עבודת כוכבים לחייב וכן משמע דהא האי ח"ק דר"ש הוא ניהו ר"י דמשנה ו' דפ"ט דלעיל דהא בר פלוגתא דר"ש במלאכה שאינה צריכה לגופה רבי יהודה הוא. ושוד הוכיחו בתו' מבריתא דגמ' דר"י הוא. ומ"מ פסקו הרמב"ם בפירושו ובחיבורו וכן הר"ב דאין הלכה כר"ש ולעיל פסקו דאין הלכה כר"י. משום דלעיל טעמא דאין כשר להלניע שאין שום טורף לאדם במשמשי עבודת כוכבים אבל הכא יש טורף בכולם דנבלה וטרף מלניעין אותו לכלבו או לשוגרו ומה דאסור בהנאה מלניעין אותו כדי לקוברו מידי דהוי אמקק ספרים דפרק דלעיל ולפיכך פסקו בהך דהכא כר"י. אבל קשה דהוי לי' להלוך אחר טיעור שרגיל להלניע ולא אחר טיעור טומאתן ואפשר דלכלבו או לשוגרו הוי טעורא רבה מטיעור טומאתן ואזלינן לאומרא כדלעיל מסכה ט' פ"ז. ובמת נמי אפשר שעל פחות מכזית היו מצוה לקברו. ועוד דלא שכיח פחות מכזית ושכיח ולא שכיח אזלינן בתר שכיח לקולא כדלעיל שם: ורבי שמעון פוטר. דהוי מלאכה שא"צ לגופה. כלומר אי"צ למת ברה"ר ובמשכן היו צריכין לחפצים שהוליאו ועיין מ"ש במ"ה פ"ב בס"ד. ומ"ש הר"ב דאין הלכה כר"ש כ"כ ג"כ שם. ועיין במשנה ה' פ"ב דעדיות ובמשנה ב' פ"ק דביצה: ן רבי אליעזר מחייב. טוב לפרניו ושערו ושפמו וזקנו משום גוזז. ומ"ש הר"ב וכן הרמב"ם דכוהלת משום כותבת הכי אמר ר' יוסי בר' חנינא. ופירש"י שמוליכה מכחול סביב העין כאדם המוליך קולמוס סביב האות וכגמ' וכי דרך כתיבה בכך אמר ר' אבהו לדידי מפרש' לי מיניה דר"י ב"ח כוחלת משום לובעת. ותימה על הר"ב והר"מ שלא פירשו כמסקנא. ומ"ש גודלת ופוקסת משום בוגה. וכגמ' וכי דרך בנין בכך אין כדדרים ר"ש בן מנסיא ויבן ה' אלהים את הצלע (בראשית ב') מלמד שקלטה הקב"ה לאוה והביאה אצל אדם שכן בכרכי הים קורין לקלעיתא בנתא: וחכמים אוסרים משום שבות. פירש הר"ב אבל בכלי מודים דחייבים חטאת. בגמ'. וכתבו התוס' כר"י

דמלא כה

יכין תפארת ישראל בועז

החי גופי' פטור כשאינו כפות לו חולה. דחי נושא א"ע. ומיקל גופו כשאשאהו. והא"ל כשיש שעשו וזה יכול וזה יכול דהרי הנשמה נמי יכול לנשאת כל גופו כשלך. וה"מ אדם. אבל בהמה חי' ושוף אפי' חיים חייב. דמדרונים להשמע. מכבידין עצמן. ולא הא"ל כשיש שעשאוהו (כך נ"ל. ולתוס' שפירשו חי נושא א"ע. ר"ל דבמשכן לא היו נושאין דבר חי. ק"ל א"כ. לכאן למה נגשא בהמה חי' חייב. וי"ל. ועי' שבת ל"ד א' ושירוגין ל"ז ב'): ל) דמדים בכסא שיעור לעצמה. הולאה חשובה היא להגאל מלהטמא (א): לא) אפי' על מת אלם. מדעיקר טוכתו לאלקו מעליו. ולא לקברו או להאכילו לכלב. והא"ל מלאכה שאינ"צ: לב) שאלם שער ראשו בידו: לג) שאלם שער שעל הספה (ליפפען באַרט) בל"א: לד) שאלם שפמו או זקנו בידו: לה) שעשאה מטערה גדילים (פלעכטען) בל"א או הלתלים (האַאַרלאָקען) בל"א: לו) לובעת עיניה (בשמיקעו): לז) שחולקת שער ראשה (שייטעל טאַכען) בל"א: לח) בגודלת ופוקסת משום בוגה. ובכוחלת משום לובע: לט) ובהולם שערו דפטרו רבנן.

דוקא

מת מצוה עד שיהא ראשו ורובו (וע"ש שהביא בשם הירושלמי דמתני' דהכא מיירי בעובד כוכבים ולרשב"ל ולרבנן ולרבי"ל והרמ"ה שהתנו דגם עובד כוכבים מת אסור בהנאה. היינו לאוקמא מתני' דהכא בעור המת. דאינו אסור בהנאה (כתוס' נדה דכ"ה. ותשובת רשב"א שם"ה). תו קשה על רתוי"ט. דאי טעמא דלהכי כזית ממת חייב משום דמלניעין אותו לקברו. א"כ בטל חלי זית מזית מטמא אמאי חייב. הרי עכ"פ אין מלניעין אותו לקברו. ומשום טומאה אינו חייב. דהרי לרמב"ם בהמוליא משמשי עבודת כוכבים פטור. וכקושית רתוי"ט. ותו דלרתוי"ט שהזכיר הטעם שמלניעין אותו לקברו. הרי טעם זה לא הוזכר כלל בגמרא ורמב"ם. ושיקר חסר מהספר. [ול"מ נ"ל. דבאמת עיקר הטעם משום טומאה. וכדמוכח

תוספות רע"ק

[אות קיג] שם וכן כזית מן חמת. אבל פחות מכזית פטור. ודוקא שתוציא חצי זית מזית ומחצה אבל הצי זית מזית חייב דהעצאה חשובה היא להציל שלא ישאר בבית שיעור טומאה. גמ':

תוספות הדשים

ו [במשנה] וכן סכוחלת. ק"ל למה הפסיק בכוחלת כין גודלת לפוקסת כיון דתרוייהו ממד טעמא. וי"ל דנקטיהו תנא בדרך לא זו אף זו דלא מיבעיא גודלת אלא לאיצו כוחלת דגריע ואפילו פוקסת דגריע טפי אפ"ה ל"א מחייב בהו כר"ל. פר"ת: [בר"ב] ד"ח וחכמים אוסרים כו' או שער שבתלם כו' עכ"ל. וכן כתב הרמב"ם בפי'. וגגמ' נאמר נאסורן שפירש רוכו אבל שער לא נזכר ואין לומר שהם מפרשים לגיזין שער. דלמה לא נקט שער ושוד אין שייך מה שאמר ר"י והוא שפירשו כלפי מעלה ומלערות אותו משמע דקאי לגיזין מדקתני לשון רבים ושוד נמה שפירשו כלפי מעלה. אבל הרמב"ם בחיבורו פ"ע לא כתב שער רק לסורן וגיזין של מור כפירשו כלפי מעלה ומלערות אותו וכ"כ הטור בסימן שכ"ח וס"ע: (ממה דכתב"ם זל"ל):

ראשון לציון

ה[תוי"ט]ר"ת וכן כזית כו' ע"ד הוכיחו לתוספות מבריתא דגמ'. ודף לד. ד"ה מת המת). [בא"ד] מצניעין אותו כדי לקוברו כו'. עיין בחשבון למלך סוף הלכות אבל בד"ה אבר ע"כ כו' כתב דאין חיוב קבורה בכזית דן המת כ"א בראשו ורובו וכזית ראיה מן הירושלמי דמיר וש"ם: ו [תוי"ט] ד"ה ר"א כו' ותימה על הר"ב כו'. ועיין בס"ג בשם ריא"ז שעולה מדבריו אחר שהאריך הרבה בתמיה זו על הרמב"ם וגם על הבמ"ב לאוין ס"ה שכ' בזה"ל הכותבים ר"ל אמרינן מעלת וחכמים אוסרין משום שבות ואמרינן בגמ' דסוחלת

לקוטים

תוי"ט ד"ה ור"ש פוטר כו'. בד"ה כו' לא כוון היטב דמשמע דדוקא לחוליאו לבה"ר כוה דהוי מלאכה שאינ"ל הא לקוברו לא ולאיצו כן דבהדיא אמרי' בגמרא הר"ש פוטר אף מוציא לקוברו. ונפ"מ אף דברי הר"ב לא דייקי בש"ם דכל שאינה אלא לשלקו מעליו הוא מטמא"ל דאפי' לגורך המת נמי אלא כל שאינו לגורך המת המוליא שאינו צריך לאותה הוצאה. (קול הכרמ"ז). ואני אומר דאמרינן

יכין

בזית. פי' שם הנ' ר"ה: ן הנוטל. נ"ד ע"ב מ"ר ע"ם פס"ם הני ח' וגמ"ם מ"ר ע"ם.

שנויי נוסחאות

במטה חייב. בגליון כ"מ. חייב אף על המטה וכ"כ ברי"ף וכנ"מ מתק שם ע"ם ובירושלמי. חשרץ חייב. במשנ"ר. חייבין: ו וכן חבוהלת וכן חפוקסת. בכי"מ בסדר וכן תפוקסת וכן חבוהלת. וכן הוא בפי' הרמב"ם.ר' אליעזר. בד"ר ר' אליעזר. מחייב. בד"ר ובמשנ"ר מחייב חטאת וע' רע"ב. אוסרין. במשנ"ר אומרים.

תוספות חדשים

ו [במשנת] וכן סכוחלת. ק"ל למה הפסיק בכוחלת כין גודלת לפוקסת כיון דתרוייהו ממד טעמא. וי"ל דנקטיהו תנא בדרך לא זו אף זו דלא מיבעיא גודלת אלא לאיצו כוחלת דגריע ואפילו פוקסת דגריע טפי אפ"ה ל"א מחייב בהו כר"ל. פר"ת: [בר"ב] ד"ח וחכמים אוסרים כו' או שער שבתלם כו' עכ"ל. וכן כתב הרמב"ם בפי'. וגגמ' נאמר נאסורן שפירש רוכו אבל שער לא נזכר ואין לומר שהם מפרשים לגיזין שער. דלמה לא נקט שער ושוד אין שייך מה שאמר ר"י והוא שפירשו כלפי מעלה ומלערות אותו משמע דקאי לגיזין מדקתני לשון רבים ושוד נמה שפירשו כלפי מעלה. אבל הרמב"ם בחיבורו פ"ע לא כתב שער רק לסורן וגיזין של מור כפירשו כלפי מעלה ומלערות אותו וכ"כ הטור בסימן שכ"ח וס"ע: (ממה דכתב"ם זל"ל):

ראשון לציון

ה[תוי"ט]ר"ת וכן כזית כו' ע"ד הוכיחו לתוספות מבריתא דגמ'. ודף לד. ד"ה מת המת). [בא"ד] מצניעין אותו כדי לקוברו כו'. עיין בחשבון למלך סוף הלכות אבל בד"ה אבר ע"כ כו' כתב דאין חיוב קבורה בכזית בן המת כ"א בראשו ורובו וכזית ראיה מן הירושלמי דמיר וש"ם: ו [תוי"ט] ד"ה ר"א כו' ותימה על הר"ב כו'. ועיין בס"ג בשם ריא"ז שעולה מדבריו אחר שהאריך הרבה בתמיה זו על הרמב"ם וגם על הבמ"ב לאוין ס"ה שכ' בזה"ל הכותבים ר"ל אמרינן מעלת וחכמים אוסרין משום שבות ואמרינן בגמ' דסוחלת

לקוטים

תוי"ט ד"ה ור"ש פוטר כו'. בד"ה כו' לא כוון היטב דמשמע דדוקא לחוליאו לבה"ר כוה דהוי מלאכה שאינ"ל הא לקוברו לא ולאיצו כן דבהדיא אמרי' בגמרא הר"ש פוטר אף מוציא לקוברו. ונפ"מ אף דברי הר"ב לא דייקי בש"ם דכל שאינה אלא לשלקו מעליו הוא מטמא"ל דאפי' לגורך המת נמי אלא כל שאינו לגורך המת המוליא שאינו צריך לאותה הוצאה. (קול הכרמ"ז). ואני אומר דאמרינן

מכמים דחייב חטאת ומכי נטל שתי שערות חייב* והנוטל שער ראש חברו אפילו ביד חייב. ולפורן שפרשה רוכה או שער שבתלם רוכו ומלער אותו מותר ליטלו ביד לכתחלה: התולש מעציץ נקוב חייב. דהוי כמחובר דיונק מן הקרקע ע"י הנקב שמריח לתלותיה הקרקע ואפילו הנקב בלדו ושיעור הנקב כדי שרש קטן: ורבי שמעון פוטר בזה ובזה. דלא חשיב ליה כמחובר לחייבו סקילה. ואין הלכה כרבי שמעון:

התולש מעציץ נקוב חייב מ) ושאינו נקוב פטור מא) ורבי שמעון פוטר בזה ובזה מב):

דמלאכה אא"ל לגופה חייב ומ"ש עוד דשל חבירו אפי' ביד חייב וכ"כ הרמב"ם ולא פירשו טעם בדבר. ועייתי בגמ' ומצאתי בהפך מדבריהם דמחלוקת לעצמו דיכול לאמן ידו ולתקנו בלא כלי אבל לחבירו אינו יכול לאמן ידיו לבלס יפה בלא כלי והיינו דקתני לפרניו דלעצמו דוקא הוא דמחייב רבי אליעזר אבל לא לחבירו.

וכן פסק הרמב"ם בחיבורו פרק ט' [*לעמן לפרנים ומער] ואולי דרהיטא דשמעתא דתני רשב"א גודלת כוחלת פוקסת לעצמה פטורה לחברתה חייבת [ברוחה ועושה] הטעתה להם וכתבו כן גם בנוטל לפרניו וכו'. [*וא"ל דשער ראש דוקא קאמרי הר"ב והרמב"ם דהוא דומיא דגודלת ואיך דולמי לא דמי דלקיטת שער דבר קל ולא דמי להגהו כלל ועוד אם כן שער שאמרי הרגלים ובבין הרגלים במקום שאין יכול לראות למה לא כתבו להו גמי וכן משמתיב דגחתא לפרוסי שפמו וזקנו אינו היה לשער הראש דין אחר ה"ל למתני: ורבי שמעון פוטר. וכהאי גוונא קשבר בסוף פרק ז' דכלאים ועיין במשנה ט' פרק ב' דעוקצין]:

יכין תפארת ישראל בועז

דוקא בתולש ביד. (אב"י עיין רמנ"א ס"מ סק"ג וט"ז סי' שי"ז) אבל בגוזז בכלי כמלא פי זוג. בהוא ב' שערות. או במלקט לבנות מתוך שחורות אפי' ליקט רק אחת. חייב. ודוקא בשלריך לשער הנגזז. דאל"כ הרי קיי"ל מלאכה שאינ"ג פטור (כסי' רע"ח). ולמ"ד מלאכה שאינ"ג חייב. גם בא"ל לשער הנגזז חייב (אב"י ועי' במג"א סי' ש"ג ס"ק כ"ב. וס"מ ס"ק ג') מ) דחשיב מחובר. ואפי' הנקב מן הלד דינו כמחובר. והכי קיי"ל (רמב"ם פ"ח ג'). ושיעור הנקב כדי שרש קטן. ר"ל דהנקב רחב קצת. הא בסדק בעלמא אין חיוב. אבל איסור יש אפי' בלא ניקב כלל (עי' בל"ע מלאכות בתולש): מא) אב"י לרש"י נ"ל דהנקב דוקא בשל עץ מיירי הכא. הא בשל חרס לא בעי נקיבה. ולהום' כאן אליבא דר"ת הדין איסור. ולהום' (מנחות פ"ס ב' ד"ס כאן) לר"ת דוקא בשל חרס מהני נקיבה. הא בשל עץ אף נקוב כשאינו נקוב דמי. וקיי"ל כרש"י (עי' כ"י לשא"ח של"ו): מב) אזיל לשיטתיה (כלאים פפ"ז) דגם עליון נקוב לא הוה כמחובר:

הלכתא גבירתא כללא דפרק י

פרק י משנה א להוצאת דוקא כשהוציא שתם. אבל המוציא לורע או להראות שמנו דונמא [פראבע] או לרפואה וכיוצא בזה חייב בכ"ש: **משנה ב** המוציא או המושים או הזורק מרה"י לרה"י. או מרה"ר לרה"ר. וכרמלית באמצע פטור. אבל המוציא מרה"י לרה"ר וביניהן כרמלית או מקום פטור רק בחניה פטור. קופה שליאה חפצים ואפי' קטנים כחרדל והוציאה רובה פטור עד שיוציא כל הקופה: **משנה ג** המוציא אפילו בשמאלו. או בחיקו. או על כתיפו או צרור בסדינו חייב. משא"כ לאחר ידו ברגלו. במרפקו [פלליענבאגען]. באזנו. ובשערו. ובכים שחפור בבגדו [כ"כ חרמב"ם] ופי חכים לסמה. או בין בגד לבגד. או בפי בגדו [כ"כ חרמב"ם. וא"כ שפת חלוקו לאו דוקא בסוף] או בסנעלו ובסנדלו. וכן בהוציא בפיו דבר שאינו אוכל או באכל שלא כדרך אכילת פטור. ואפי' התכוין להוציא. מיהא במאכל כראוי וכשיעור והתכוין להוציא בפיו חייב: **משנה ד** המתכוין לעשות מלאכת ונעשית באופן יותר טוב מאשר התכוין. שהתכוין להוציא משא לאחריו. ובא לו לפניו חייב. משא"כ בנעשה בפחות מכונתו. שהתכוין להוציא לפניו ובא לו לאחריו פטור. מיהא בתנור בסינר [גורם רפוי] וחמשא תלוי בו. אפי' בא לו לאחריו חייב. שכן דרכו להיות חוזר וכאילו התכוין מיד אל זה: **משנה ה** כל מלאכת שהיחיד יכול לעשותה ועשאוה שנים פטורים. ואם אין אחד מהם יכול לעשותה עד שיצטרפו שניהם. חייבים כלעיל פ"ז. ובאחד רק יכול. חיכול לבד חייב: המוציא פחות מכשעור בכלי פטור אף על הכלי שמפלה לו. כמוציא אדם חי שאינו כפות ואינו חולה בסמה. [ובחמת חיה ועוף. אפי' חיים. הנושאם חייב]. המת והנבילה. שיעורן בכזית ושרץ בכעדשה: **משנה ו** הנוטל צפרניו או שערו

תוספת יום טוב

ציונים

שנויי נוסחאות

ראשון לציון

תוספות רע"ק

לקוטים

פרק יא א הזורק מרשות היחיד לרשות הרבים. רשות היחיד הוא מקום שהוקף ד' מחיצות גבוהות עשרה טפחים וביניהן ד' טפחים* על ד' טפחים לא יותר על כן אפי' יש בו כמה מילין אם הוקף לדיה כגון מדינה שמוקפת חומה ולתוחיה נעולות בלילה ומבואות שים

פרק יא א הזורק מרשות היחיד לרשות הרבים וכו'. מ"ש הר"ב בתנאי רשות היחיד אם הוקף לדיה מבוס דאי לאו הכי אם הוא יותר מבית סאתים אע"ג דהזורק לתוכו מרשות הרבים חייב מ"מ אסרו חכמים לטלטל בתוכו [יותר מן] ד"א ולפיכך הולרך להתנות

פי"א א הזורק א) מרשות היחיד לרשות הרבים מרשות הרבים

ציונים

שנויי נוסחאות

תוספות רע"ק

יכין תפארת ישראל יכין

פרק יא א) אחר שפירש דיני הולאה. פירש גמי דיני זורק ומושיט. דהו"ל תולדת מולאה. ועי' רש מכילתן:

ס"ל

ב שתי גוזטראות. מי"ש פ"ג מל' י"ל: שתיהן. מיי' פ"ט מל' י"ח:

שנויי נוסחאות

ב שתי גוזטראות. במפנ"ר שני.. וכן בסמוך שניהן. בד"ל בצוצריות. במס' ד' סיזנו בצוצטריות ועיין שיוך ערך גוזטר. בדיוטא נד"ג ובמפנ"ל בדיוטי. וכ"ס בענין ערך דייט. המושיט חייב

תוספות חדשים

[בר"ב] ד"ה הזורק כו' שיש רבות בכל יום כו' עכ"ל. ובסיב סימן שמ"ה סעיף ז' הביא שיש דעות ולא הכריע ובסי' ש"ג סעיף מ' משמע בדעה המקום דלריך ביעבור בו שיש רבות וכ"פ רמ"א בסי' שמ"ן סעיף ג' וכ"פ הע"ז ומיל בסי' שמ"ה וכ"ד ריב הפוסקים: [בא"ד] ופי' כרמלית כו' עכ"ל. ותיס' דף ו' ע"ב כתבו בשם הירושלמי הני רבי חייא כרמלית לך ומלא לא לת ולא יבש אלא ביניהו ה"ל כרמלית אינו לא כרה"י ולא כרה"ר עכ"ל:

ראשון לציון

א [תוי"ט] ד"ה הזורק כו', בדלאיתא בגמ' דף נ"ח:

תוספות רע"ק

מפחים. הייבו בחללו. ואם ליכא ד' רק בצירוף עובי המחיצות לא הוי ה"ל רק על גבי מחיצות דהתי לאשתמושי עלייהו להניח דבר מזה על זה אבל תיכו לא הוי רשות היחיד והרשב"א פ"ק דשבת דף ח' כתב דאם המחיצות חלושות גם על גבן לא הוי רחיי: [אות קטן] ברע"ב בא"ד ועובי הכתלים של רחי' נדון. אף היכא דרוחב חללו כעשר אמות או כעשרים דלא הוי לאשתמושי על גבי הכתלים. מ"מ כיון דלאחרים עושים מחיצה לעצמו לכ"ש (תוס' סוכה דף ד' ע"ב ועיין שבת דף צ"ט ע"ב): [אות קיז] שם במשנה ר"ע מחייב. דסבר ר"ע דלא בעי הנחה על מקום ד' על ד'. ובגמ' דף ד' ודלמא הנחה הוא דלא בעי הא עקירה בעי. משמע דלא פסיקא ליה איך סבר בעקירה אך רש"י פי' דדייק מדלא מחייב רע"ק שתים א' משום הוצאה וא' משום הכנסה משמע דזה ודאי דעקירה בעי לר"ע מסקום ד' על ד'. ובתוס' בד"ה הנחה הקשו על רש"י דדילמא הא דלא מחייב ב' משום דלא מחייב אתילדה במקום אב ויראה דבתוס' דף צ"ז ד"ה למימרא הקשה הר"ם מנ"ל דמחייב אתילדה במקום אב דלמא הא דמחייב ב' היינו בנודע וחזר ונודע ואור"י דא"כ לא היה ר"י משמיענו שום חידוש וע"ש. ולכאורה קשה הא מ"מ יש חידוש דמחייב ב' דמיניה ידעינן דאפילו עקירה לא בעי מקום ד'. אמנם לק"מ דהא אמרי' דלא מחייב ד' אלא ברה"י מקירה דכמאן דמליא דמי ובזה אין חילוק בין הנחה לעקירה. וכיון שכן מיושב קושית תוס' דשפיר מוכח מדלא קתני ר"ע מחייב שתים היינו אף אם אינו מחייב אתילדה במק"א מ"מ משכחת דחייב ב' בנודע וחזר ונודע. והחידוש דאפי' עקירה לא בעי ממקום ד' אע"כ דבאמת עקירה בעי. ובהכי מתיישב לי הא דאמרו ודלמא הנחה לא בעי. ולרש"י דבא מכח תוכחה א"כ ודאי הכי הוא ואמאי נקט בלשון ודלמא ומצאתי אח"כ דהקשה כן הרשב"א (ובפשוטו י"ל דהתוכחה רק דעקירה שני' מהנחה אבל מ"מ אינו מוכח דבעי ממקום ד' די"ל דעקירה בעי ממקום מונח ממש ולא מאויר אלא כיון דעכ"פ מוכח דעקירה גרע לזה פריך ודלמא בעי ממקום ד') ולפי האמור ניחא דהכי אמרי' דהא כפי דקתני התם ר"ע מחייב אפשר למפני ולפסק דדלמא הנחה לא בעי דיש מקום סברא לחלק. ממילא מוכח דהאמת כן הוא מדלא קתני ר"ע מחייב ב' לאשמועינן דאפי' עקירה לא בעי. דודאי אם לא הוה שום סברא לחלק בין הנחה לעקירה לא היה תוכחה כלל די"ל מה דלא מתני מחייב ב' היינו דבהעלם א' אינו חייב אלא א' ובנודע וחזר ונודע אין חידוש. לזה הקדים דהא באמת יש למעות דדלמא הנחה לא בעי. ממילא התוכחה קיימת מדלא מתני לחדיא מחייב ב' לאפוקי מסברא זו. ע"כ משום דבאמת עקירה בעי: ומה דהכריח רש"י לזה ולא כפשוטו דמקשה רק דרך דלמא הנחה לא בעי. דהיה קשה לרש"י דסה מרויח רב יוסף בתירוצו דהכ"ב ר' חיא דמ"מ יקשה ודלמא הנחה הוא דלא בעי וכקושית תוס'. וכן במה דמשני ר"ז חא מני אחרים קשה דמה מרויח בזה הא מ"מ לא שמעינן רק חנחר ולא עקירה. והגאון מוהר"ש איידלס בתוס' ד"ה ורכ ונח הרגיש בזה דתוס' הו"מ להקשות בפשיטות על ר"ז. אבל באמת יתר חיי מצי להקשות דסה חזיעל ר"ת בתירוצו

בשיש בו כמה מילין שיהא מוקף לדירה. ב"י סי' שמ"ה. ומ"ש ודלהותיהן נעולות תמלא מפורש בסמ"ד במ"ט פ' אחרון דעירובין. [*ומ"ש ולחי ברוח רביעית וכן קורה כדמפרש לקמן] ומ"ש והוא שיהיה רוחב הדרך י"ו אמה. וכן לשון הרמב"ם בחיבורו ריש פ' י"ד ולרבותא נקט דרך שלריך שיהיה רוחב ט"ז אמה וכ"ש כל הני דנקט וכן בפירושו ריש מכילתין כ' בשתים רה"ר מקום שידרכו בו כל העם וכו' ושיהיה רוחב ט"ז אמה וכן בעור סי' שמ"ה רה"ר רחובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה וכשאין בו ט"ז אמה היא כרמלית כמ"ש הרמב"ם בפי"ד. ומ"ש ולא יהיה עליו תקרה שאם יש עליו תקרה הרי דינו ככרמלית כדאיתא בגמ'. ומ"ש במקום פטור שיהיה מג' ולמעלה משום דכל פחות מג' כלבוד דמי. והוי רה"ר. ומפני זה הקשו להא דמפורש ברפ"ק דלריך שיעקור לו יציע המפץ ברה"ר במקום שיש בו ד' על ד' דהיכי דמי לו למטה מג' הרי הוא כקרקע עלמה ולו למעלה מג' ועד עשרה כרמלית ולו למעלה מעשרה רשות היחיד [*כן לשון הר"ן ומיירי במקום מסויים דלית ביה ד' על ד' ולהכי לא הוי מקום פטור]. וכתב הר"ן שם בשם הרשב"ד דמשכחת לה בב"ח גבוהים מג' שעומדים ברה"ר שאין חולקין רשות לעצמן. מ"מ בעמוד ט' ורבים מכתפין עליו דהוי ברה"ר ולו דאית ליה ד' מיהו מחייב ולו לא פטור וזה שלא כדעת רש"י ורמב"ם שכתבו דעמוד וכו' לפי' כשאינו רחב ד' עכ"ל. ומ"ש וכן מקום המוקף כו'. עיין עוד מזה במ"ז פ' בתרא דעירובין. [*ומ"ש לו חריץ שיש בו ד' על ד' כו' עיין מ"ש במשנה ד'. ומ"ש ומי' ולמעלה דבכרמלית הוי מקום פטור עיין מ"ש בזה במשנה ד' בס"ד]. ומ"ש דהמעביר מתחלת ד"ח וכו' במשנה ג' ועיין שם: **ב** כיצד. פי' הר"ב רבנן קאמרי ליה. והדר פי' למתני' דלמעלה מעשרה. וכן

ב) שתי גוזטראות. בר"ב ד"ה שתי כצוצריות גוזטרלות ועי' ש"נ ומלא"ם וכן הוא במס"ש

יכין תפארת ישראל יכין

ב) דס"ל מדקלטו בחויר רה"ר.הו"ל כהוגח שם.ודוקא למטה מי"ט.אבל למעלה מי"ט. דהו"ל מקום פטור. ד"ה פטור. וכמו כן למטה מג' לכ"ע קלוטה כהוגחת דמיא (כשבת ל"ז ע"א רש"י ד"ה תון ג'). ולרמב"ם למטה מג'. לרבנן דוקא בגח ע"ב משהו חייב (כפ"ג משבת הט"ז). מיהו בזרק מרה"ר לרה"י. לו מיפטר. לכ"ע אפי' דרך למעלה מיו"ד חייב. דהוה כזורק מרה"ר לחור דנ"כ חייב (כשבת ד"ק ע"א): ג) רבנן קאמרי כולה. דמדתני סתמא. משמע אף בגזוטרא שלמטה מיו"ד פוטר את הזורק. והיינו כרבנן (ואף דמתני' מייתי לאי' מעגלות שלא מכסן. והן היו גבוהות ו'. מדסו"ל רה"י. י"ל דרק לענין מושיט מייתי לאי' מעגלות. דבדיוטא א' חייב מושיט בכל גוונא אפי' למעלה מיו"ד מדסוס דוגמת הוסעה שבעגלות המכסן. אבל מתני' בכל גוונא מייתי. דאפי' למטה מיו"ד פטור הזורק): ד) בניין בולטו מאמלע כותל מעלייה לרה"ר ליכא שם. (אלטאן) בל"א. ובלשון לומי קסיסטוס: ה) בב' לדי רה"ר. ושיהן למעלה מג' טפחים ולמטה מי' טפחים: ו) מדלא משכחן במשכן הוסעה וזריקה מרה"י לרה"י ורוחב רה"ר באמלע: ז) בגד א' ברה"ר. ועכ"פ יש הפסק לוחך רה"ר ביניהן: ח) אף שמושיט למעלה מי'. עכ"פ

מדהוס

ראשון לציון

ראשון לציון

ראשון לציון

הזורק פטור. הואיל ולמעלה מעשרה הוא ולא מגיע זריקה מרשות היחיד לרשות היחיד דרך ר"ה במשכן והמוציא חייב ואע"פ שמושיט למעלה מעשרה שמגיעו[a] הושטה כיולא בה במשכן מרשות היחיד לרשות היחיד ואורך ר"ה מפסיק ביניהן: שכן היתה עבודת הלוים. מושיטים מזה לזה למעלה מעשרה ואורך ר"ה באמצע כילד [שתי] טגלות זו אחר זו בר"ה ופורקי המשכן היו מוציאין לאותם שעל הטגלות שאצלן הן סמוכות וקרובות והן מושיטין לאלו שלפניהם וכל אחד מהטגלות רשות היחיד הן: אבל לא זורקים. שאין הקרשים נזרקין מפני כובדן: חוליית הבור. עפר שמוציאין מחפירת הבור רגילין ליתן סביבות פי הבור כמין חומה להיקף ואשמעינן דבור וחוליותיו מצטרפין[b] לעשרה ותני בור לעמקו ותני סלע לגבהו: הנוטל מהן. ומניח בר"ה לו הנוטל מר"ה ונוטן על גבן חייב: ג הזורק ד' אמות בכותל. מתחלת ד' לסוף ד' ונח בכותל הסמוך לר"ה למעלה מעשרה טפחים כגון שהיתה דבלה שמינה ונדבקה בכותל למעלה מעשרה בחוץ רה"ר פטור דכל למעלה מעשרה ברשות הרבים מקום פטור הוא: למטה מעשרה בזורק בארץ. מתחלת ארבע לסוף ארבע ברה"ר וחייב אע"פ שאין ממקום עקירת הכפן לכותל אלא ד' אמות מצומצמות[c] לא אמרינן דעובי הדבלה ממעט בד"א ואין כאן מתחלת ד' לסוף ד' דכיון שאינו מבטל את הדבילה בכותל אין עביה ממעט כלום: ונתגלגל חוץ לד"א

פטור

והזורק פטור. שכך היתה עבודת הלוים. שתי עגלות זו אחר זו ברשות הרבים מושיטין הקרשים[d] מזו לזו[e] אבל לא זורקין[f]. חוליית הבור[g] והסלע[h] שהן גבוהין עשרה ורחבן ארבעה הנוטל מהן[i] והנותן על גבן[j] חייב[k] פחות מכן פטור: ג הזורק ארבע אמות בכותל למעלה מעשרה טפחים[l] כזורק באויר[m]. למטה מעשרה טפחים כזורק בארץ[n]. הזורק בארץ ארבע אמות חייב. זרק לתוך ארבע אמות ונתגלגל חוץ לארבע אמות

וכן פי' רש"י ומיתוקן עמו דגזוזטרלות דומיא דעגלות והן היו גבוהות עשרה שהרי רשות היחיד הן כמ"ש הר"ב. וקשיא להר"ב שפי' במתני' דלעיל דבלמעלה מי' ד"ה דפטור וא"כ מתני' ככולי עלמא ואמאי כתב דרבנן קאמרי ליה ["אבל לרש"י ל"ק דמפ' במתני' כש"ד דרבא בסוגי' דדילמא בלמעלה מי' פליגי אבל בלמעלה מי' ד"ה חייב וזה דרכו של רש"י ברוב המקומות לפרש כדש"ד דהסוגיא כמו שאמי מזכיר בזה בהרבה מקומות]. ועוד מאי כילד דהכא בלמעלה מי' לא שייך למיתני כילד כיון דלא קאי אדלעיל דבלמעה מי' אוירי. וכתבו התוספות בירושלמי יש איכא דתני כילד ואיכא דלא תני כילד ומפרש התם דההוא אמורא דמוקי פלוגתא למעלה מי' תני כילד וההוא דמוקי לה למטה מי' לא תני כילד: שכך היתה עבודת הלוים. והולאה מלאכה גרועה היא. ולפיכך הולרך למעוטי הושטה דתולדה היא שהיתה במשכן. תו' ריש מכילתין [ועיין מ"ש שם]: ג בכותל. פי' בפני הכותל[o] וכן לשון רש"י והמגיד פי"ד. ועיין משנה ג' פ' בתרא דעירובין: הזורק בארץ ד"א חייב מסקינן בריש פירקין

יכין תפארת ישראל • יכין

מדהוה דכוותה במשכן. וכדמסיק. חייב: ט) קרסי המשכן: י) מעגלה לעגלה. ועגלה רה"י היא. מדגבוה י' ואורך רה"ר באמצע: יא) מפני כובד הקרסים. וי"מ מפני קדושתן: יב) העפר שחפרו מהבור. שהגיחוה סביב שפתה. וקרא חולית הבור. וגבוה י' בגירוף עומק הבור: יג) ר"ל אם אינו גבוה בעצמו י"ט: יד) והניח ברה"ר: טו) ממה שנטל מרה"ר: טז) דכרה"ר דמי: יז) זורק דבילה שמינה ד"א בר"ה. ונדבקה בפני הכותל למעלה מי"ט: יח) דלמעלה מי"ט מקום פטור הוא. ומותר לכתחילה: יט) וחייב וקמ"ל דאף שהן ד"א מצומצמות אין עובי הדבילה ממעט הד"א. מדלא מבטל הדבילה בכותל: ואילת"ק מ"ש מלעיל (פ"י מ"כ) דברוב הקופה מבחוץ. אע"פ פטור מדמיעוט עדיין בפנים א"כ כ"ש הכא דרוב הדבילה בפנים להד' אמות. י"ל שאני הכא שהכותל מפסיק ומעכבו להוליכו להלן. משא"כ התם. מדלא הוליא כולו. ש"מ דלא ניחא ליה להוליא כולו. ופשוט דאם היה זורק דבילה עד סוף ד' אמות

אור גדול

משנה ב [במשנה] חוליית חבור. בעירובין (צ"ג ב') בתו"ס ד"ה גידור נתפקנו באם יש תל ברה"ר גבוה חמשה ורחב ארבעה ועל גביו עשו מחיצה חמשה שהזורק מרה"ר לתוכו חייב ומתוכו לרה"ר פטור. וצ"ע דלכאורה אין כאן מקום ספק אם נימא דתיכה לא הוי רה"י דאף מדאורייתא אין מצטרף א"כ אמאי יהו' חייב הזורק מרה"ר לתיכה ואי משום דהוי מחיצה עשרה להן יהיו חייבין הא הי' כמו מחיצה ל' שאינו רחב ד' מידי דהוי אאין בין המחיצות ד"ט דמבואר בתו"ס שם (ע"ח א') ד"ה אלא דאף דעל גביו הוי רה"י תוכו הו"מ למפרך הא דקשיא ליה לרי' בהזורק דר' לא מחייב אתולדה בשקום אב. וזהו אינו קושיא כל כך דבפירכא זו דר' לא מחייב ב' ליכא קושיא רק על העקירה דדלמא בעי ד' לזה עדיפא פריך דאפי' על הנחה ליכא ראיה וכדמוכח בהא דפרכינן ודלמא כאביי. אבל באמת לענ"ד קשה ביותר דעדיין יקשה איך אמר ר"י ח"ס ר' חיא והיינו החיא דהזורק מרה"ר לרה"ר ורה"י באמצע הא ר"י בעצמו הקשה בהזורק על דברי ריא"ש. וא"כ אין קיום לדברי ריא"ש דר' מחייב ב'. וא"כ עדיין קשה דלמא עקירה בעי. ולפי חנ"ל מיושב היטב דהא כפי מה דבארנו בכונת תוס' בהזורק חנ"ל דעיקר הקושיא רק לפי האמת דמיירי בבנודע וחזר ונודע דא"כ ליכא חידוש דחייב ב'. אבל אילו לא מיירי ברה"י מקורה שפיר היה מקום לומר דמחייב ב' ומיירי בנודע ואחזר ונודע. והחידוש דאפי' עקירה לא בעי ד'. וכיון שכן רווחא שמעתתא דר"י לנפשיה ס"ל דר' מיירי ברה"י שאינו מקורה. ולזה ס"ל דמה שקיבל ריא"ש מרבותיו דר' מחייב ב' מתקיימות היטב דליכא עלה קושיא ומיירי בנודע וחזר ונודע והחידוש דאפי' עקירה לא בעי. מש"ה אר"י שפיר ה"מ ר' חיא אלא דבהזורק הקשה על שמואל לשיטתיה דאמר לא מחייב ר' אלא ברה"י מקורה וליכא למימר בנודע"נ דא"כ מאי למימרא. אבל מ"מ ס"ל לר"י דקבלת ריא"ש מרבותיו היא אמת דר' מחייב ב' וקושייתו בהזורק רק על שמואל לשיטתיה. ודו"ק: אך עדיין יש לפקפק קצת דמאי פריך ר"י בהזורק על שמואל דלמא הא דאמר שמואל לא חייב ר' רק ברה"י מקורה לא דקדק כן מדלא נקט רה"ר באמצע כדס"ל ר"י לנפשיה. דאין זה דקדוק אלא דס"ל לשמואל בפשיטות דעקירה בעי ודאי ממקום ד' וכיון דקיבל מרבותיו דר' מחייב שתים מוכח דמיירי ברה"י מקורה. וא"כ שפיר י"ל דמיירי בנודע וחו"נ והחידוש דחייב ב' דמזה נדע דמיירי ברה"י מקורה ומשום דכמאן דמליא דמי.ואילו לא תיה אמר דחייב ב' היה אפשר לומר דלא מיירי במקורה אז דאף במקורה לאו כמליא דמי אלא דחייב על החנחה.דאפשר דלא בעי מקום ד' כדס"ל לרע"ק ויש ליישב: משנה ב [אות קיח] בתר"ב ד"ה הזורק פטור כו' למעלה מעשרת שמצינו. ובמושיט למטה מעשרת רצו בתוס' להוכיח דחייב וכתבו בדף ד' ד"ה אבל למעלה וז"ל יש להוכיח קצת מכאן דמושיט חייב נמי למטה מי' ד"ל פטור לפי שלא מצינו במשכן מושיט למטה מי' כו' א"כ לימא הכא אבל למעלה מי' ד"ה חייב דילפינן זורק ממושיט עכ"ל. וקשה לי הא לפי האמת דהוכיחו דלמטה מי' חייב ג"כ במושיט א"כ מיכח דאף דקי"ל כרבנן דר"ע דלא ילפינן זורק כמושיט דבעי דמי ליה ממש מ"מ למטה מעלה ולפינן דדמי ויותר זה לזה וא"כ מה הוכיחו דלמא באמת לדידן דלא ילפינן זורק ממושיט דבעי דמי לית ממש גם למטה מלמעלה לא ילפינן.אבל למאן דיליף זורק ממושיט דלא בעי דמי לית ממש מכ"ש דיליף למטה מלמעלה ומש"ה לא חוי מצי למימר איפכא דלמעלה מי' ד"ה חייב דאם ילפינן זורק ממושיט מכ"ש דילפינן למטה מלמעלה אבל לעולם לדידן דלא ילפינן זורק ממושיט גם למטה מלמעלה לא ילפינן וח' יגית חשכי:[אות קיט]שם בר"ב ד"ה חוליית חבור.דבור וחוליותיו מצטרפים כתבו תוס'דמתני' מיירי דחחוליא בעצמה גבוה י"ד כיון דקתני והנותן ע"ג וע"י צירוף" לא חוי רה"י אלא תוך חבור אבל לא על החוליא אלא ע"כ דמיירי בחוליא עצמה גבוה י' ומיירי שאין בחללו רוחב ד' אלא חללו ועובי החוליא הם ד' ואשמעינן מתני' דבור וחוליותיו מצטרפים לרוחב ד' ומחייב בנותן ע"ג חוליא דראוי' להשתמש וליתן שם נסר רחב אבל חללו לא הוי רה"י כיון דבחללו אינו רחב ד'.ועי' תוי"ט פ' בתרא דעירובין מ"ז ד"ה מטלאים:משנה ג[אות קכ] שם בהר"ב ד"ה למטה. אלא ד"א מצומצמות ודעת תוספות בפירקין דף צ"ט ע"ב דבעי' ד"א חוץ מעובי דבילה:[אות קכא] תוי"ט ד"ה בכותל.בפני הכותל. וכי אמרינן למטה מי' ברוחב ד' הוי כרמלית וכשאין רחב ד' הוי מקום פטור היינו בתשמיש מסויים כגון ע"ג כותל או עמוד אבל אויר כגון פני הכותל דבר הנדבק בו לא חוי רשותא לנפשיה

חוליות. נ"ם פ"ח: ג הזורק ד"א. ק' ע"ח ז' פ"ב ב"ו פ"ג ויכולמי כנ"ח פ"ו ס"ב מיח פ"ל מכ"ש מלכה י"ח ס"פ"ג נתוין פ"ה. פוס"ע מר"ת פ' שמ"ה סמיף י"ב: זרק לתוך ד"א.מ"י" עם פ"ג הל' כ"ב:

שנויי נוסחאות

והזורק. בכ"ל הסדר הזורק פטור והמושיט. הקרשים. בד"נ ובמפני"ל את הקרשים וכ"ס כמ"ף (ומס מזו לזו לרה"ר). חוליית. בכ"ק חוליית. עשרה ורחבן ארבעה. בד"נ עשרה טפחים. במפני"כ. ורחבים.. ג הזורק בארץ ד אמה. בד"נ והזורק ד"א בארץ.

תוספות חדשים

ב [תוי"ט] ד"ה שכך כו' כמשכן עכ"ל. וכ"ל דהט"ס הוצרך להכניה שהיה במשכן משום דלמעלה מי' לא הוי ר"ל לכל דבר רק לענין כושפט וק"ל: (ממסורת"ת ז"ל):

תוספות רע"ק

בתירוצו דנרסינן בהזורק יתיב ד"י כו' הא זהו מספיק על ר"י דמה דקאמר ר' היא חייבי חהיא דזרק מרה"ר דלא ס"ל דמיירי ברה"י מקורה אבל מ"מ תשאר חקושיא על שנויא דר"ו דאמר ח"מ אחרים היא דמה הרווח בזה. הא עדיין קשה דלמא הנחה חוא דלא בעי. וזהו שהכריח לרש"י לפירושו והיינו דמדר"ע מוכח דס"ל דעקירה בעי וחוי קושיא אלימתא וחרוויחו בתירוצם דה"מ ר' היא וח"מ אחרים דעכ"פ אינה היכחח ויכולים לסבור דגם עקירה לא בעי: ובהכי מיושב היטב גם קושית חוס' ר"ח זרק ונח במ"ש דלגרסת ר"ת בהזורק יחיב ר"י וקשיא ליה אתי שפיר דר"י היה מתני דברי ר"י על רבי וע"ז הקשי מבמבוך דפריך והא א"אמר כו' הו"מ לסמיך הא דקשיא ליה לרי' בהזורק דר' לא מחייב אתולדה בשקום אב. וזהו אינו קושיא כל כך דבפירכא זו דר' לא מחייב ב' ליכא קושיא רק על העקירה דדלמא בעי ד' לזה עדיפא פריך דאפי' על הנחה ליכא ראיה וכדמוכח בהא דפרכינן ודלמא כאביי. אבל באמת לענ"ד קשה ביותר דעדיין יקשה איך אמר ר"י ח"ס ר' חיא והיינו החיא דהזורק מרה"ר לרה"ר ורה"י באמצע הא ר"י בעצמו הקשה בהזורק על דברי ריא"ש דר' מחייב ב'. וא"כ עדיין קשה דלמא עקירה בעי. ולפי חנ"ל מיושב היטב דהא כפי מה דבארנו בכונת תוס' בהזורק חנ"ל דעיקר הקושיא רק לפי האמת דמיירי בבנודע וחזר ונודע דא"כ ליכא חידוש דחייב ב'. אבל אילו לא מיירי ברה"י מקורה שפיר היה מקום לומר דמחייב ב' ומיירי בנודע וחזר ונודע. והחידוש דאפי' עקירה לא בעי ד'. וכיון שכן רווחא שמעתתא דר"י לנפשיה ס"ל דר' מיירי ברה"י שאינו מקורה. ולזה ס"ל דמה שקיבל ריא"ש מרבותיו דר' מחייב ב' מתקיימות היטב דליכא עלה קושיא ומיירי בנודע וחזר ונודע והחידוש דאפי' עקירה לא בעי. מש"ה אר"י שפיר ה"מ ר' חיא אלא דבהזורק הקשה על שמואל לשיטתיה דאמר לא מחייב ר' אלא ברה"י מקורה וליכא למימר בנודע"נ דא"כ מאי למימרא. אבל מ"מ ס"ל לר"י דקבלת ריא"ש מרבותיו היא אמת דר' מחייב ב' וקושייתו בהזורק רק על שמואל לשיטתיה. ודו"ק: אך עדיין יש לפקפק קצת דמאי פריך ר"י בהזורק על שמואל דלמא הא דאמר שמואל לא חייב ר' רק ברה"י מקורה לא דקדק כן מדלא נקט רה"ר באמצע כדס"ל ר"י לנפשיה. דאין זה דקדוק אלא דס"ל לשמואל בפשיטות דעקירה בעי ודאי ממקום ד' וכיון דקיבל מרבותיו דר' מחייב שתים מוכח דמיירי ברה"י מקורה. וא"כ שפיר י"ל דמיירי בנודע וחו"נ והחידוש דחייב ב' דמזה נדע דמיירי ברה"י מקורה ומשום דכמאן דמליא דמי.ואילו לא תיה אמר דחייב ב' היה אפשר לומר דלא מיירי במקורה אז דאף במקורה לאו כמליא דמי אלא דחייב על החנחה.דאפשר דלא בעי מקום ד' כדס"ל לרע"ק ויש ליישב: משנה ב [אות קיח] בתר"ב ד"ה הזורק פטור כו' למעלה מעשרת שמצינו. ובמושיט למטה מעשרת רצו בתוס' להוכיח דחייב וכתבו בדף ד' ד"ה אבל למעלה וז"ל יש להוכיח קצת מכאן דמושיט חייב נמי למטה מי' ד"ל פטור לפי שלא מצינו במשכן מושיט למטה מי' כו' א"כ לימא הכא אבל למעלה מי' ד"ה חייב דילפינן זורק ממושיט עכ"ל. וקשה לי הא לפי האמת דהוכיחו דלמטה מי' חייב ג"כ במושיט א"כ מיכח דאף דקי"ל כרבנן דר"ע דלא ילפינן זורק כמושיט דבעי דמי ליה ממש מ"מ למטה מעלה ולפינן דדמי ויותר זה לזה וא"כ מה הוכיחו דלמא באמת לדידן דלא ילפינן זורק ממושיט דבעי דמי לית ממש גם למטה מלמעלה לא ילפינן.אבל למאן דיליף זורק ממושיט דלא בעי דמי לית ממש מכ"ש דיליף למטה מלמעלה ומש"ה לא חוי מצי למימר איפכא דלמעלה מי' ד"ה חייב דאם ילפינן זורק ממושיט מכ"ש דילפינן למטה מלמעלה אבל לעולם לדידן דלא ילפינן זורק ממושיט גם למטה מלמעלה לא ילפינן וח' יגית חשכי:[אות קיט]שם בר"ב ד"ה חוליית חבור.דבור וחוליותיו מצטרפים כתבו תוס'דמתני' מיירי דחחוליא בעצמה גבוה י"ד כיון דקתני והנותן ע"ג וע"י צירוף" לא חוי רה"י אלא תוך חבור אבל לא על החוליא אלא ע"כ דמיירי בחוליא עצמה גבוה י' ומיירי שאין בחללו רוחב ד' אלא חללו ועובי החוליא הם ד' ואשמעינן מתני' דבור וחוליותיו מצטרפים לרוחב ד' ומחייב בנותן ע"ג חוליא דראוי' להשתמש וליתן שם נסר רחב אבל חללו לא הוי רה"י כיון דבחללו אינו רחב ד'.ועי' תוי"ט פ' בתרא דעירובין מ"ז ד"ה מטלאים:משנה ג[אות קכ] שם בהר"ב ד"ה למטה. אלא ד"א מצומצמות ודעת תוספות בפירקין דף צ"ט ע"ב דבעי' ד"א חוץ מעובי דבילה:[אות קכא] תוי"ט ד"ה בכותל.בפני הכותל. וכי אמרינן למטה מי' ברוחב ד' הוי כרמלית וכשאין רחב ד' הוי מקום פטור היינו בתשמיש מסויים כגון ע"ג כותל או עמוד אבל אויר כגון פני הכותל דבר הנדבק בו לא חוי רשותא לנפשיה

פרק יב א הבונה. כתבו התוספות צריך ליתן טעם למאי תני הבונה לאחר זריקה והולאה עכ"ל. ולי נראה לתת טעם דאחר שפירש דיני הולאה דאיכי סיומא דאבות מלאכות רצה לשנות ולפרש מאי דסמיך לה והוא מכה בפטיש ולפי שמכה בפטיש מעין מלאכת בנין הוא ומלאכת בנין שכיח מפי טובא הלכך נקט הבונה קודם מכה בפטיש. וכמ"ש בס"ד בשם החוס' ברפ"ק דמאי דשכיח טובא מקדים התנא לשנותו קודם: **הבונה** כל שהוא. מסקינן בגמרא שכן בעה"ב שיש לו נקב בבירתו שיתמו דכוותה גבי משכן שכן קרם [שנפלה בו דרגא (הולעת) מטיף לתוכו אבר וסותמו: **המסתת** והמכה בפטיש. פי' הר"ב והיא תולדה דמכה בפטיש. ומפרש בגמ' אימא המסתת המכה בפטיש ופירש"י והכי קאמר המסתת שהוא חייב משום מכה בפטיש חייב בב"ש: **והמכה בפטיש.** פי' הר"ב היא גמר מלאכה של תולבי לבן וכו' וכן פירש"י [*ועיין מ"ש בפ"ז סוף משנה ב' בס"ד] והקשו התוס' דבנין של אבנים לא הוי במשכן ולא שביק תנא גמר מלאכה דכלים דהוה במשכן ונקט [מכה בפטיש] דאבן דלא הוה במשכן אלא נראה לר"י דהאי מכה בפטיש היינו משום לאחרון שמכה על הכלי בשעת גמר מלאכה עכ"ל. וא"ל לתרץ דברי רש"י שסובר דמשנתינו באה לפרושי כולל מתחייב האדם העושה כך וכך ובהווה עכשיו באתה המשנה לאשמעינן וים לי ראיה שכן הוא ממאי דמפרשינן בגמ' גבי הבונה וכן גבי החורש לכך וכך ודכותיה גבי משכן וכו' כמ"ש כל אחד במקומו בס"ד. ס"מ דלא סגי לגמ' לפרושי מלאכה שהיתה במשכן בלבד אלא דעיקר פירושא דמתניתין מאי דשכיחא האידנא אלא שנריכין על כל פנים למנות כיולא בו במשכן וזה הוה ליה לרש"י לפרש ג"כ: **ובמעצד.** פי' הר"ב קופין קטן. ועיין פירוש אחר בס"פ בתרא דבבא קמא ובמ"ה פרק בתרא דמכות ובמשנה ד' פרק י"ג דכלים: זה הכלל. לאתויי דתק קציצה בקבא. גמ'. ופירש רש"י בגולס גדול הראוי לחוק בו קב. חקק שלם לוגין ואע"פ שעתיד להוסיף יש שמקיימים כן: ומלאכתו מתקיימת. פירש הר"ב שא"ל להוסיף עליה. וז"ל הר"ן שיש מקיימין כיולא בו ואין מוסיפין עליו: **בשבת.** אהנא שה מלאכה קאי כל העושה בשבת והיא מתקיימת. לשון הר"ן: **רבן** שמעון בן גמליאל אומר אף המכה בקורנס וכו'. פי' הר"ב שכן מרדדי טסין וכו' גמ'. [*ועיין מ"ש בס"ד בסוף מ"ב פ"ז] ולריכין אנו לומר שאע"פ שכן היו עשין מ"מ לא חשיב ליה לת"ק שתהא מלאכה בפני עצמה שיתחייב עליה העושה. אבל א"ל דת"ק ס"ל שלא היו עושין כן. שא"א שיתנקו במליאות והרי אנו רואים שכן עושין הנפחים והם חרשי ברזל וכמ"ש הרמב"ם [*ולקח רש"י כתב שכן ראה בעלי מלאכות שבמקומו עושין כן ע"כ]. ועיין מ"ש בס"ד במשנה ד' פרק עשירי [*ומ"ש הר"ב במשנה ד' פרק עשירי כר"ש כן גמליאל עיין פ"ח דעירובין]: **ב** **החורש.** אף על גב דלפוס סדרא דנקט עד השתא ה"ל להקדים לשנות הכותב דהוא נשנה סמוך לבונה באבות מלאכות מ"מ הקדים החורש לפי שהוא הפך הבונה שזה ממלא גומא או מוסיף דבר על דבר וזה חופר גומא או מחסר דבר ועוד דדמיין בשיעורין דבונה וחורש שניהם בכל שהו כך ג"ל: כל שהוא. מפרש בגמ' דחזי לזרוע בתוכה גימא של דלעת וכתב רש"י דאף על גב דלענין הולאה תנן ספ"ט זרע דילועים שיעור ה"מ לענין הולאה דכי מפיק תריתי מפיק בהדדי שאינו זורע אחת לבדה אבל לענין חרישה כל גומא וגומא באפי נפשה עביד לה ע"כ. דכותה גבי משכן שכן ראוי לקלח אחד של סמנין: **והמקרסם** והמזרד

פרק יב א הבונה. שאמרו באבות מלאכות: כמה יבנה ויהיה חייב. כל שהוא: **מסתת.** מרבע את האבן או מחליקה ומתקנה הכל לפי מנהג המקום והיא ל) תולדה דמכה בפטיש: **והמכה בפטיש.** היא גמר מלאכה של תולבי אבן לאחר שחצב האבן מן ההר סביב והבדילה מכה עליה בפטיש מכה גדולה והיא מתפרקת ונופלת וכל הגומר מלאכה בשבת תולדה ג) דמכה בפטיש היא: **מעצד.** קופין קטן: **והקודח.** המוקב: כל שהוא. אבולהו קאי אמסתת ואמכה בפטיש ובמעצד והקודח: ומלאכתו מתקיימת. שאין לריך להוסיף עליה: קורנס. ג) מרטוי"ל: סדן. ד) אנקודי"ל בלע"ז: מפני שהוא כמתקן מלאכה. אף על פי שאינו מכה על המלאכה אלא על הסדן מתקן הוא שכן מרדדי טסי משכן היו עושין מכין על הטס שלא הכאות ועל הסדן הכאה אחת להחליק הקורנס שלא יבקע הטס שהוא דק ואין הלכה כר"ש בן גמליאל: **ב** **המנכש.** תולש עשבים רעים מתוך טובים. פ"ח חופר סביב עקרי הגמדי והיא מלאכה מעין חרישה: מקרסם. קולף עצים יבשים מן האילן לתקנו: מזרד. זרדים לחים חדשים של שנה זו ופעמים שהן מרובים ומתגדלים ומכחישים כח האילן וקולפין אותן ממנו: אם

פי"ב א) לאחר שפי' התנא הולאה. רצה לפרש נמי בשמיך לו מלאכת מכה בפטיש. מדמזכר נ"כ בשמיך לו בהכלים בפ"ז לעיל. מיהו משום דעיקר מכה בפטיש בבנין הוא. ומלאכת בנין שכיח טפי ממכה בפטיש. להכי מה דשכיח רגיל תנא להקדים (כתו' רפ"ק): ב) שכן במשכן קרס שנקבו תולעת שותתו בטפת עופרת: ג) (בעהויען). שמרבע או מחליק האבן. או עושה בו חרילין. וכולם תולדת מכה בפטיש: ד) הוא שם לכל גמר מלאכה. כמו מי לאחר שחצב רוב האבן ממחצבו. או שנסר רוב הקורה לחתנו הוא מכה עליהן מכה גדולה עם פעים. וכן נופלין. ונגמר מלאכת הכריתה: ה) שהכה הכלה הוא בקופין קטן: ו) עושה נקב: ז) אבולהו לעיל קאי: ח) ר"ל שיש מקיימין כך ואין מוסיפים עליו: ט) ר"ל בעשה אותה בשבת חייב: י) (האמבער) גדול:

א הבונה. ק"נ ע"נ פיי' פ"ל תה"ם הי"נ פנ"נ נאתין פ"ה: הקודח. מנחות ל"ו ע"א: **ב** החורש. ק"נ ע"ל פיי' פ"ח מה"ם ה"ח:

שנויי נוסחאות

א (חבונה) כל שהוא. בכי"מ ליתא וכן ליתא בלו"ז סי' ע"מ ולפי"ז אלו „כל שהוא" הוא התלמת המשנה (ועי' רע"ב) והתלה „חייב" אחר „הקודח כ"ש" מיותרת אבוא לפי סגנון הלשון. ולהכי דגורסים „הבונה כל שהוא" תוכל היות התלמת המשנה כלולה במלי „חייב" שבנשיפא. ועי' בסמוך. והמסתת. בד"ל ובמסכי"ר חמסתת. ובמעצד. בד"ל או במעצד. הקודח כ"ש חייב. בד"ל והקודח.. ומדקמסדר רש"י לפרושי כאן דהאי כל שהוא אבולהו קאי משמע קלת שהיתה לפניו הנוס' הקודח ועי' רע"ב וגגמ' ובמ"ב. מתקיימת (בשבת). בכי"ק ליתא. עי' רש"י ובטו"ר ד"ה בשבת ובקול הרמ"ן ובמ"ל. רשב"ג אומר אף. במשב"ב וכן רשבב"א ובגה"מ שם ליתא למל' וכן וכן ליתא שם לבלא אף. בשעת מלאכה. בנמ' ד"ס בשעת גמר מלאכה. מפני שהיא. בכי"מ משום.. בשתקן. בכי"ק בשתקין (היו"ד לעיר"ה): **ב** והמקרסם והמזרד. בכי"ק המקרסם המזרד. בנמשב"ב ד' טוגיגו ובגה"מ שם.. והמזרז. „ולולי הוא מל' זירוז דקני (שנת מז) שהוא עושה מהם לגודות" (ד"ם).

תוספות חדשים

א [בבשנת] ומלאכתו מתקיימת בשבת. הקו"מ בעיון ל' כרין וז"ל לעושה מלאכה קאי כל העושה בשבת והיא מתקיימת ואין זה מתוור דהא בשבת קיימינן ואמאי אינטריך בפרושי העושה בשבת ול"ל דלא קאי אלא אסיפא והייט שמלאכתו מתקיימת וגגמרת בשבת שלאחר אינו עתיד להוסיף עליה. פר"ת:

ל) בד"ר: תולדת מכה וכו' וסייגו דך. כ) בד"ר כמו לעיל. ג) (האמבער) ד) אנקודינא (אמבלם).

פי"ב א) לאחר שפי' התנא הולאה. רצה לפרש נמי בשמיך לו מלאכת מכה בפטיש. מדמזכר נ"כ בשמיך לו בהכלים בפ"ז לעיל. מיהו משום דעיקר מכה בפטיש בבנין הוא. ומלאכת בנין שכיח טפי ממכה בפטיש. להכי מה דשכיח רגיל תנא להקדים (כתו' רפ"ק): ב) שכן במשכן קרס שנקבו תולעת שותתו בטפת עופרת: ג) (בעהויען). שמרבע או מחליק האבן. או עושה בו חרילין. וכולם תולדת מכה בפטיש: ד) הוא שם לכל גמר מלאכה. כמו מי לאחר שחצב רוב האבן ממחצבו. או שנסר רוב הקורה לחתנו הוא מכה עליהן מכה גדולה עם פעים. וכן נופלין. ונגמר מלאכת הכריתה: ה) שהכה הכלה הוא בקופין קטן: ו) עושה נקב: ז) אבולהו לעיל קאי: ח) ר"ל שיש מקיימין כך ואין מוסיפים עליו: ט) ר"ל בעשה אותה בשבת חייב: י) (האמבער) גדול: יא) (אמבום): יב) אף שלא הכה על הדבר הנעשה. רק על הסדן. מתקן הוא בכך. שעי"ז מחליק הקורנס שלא יבקע הטס הדק. וכן היה במשכן: יג) לפי מה דנקט הנא עד השתא פי' סדר המלאכות. נקטינהו למפרע ממה שהזכירם לעיל (פ"ז) וא"כ הו"ל לפרש השתא כותב. ואפ"ה נקט הורש. מדמי לבונה. דבשניהן דרך לחפור ולמלא גומות. [אב"י ועי' תוי"ט דל' לפי שהוא אפן הבונה. שזה ממלא גומא או מוסיף דבר על דבר. וזה חופר גומא או מחסר דבר. ואל זה קשה הרי גם בחפילות בור שייך בונה. וכדאמרינן בבשוטות ומעלה. בנית חייב משום בונה. ומכן שי' תיקן זה בלשונו הזהב. ודו"ק]. ותו דשניהן שוין בשיעורי בכ"ש: יד) (יעטען). שתולש עשבים רעים מבין הגמדים: טו) קולף עצים יבשים מהאילן לתקנו: טו) ממעטן עצים שרבו. שמכחישין האילן. וסולן תולדת זורע: קטנים

אם לתקן. אם האילן או את הקרקע וקלטו מן המחובר: ביצה קלה. כגרוגרת מבילת תרנגולת שהיא קלה להתבשל יותר משאר ביצים: **ג** בין בימינו בין בשמאלו. באדם שהוא שולט בשתי ידיו דאילו בשאר כל אדם כתיבת שמאל היא כתיבה: בין משם אחד. שתיהן אלפין": משני שמות. אלף בית: משני סממניות. אחד בדיו ואחד בסיקרא. ואית ספרים דגרסי משני סמניות כלומר משני סימנים כגון שכותבים א' לסימן אחד וב' לסי' ביים: בכל לשון. וכתב של כל אומה ואומה: משום רושם. סימן שהיו עושין בקרשי המשכן מפני שמפרקים אותן ולכשיקימוהו לא יחליפו סדר הקרשים ואתא רבי יוסי למימר דאפי' לא כתב אלא שרשם שני רשימות בעלמא לסימן חייב ואין הלכה כר"י: מצינו שם קטן. כלומר אף ע"פ שלא נגמר מלאכתו שנתכוין לכתוב תיבה גדולה וכתב מקצתה הואיל ואותו מקצת הויא תיבה ומתקיימת במקום אחר חייב וכן ממש אלא בדוגמא נקטינהו ומשנתינו בשאר רישומין וסמניות קאמרה וכגון הסימנים שרגילין לעשות בהן המספר ומאנשי הודו העתיקוס. וז"ל המגיד בפי"א מה"ש בשם רב האי גאון. ב' סימניות שאינן אותיות ידוע בכתב שהן נקראים סימנין בעלמא כגון

יכין תפארת ישראל בועז

יז) קלוסיס: יח) שאספן לתקן הארץ דחייב משום חורש. ואם כדי לתקן המחי' שתתחיל דחייב משום זורע: יט) דאז חייב משום מעמר: כ) כשיעור גרוגרת והוא שלים מבילת תרנגולת (מג"א סס"מ) וכלעיל פ"ח ס"א. כ"ב. מיהו במתקן הקרקע עי"ז. הרי הו"ל פ"ר. ומחייב בכ"ם: כא) ודוקא בשולטו בב' ידיו. דאלי"כ בשמאל לא מחשב כתיבה: כב) ב' אלפין (א): כג) אלף בית: כד) א' בדיו וא' בסקרא. א"כ ר"ל אפי' בסמנים בעלמא (כליספערן) וכדומה: כה) ר"ל כל כתב של אומה ואומה: כו) כ"ל דר"ל אפי' רושם וסימן שלא הסכימו עליו שום אומה. אלא שבדה אותן מעצמו. אפ"ה חייב: כז) ברושם בעלמא שלא יתחלפו. דקרשים שבלפון אינן קדושים כאותן שבדרום שהיה שם הממורה. וכ"כ הקרוב קרוב לכותל מערבי נמי קדוש טפי: כח) ר"ל אפי' התכוון לכתוב תיבה גדולה. וכתב מקצתה והוא שם קטן נמי חייב. אף שלא נעשה עדיין מחשבתו. עכ"פ הרי נגמר מלאכה. הדע וכי המתכוון לאחרוב בגד בת ק' אמה. יאחרוב כל השבת ולא יתחייב מדלא גמר כל המלאכה שהתכוון בה. (ב):

אף

חייב. אמאן תרמוי'. ותו ר"ל. דמסויין גופא נמי יש להוכיח דת"ק דמתני' בשם תת מחייב. א"כ מה מקשה ר' יודא אדר' יודא לחוד. הו"ל להקשות גם ת"ק אתדדי. וכבי הו"ל. והא איכא שמעינן להו. ודוקא דבריית א"ל כר' יודא דמתני'. ור' יודא דברייתא ס"ל כת"ק דמתני'. אלא ודאי ת"ק דמתני' ור' יודא דברייתא רחוקים זמ"ז כמתרח למערב. דר' יודא דברייתא ס"ל דוקא בשם משמואל חייב. ות"ק דמתני' מדנקט שתמא "משם אחד". משמע ודאי דס"ל דאפילו בכתב אא נמי מחייב. וכן מוכח בירושלמי הכא. וז"ל. בכל נשון אפי' אלף אלפא. משמע ודאי כ"ם אלף אלף דחייב. מיהו אגן כר' יודא דברייתא קיי"ל (כרמב"ם פי"א משבת). ושעמי' ל"ל. דאע"ג דר' יודא ור' יוסי הלכה כר' יוסי (כשירוזין דמ"ו ב'). ומלבד זה הרי ר' יוסי ממקום עמו (כנימין דס"ז א') עכ"פ הויא נגד יחיד. ולא נגד רבים (כרתוי"ם פ"ה דמע"ם מ"ב). וכן כ' ג"כ הר"ן (מלרים דפ"א א') ע"ש. א"כ הכא כולהו תנאי דמתני' ודברייתא פליגי עליה דר' יוסי דסגי נב' רשימות בעלמא. ולהכי לא קיי"ל כוותי'. וגם כר' יודא דמתני' חי אפשר דקיי"ל א'). דס"ל בא"ת נמי מחייב. ור' יודא דברייתא דס"ל דוקא בשם תת מחייב. ור"מ ור' יודא הלכה כר' יודא (כשירוזין דמ"ו ב' סנ"ל): (ב) וכ"כ רתוי"ם וכ' עלה הגאון מהר' עקיבא שלים"א. וז"ל וק"ל הא אינו מתקיים במקום אחר. דבכותב שם בשם פתוח א"א לקיימו לתיבה שלימה. ואינו דומה לאורג ב' חוטין מבגד גדול. דמתקיים במקום אחר. כדוקה לאורג רק ב' חוטין. ודמי לזה גד מגדילא. ואף דאמרי' בסוגיין דר' יודא ס"ל סתם ושעמו פתוח כשר. הרי אנן לא קיי"ל כן. וכ"ע. ותו ק"ל נמ"ם הרמב"ם וז"ל ויאחרוב כל השבת ויהיה פטור. ומשמע דלמדין כן מסברא. והוא תמוה. דבברייתא יליפינן כן רק מקרא דמאחת מהנה. ועל התוי"ט קשה דסייס ומבואר בברייתא. לא הבנתי. דאי אגון הדין. הא מבואר במתני' שם קטן משם גדול. ואי על מעם הרמב"ם. הרי בברייתא לא מזכר מעם זה. רק דיליף מקרא וג"ש. עכלה"מ. אמרה סורלידא דתוהי קנא במימי דלה דלה. הנה נקו' הרמשנה מריסי עיני הגאון ניכר דלאו אדר' יודא מקשי. דהרי לר' יודא ודאי מתקיים במק"א. דהרי ס"ל סתומה שעשאה פתוחה כשירה. אע"כ דהגאון לא הקשה רק אתוי"ט שב' בשם הרמב"ם אמנתא דר"י. וז"ל וזה הדבר אמת. והי' סבור הגאון דאשם משמעון קאי. וע"ז מקשה הרי אין האמת כדברי ר"י. דהרי קי"ל סתומה שעשאה פתוחה פסול. נמצא שאינו מתקיים במק"א. ולפמ"ל

תיבת אבל אא דאינו תיבה כלל אינו חייב וכדה"ל לר' יהודה בברייתא אלא דהש"ס בעי לומר דר"ש מחייב אף באא דאאורך ודחי לה וא"כ למסקנא לא בא וכן פסק הרמב"ם פי"א הלכה י"ג הכותב אות כפולה פעמיים והוא שם א' כמו דר' תת. חייב. משמע להדיא דדוקא בח"ג אבל אא פטור וכמ"ש הה"מ שם. וצריך לדחיק דפ"ל בלרש"ו

פי"ב (א) וב"ב הר"ב וכ' עלה הגאון מהו' עקיבא שלים"א וז"ל וכ"כ רש"י ותמהני מנ"ל הא. הרי מדתני בברייתא רק שם. שהוא תיבה. אבל אא דאינו תיבה כלל לא. רק דהש"ס ר"ל דר"ש מחייב גם בזה. ומדלתי לה בסוף לא מלאנו מאן דמחייב באא. וכ"כ הס"מ פי"א. דרמב"ם ס"ל באא פטור ודוחק לומר דמתני' משום דסתמא תני "משם אחד" משמע דבכל עניין חייב. ול"ע. ענא גדי משקא הנה רש"י וד"ן כל הנביאים פה א' מי' דשם א' דמתני' ר"ל ב' אלפין. ולכן ראוי לנו לבדוק ומנותיהן אמו מזכירין לברכה. ומצאתי דאתי לידי משמע מוצא מיד מבמע. שתורת אמת היתה בפיהם. מדאמרינן לעיל (שבת ע"ה ב') כ' אות א' גדולה כשתים פטור. משמע ודאי ברור דהא ב' אותיות שוות ממש אף שאינן תיבה א'. חייב. דאלי"כ לאשמעינן רבותא מפי. וכן בדין. דהרי הא דפטור באות א' גדולה. הוא משום דלא הוה דומיא דמשכן שהיו כותבין ב' אותיות א' בקרש זה וא' בקרש שבצדו כדי לזווגן כמ"ש רש"י התם (בב"ה כתב). וכדי לזווגן. משמע כתבו ב' אותיות דומות. וא"כ ע"כ ליכא מאן דס"ל כן רק ת"ק דמתני' דידן. והא דקאמר משם א'. היינו אא. דאי נימא דה"ק דמתני' כר' יודא דברייתא ס"ל. ורק בשם תת. מחייב. א"כ סוגי' דאות אחת גדולה כב'. דמשמע מנה דבב' אלפין בב' אלפין מחייב. דאי נימא דת"ק דמתני' כר' יודא דברייתא ס"ל. ודוקא דברייתא ס"ל כר' יודא דמתני'. ור' יודא דברייתא ס"ל כת"ק דמתני'. אלא ודאי ת"ק דמתני' ור' יודא דברייתא רחוקים זמ"ז כמתרח למערב. דס"ל דאפילו בכתב אא נמי מחייב. ות"ק דמתני' מדנקט סתמא "משם אחד". משמע ודאי כר' יודא דברייתא קיי"ל (כרמב"ם פי"א משבת). ושעמי' ל"ל. דאע"ג דר' יודא ור' יוסי הלכה כר' יוסי (כשירוזין דמ"ו ב'). ומלבד זה הרי ר' יוסי ממקום עמו (כנימין דס"ז א') עכ"פ הויא נגד יחיד. ולא נגד רבים (כרתוי"ם פ"ה דמע"ם מ"ב). וכן כ' ג"כ הר"ן (מלרים דפ"א א') ע"ש. א"כ הכא כולהו תנאי דמתני' ודברייתא פליגי עליה דר' יוסי דסגי נב' רשימות בעלמא. ולהכי לא קיי"ל כוותי'. וגם כר' יודא דמתני' חי אפשר דקיי"ל א'). דס"ל בא"ת נמי מחייב. ור' יודא דברייתא דס"ל דוקא בשם תת מחייב. ור"מ ור' יודא הלכה כר' יודא (כשירוזין דמ"ו ב' סנ"ל): (ב) וכ"כ רתוי"ם וכ' עלה הגאון מהר' עקיבא שלים"א. וז"ל וק"ל הא אינו מתקיים במקום אחר. דבכותב שם בשם פתוח א"א לקיימו לתיבה שלימה. ואינו דומה לאורג ב' חוטין מבגד גדול. דמתקיים במקום אחר. כדוקה לאורג רק ב' חוטין. ודמי לזה גד מגדילא. ואף דאמרי' בסוגיין דר' יודא ס"ל סתם ושעמו פתוח כשר. הרי אנן לא קיי"ל כן. וכ"ע. ותו ק"ל נמ"ם הרמב"ם וז"ל ויאחרוב כל השבת ויהיה פטור. ומשמע דלמדין כן מסברא. והוא תמוה. דבברייתא יליפינן כן רק מקרא דמאחת מהנה. ועל התוי"ט קשה דסייס ומבואר בברייתא. לא הבנתי. דאי אגון הדין. הא מבואר במתני' שם קטן משם גדול. ואי על מעם הרמב"ם. הרי בברייתא לא מזכר מעם זה. רק דיליף מקרא וג"ש. עכלה"מ. אמרה סורלידא דתוהי קנא במימי דלה דלה. הנה נקו' הרמשנה מריסי עיני הגאון ניכר דלאו אדר' יודא מקשי. דהרי לר' יודא ודאי מתקיים במק"א. דהרי ס"ל סתומה שעשאה פתוחה כשירה. אע"כ דהגאון לא הקשה רק אתוי"ט שב' בשם הרמב"ם אמנתא דר"י. וז"ל וזה הדבר אמת. והי' סבור הגאון דאשם משמעון קאי. וע"ז מקשה הרי אין האמת כדברי ר"י. דהרי קי"ל סתומה שעשאה פתוחה פסול. נמצא שאינו מתקיים במק"א. ולפמ"ל

תיבת אבל אא דאינו תיבה כלל אינו חייב וכדה"ל לר' יהודה בברייתא אלא דהש"ס בעי לומר דר"ש מחייב אף באא דאאורך ודחי לה וא"כ למסקנא לא בא וכן פסק הרמב"ם פי"א הלכה י"ג הכותב אות כפולה פעמיים והוא שם א' כמו דר' תת. חייב. משמע להדיא דדוקא בח"ג אבל אא פטור וכמ"ש הה"מ שם. וצריך לדחיק דפ"ל בלרש"ו

שנויי נוסחאות

המלקט. נכי"ל והמלקט. (אם) לתקן. במסני"ל ליתא כלון ונסמוך. נכי"ע אם לתקן ומתקן. נכי"ע בסמוך. אם להיסק. נכי"ק בסבני"ר להסיק. נכי"ק ואם להסיק. כל שהוא. נד"ג ובמסני"ר כל שהן. אם לבחמה. נכי"ק ואם.. פי הגדי. במסני"ר.. גדי. ג שתי אותיות. נכי"ק ליתא. משני שמות. נד"ג ובמסנ"ב משתי. ולימו נכון. משני סמסניות נד"ג.. סמיונות. במסני"ר.. סימניות. נכי"מ.. סמניות נכ"ם במסנ"ג (ונסם משתי) ועי' רע"ב ותו"ע ובהגהות הכ"ח בגמ'. לא חייבו. במסני"ר לא נתחייבו. אותיות. נכי"ק בכל הפרק אותות. שכך (חיו) כותבין. במסנ"ב ליתא. נד"ג ובמסני"ר.. חיו רושמין. נכי"מ. חיו רושמין. ובכותבין ועי' הוספתא. אמר רבי. נד"ג ובכל הספרים אמר ר' יהודה ועי' לאנ"ל:

ראשון לציון

ג [במשנה] הכותב. עי' יסל"מ: [שם] אמר רבי. ל"ל ר"י וכך ליתא במסנ"ג וכן בגמ' מוכרח על פי הסוגיא דשם וכן בסדר המשנה והירושלמי אמנם בפוסקים שראיתי וכן בתקוני שבת נזדמן טעות זה ואין לזים שם על לב:

תוספות רע"ק

פי"ב ב [אות קבה] [במשנה] אם להסיק. חיינו באילן יבש דליכא תיקון וכן בם פא במלקט עשבים אם לבחמה חיינו באגם דליכא תיקון שרת דאל כ אף דאינו מכוין רק להסיק חייב בכ"ש דחוי פסיק רישא ומשכחת לה נמי בעביד בארעא דחבריה דחוי פסיק רישא דלא ניחא ליה. גמרא. וברש"י כתב בארעא דחבריה דלא איכפת ליה ליפ"ת. וקשה לי' מס"ש רש"י לעיל דף ע"ה ע"א ד"ה מפי ניחא לי' וכו' מורה ר"ש במידי דלא איכפת ליה וצלע"נ: ג [אות קכו] ברע"ב ד"ה בין שתיהן אלפין. וכן פירש"י ותמהני מנ"ל לרש"י והרע"ב לפרש כן הא מדברי הסוגיא גראת שני שמות דהיינו שם גד ובדומה ושם א' היינו שש גב כיון שהוא מצינו מאן דמחייב לא בלרש"ו

נוכן המוכים דכתיבי נבי ויסי בנסוע דמפורש בפרק כל כתבי עכ"ל: שם משמעון וכו'. וכתב הרמב"ם ולף ע"פ שמ"ם [זו] סתומה וחלת פתוחה לא נחוש אלא הלשון* וזה הדבר אמת לפי שלא נחוש לכוונתו אלא בגמר מלאכה. והראיה אילו נתכוין לארוג בגד מעשרים אמה בשבת שלא יהא חייב עד שיגמור העשרים אמה ויארוג כל השבת ויהיה פטור זה שקר אלא משעה שיארוג שני חוטין יתחייב אע"פ שכונתו להשלים אריגת הבגד וכזה תדון בכל המלאכות עכ"ל ומבואר בברייתא. ועיין מ"ש בס"ד בר"פ י"ד: ד הכותב שתי אותיות בהעלם אחד חייב. לנופה לא צריכה להא כבר תנן בס"פ דלעיל בזה הכלל כל [חייבי] חטאות אין חייבין עד שתהא תחלתן וסופן שגגה אלא משום דבעי למתני בסוף פירקין פלוגתא דר"ג ורבנן בכותב בשני העלמות להכי תנא בריש הכותב בהעלם אחד חייב: בסם כו'. עיין משנה ב' פ"ב דמגילה. ומ"ש שם בס"ד: ורבי יהושע פוטר. פי' הר"ב וכן הרמב"ם ולפי' הוליא דם. ועיין בפירושם לרפי"ד. ועוד דהכא לא מחייב רבי יהושע כיון שמחשבתו היתה למלאכת הכתיבה לא לחבול ולהוליא דם וכדתנן בסוף פרק ד' ממסכת כריתות: ה אחד בארץ ואחד בקורה. ר"ל כתב אות אחת בארץ ואחת בקורה. הרמב"ם: כתב אות אחת בקורה. פי'

ד הכותב. ק"ל ע"ג פמוחמ"ת פמת פי' נ"ג: כתב בדין. מ"י: פ"ל מ"ם הפ"ל פמ"ג נאוין פ"ה: על ב' כותלי זוויות. מ"י: מס הלכה ל"ח: הכותב על בשרו. מ"י: מס הפ"ז: ה כתב בבשקין. ק"ד ע"ג מ"י: מס הפ"ל מוס"מ ל"ח פי' מ"מ פ"ב ד' ה': לאחר ידו. מ"י: מס כ' ל"ל: כתב אות. מ"י: מס ש"ל: כתב ע"ג כתב. יומלמי גיטין פ"ב ה"ב:

שנויי נוסחאות

(ר ש מ ו א ל). גרוג כמקומות ומשמואל. בכי"מ שם משמעון ושם משמואל. בריש"ף כ"י ליתא. נח.. דן.. גד.. במב' ד"פ ונח.. ודן .וגד. בכי"ק ליתא (גד מגדיאל). ד (בסם). בכי"ק ליתא. ו ב ק נ ק נ ת ו ם. בד"ג בקלקנתום. בכי"ק ובקלקנתום. במשד"פ ובקלקלתים. בכי"ל ובבנקנתום. ועי' ד"ס. ובכל דבר. בד"ג בכל.. שני כותלי. בד"ג שתי כתלי. זוויות. במכי"ל הבית וכ"ה בכי"ף. לוחי. במשב"ג לוחי. במשכי"ל דפי. המסרט. בכי"ל המשרט. בד"ג והמסרט. ור"י שוטר. במשב"ג וחכמים פוטרין. וכ"ה במס' שמס פי' הרע"ב ד"ה: ה בבשקין בבי פירות. בכי"ק.. ובבי פירות. בכי"מ להסך בבי פירות בבשקין. באבק דרכים. בכי"ק ובאבק.. (באבק הסופרים). בד"ג ובמכי"ל.. סופרים. בכי"ק ובאבק סופרים. בכי"מ לית' ובגליון ובאבק הסופרים. ובמרפיקו. במכי"ל ובמרפקו. בד"ג ובמרפיקה. וכתב ע"ג. בד"ע כתב.. זיינין. בכי"ק זיים. במס' ד' פרלג יקרלקת זיין. אחד בארץ ואחד. בד"ג ובמשב"ג אחת.. ואחת. (כתב) על ב' כותלי. בד"ג ליתא (בסם כתלי) וכן ליתא במכי"ל. על ב' דפי. בכי"ק ועל.. ואין נחנין. בד"ג ואינו.. אות

ראשון לציון

ד [במשנה] ודן נסנין. ז"ל הרמב"ם והגין נקרלין מן הגיות בו(יהושע ח') ובגמ' בלפני נדפס (הכלים ח') וליתא [ל"ל הכלים ח'] :

תוספות רע"ק

לרש"י והרע"ב דמדקתני אתמא במתני' בין בשם א' משמע דכל אותיות כפולים חייב אפי' אא ודוקא ר' יהודה דקאמר בברייתא אפילו לא כתב אלא ב' אותיות ואין בשם תא אין בתקיימת במקום אחר דבכותב שם בם' פתוחה א"א לקיימו במקום תיבה שלימה שם ואינו דומה לאורג ב' חוטים מבגד גדול דמתקיימת בסק"ם א' דב' חוטים שוים למי שירצה לארוג רק ב' חוטים ודמי לגד מגדיאל ולהדיא אמרינן בסוגיא דזאת אומרת דר' יהודה ס"ל לוסר שיארוג כל השבת ויהיה פטור הוא חטוח דהא בברייתא לא תמה ע' בסוגיא וצ"ע. גם מ"ש ברסב"ם ויארוג כל השבת ויתי' פטור וכו' משמע דלמדים זה מסברא דל"ש לוסר שיארוג שני חוטין שם משמעון וארג מקצת בגד מכל הבגד. ותתוי"ט כתב עלת ומבואר בברייתא. ולא ידעתי חכוונת אי לענין ילפינן כן מסברא אלא מקרא מאחת בהגת דרשינן אחת מחנת דתיינו

אחת על שם נוטריקון. שטשה סימן נקודה עליה ומביאים מאותה האות תיבה שלימה כגון קו״ף קרבן מ״ס מעשר תי״ו תרומה: רבי יהושע בן בתירא אומר חייב. כיון שהכל מביאים מאותה האות תיבה שלימה כאילו כתב אותיות של כל התיבה: וחכמים פוטרין. שהרי לא כתב שתי אותיות והללה כחכמים: ן בשתי העלמות. לאחר שכתב אות אחת בשונג נודע לו שעבר וחזר ונעלם ממנו ושגג וכתב אות שניה בלה: אחת בשחרית ואחת בין הערבים. כיון דהוי ליה שתות ביניתיס כדי לידע הוה ליה כשתי העלמות: ר״ג מחייב. דסבר אין ידיעה לאלי שיעור לחלק שלא יצטרף עמו האלי האחר: וחכמים פוטרין. דסברי הידיעה שבין שני אלאי שיעור מחלקת ביניהם ולא נעשה כאילו היו שני אלאי שיעור בהעלם אחת והלי׳ כחכמים:

אחת נוטריקון (ג״ד) רבי יהושע בן בתירא מחייב(נה) וחכמים פוטרין: ן הכותב שתי אותיות בשתי העלמות(נו) אחת שחרית ואחת בין הערבים(נז) רבן גמליאל מחייב וחכמים פוטרין (נח):

פירש הר״ב כגון קו״ף קרבן וכו׳. שבשעת הסכנה היו כותבין כן כדתנן במשנה י״ח פ״ד ממסכת מעשר שני. וה״ס בכל זמן ובכל מקום שהסכימו עליו חכמי מקום ההוא שיהיה אות פלוני סימן לתיבה פלונית. ["ופירוש טוטריקון כתב התשבי כי בלשון יון ורומי קורין לסופר טופאר״ו וכן פי׳ בערוך ודרך הסופרים לכתוב בקלרה לכן קורין לסימנים טוטריקון כלומר דרך סופרות ה) בל״ה קאלליו״ם ג): ן אחת שחרית ואחת בין הערבים פי׳ הר״ב כיון דה״ל שהות ביניתיס וכו׳ וקשיא לי ממ״ג לי אייריגן בזדון שבת ושגגות מלאכות הא מפרש״י ברפ״ז דאפי׳ ימים שביניתיס לא הוי ידיעה לחלק. ולי בזדון מלאכות ושגגת שבת הא לא אמרינן התם אלא ימים שביניתיס הוין ידיעה שא״א שלא שמע וכו׳ ומשמע דדוקא ימים דהיינו ששת ימים שבין שבת לשבת אבל משחרית לערבית לא ותדע דאלא״ה א״כ הטושה מלאכות הרבה בשבתות הרבה ויודע עיקר שבת שאינו חייב אלא על כל שבת ושבת. הרי אתה יכול למצוא שיתחייב על כל שבת שתי חטאות אם עשה שחרית וערבית ובתוס׳ הקשו דה״ל לפרש שיעור השהות כלומר דשחרית ובין הערבים אינו שיעור מפורש ועוד הקשו מגמ׳ דהתם וכתבו דגראה דמייירי שידע ביניתיים ואחת שחרית ואחת ערבית נקט לרבותא דאע״ג דיש עם הידיעה הספק ושהות גדול ביניתיים מחייב ר״ג ע״כ: רבן גמליאל מחייב. פי׳ הר״ב דסבר אין ידיעה וכו׳ גמ׳. וכתבו התוס׳ גראה דטעמא משום דכתיב (ויקרא ד׳) אם הודע אליו חטאתו ידיעה חטאת הוא דבמה ידיעה אבל ידיעה דאינו חטאת אינו שמה ידיעה: וחכמים פוטרין. עיין מ״ש בס״ד בס״פ דלעיל:

ה) נתוי״ט ד״ק ספירות. ב) קאנצליי״ש (קאנצלייאים).

יכין תפארת ישראל בועז

נקרמין יחד: נד) שעשה סימן קו על האות. ועי״ז נקרא התיבה שלימה. כגון ק׳ קרבן. מ׳ מעשר. והבקיאין בכתיבה נקרמין בלשון רומי (נאטאריום) או טוטריקון. וע״י בקיאותן מתבין כך: נה) מדמשכן שהוא תיבה שלימה: נו) שנודע לו ביניתיים שחטא. וחזר ושכח וכתב אות ב׳: נז) ר״ל אפי׳ היה בין ההעלמות יום אלא. שעשה הרבה ביניתיים. חייב: נח) ר״ג ס״ל אין ידיעה מועלת לאלי שיעור. שלא יצטרף. וחכמים ס״ל ידיעות מחלקות:

אמרי׳ דאף שבתכוון לארוג כל הבגד חייב כשארג ב׳ חוטין. והקשה הרי בש״ס ילף לה מקרא מאחת מהם. על זה אמיב לא ידענא מי סגיד לו להגאון נ״י שהרמב״ם אומר זה מכח סברא. והרי אפשר שפיר לומר דמ״ש הרמב״ם בסוף דבריו וז״ל. „וזה שקר״ ר״ל מטעם דכתיב מאחת מהם. וגם בל״ז אמריך קרא ואמריך סברא. דאלא״כ למה בארג ב׳ חוטין מבגד גדול חייב. ובתכוון לזרוק ח׳ וזרק ד׳ פטור. אע״כ משום דמסתבר הכי והכי (כשבת דל״ז ב׳). ואין למדין מאחת מהם רק מה דמסתבר למילף מינה. ואף דלרמב״ם (פי״ג משבת הכ״א) בתכוון לזרוק ח׳ וזרק ד׳ באחת ג״כ חייב משום שהי׳ הרמב״ם גי׳ אחרת בש״ס שם. וכמ״ש הכנד. ונר׳ יוסי אחת קרא למימר דעמים שחייב אחת על הכל. דהייט על כל המלאכות. ועמים חייב אחת על כל א׳ וא׳. וכל מ״ד מה דמסתבר לי׳ דרים. ומ״כ יפה לתב הרמב״ם דאמן קיי״ל כהך מ״ד דמסתבר לי׳ שא״ל שיעשה כל מה שהתכוון. וא״כ נגפה בידן דאלא לה נם קו׳ הבליטת על הנאון לרתו״ש דיסה כ׳ רתו״ש דכדברי הרמב״ם מבואר בברייתא. ר״ל דבברייתא מבואר מאיזה קרא יליפינן הך סברא של׳ הרמב״ם:

הלכתא גבירתא כללא דפרק יב

פרק יב משנה א הבונה. ג׳ מדות בבונה. א) בנין בקרקע. ב) אהל קבוע. ג) אהל ארעי: א) בנה בקרקע או סתר ע״מ לבנות במחובר בקרקע כ״ש. חייב. ואפי׳ רק מוסיף על הבנין כ״ש. שתקע יתד או סוציאו. או שטח במים. או קבע דף בכותל או ברצפה. או גלאזער שחושיב אשגב בחלון וכן חשובר או מנתק צירי דלת או חמטיר או מחזיר דלת וחלון לצירן ואפי׳ אינם תחובים בחוזק. (ואפי׳ ע״י עובד כוכבים אסור) ואפי׳ דלת או חלון שאינם סחוברין בצירן. רק תחובים בחוזק. ואינם מוציאן רק לעתים רחוקים [ודלת וחלון שעשוי לפתחן ולסגרן תמיד. בין שסחוברין או אינם מחוברין בצירן סותר לפתחן ולסגרן. ודלת שעשוי לסתור בשבת. כשל שאלענטאפען. אפי׳ בשרוק בפיש מותר לסתרו (ועי׳ פ״ד) ומוב לעשותו ע״י עובד כוכבים]. וכן חחופר גומא בביתו או בחצירו [ובעבר וחול תלושים אסור מדרבנן] או שנפל תל או גומא ברצפת בית וחצר [דבשדה וגינה הו״ל חורש] ונתכוון לחשיות הרצפה. וכן המפנה זבל שברחוב ובחצר [ומה הכל דאורייתא אפי׳ ע״י עובד כוכבים אסור]. או עושה נקב כ״ש בכותל או בקרקע לחכנים או להוציא [דבאם הוא להכנים ולהוציא חייב ג״כ משום סכה בפפיש] לפים או אפי׳ לאויר בכולן חייב: ב) העושה אהל קבוע שהוא פפח על פפח בגובה פפח. ואפי׳ אינו מחובר לקרקע ועשה ג׳ מחיצות או קונדסין ופרש עליהן אהל כמדין וקשור בהן. ואפילו רק מוסיף עליו כשעשוי לכח״פ לח״ או מ״ ימים וכן התוקע עץ בעץ עד שנתחברו. אפי׳ לא חברם בטפסר. וכן העושה כלי אדמה או ח״ס קידם שישרפן בכבשן והנוסף כלי זכוכית או שחכנים יד הקורדם בחברזל או המגבן גבינה. או המגבל מין אוכלין. או פירות יחד ונתכוין ליפיתן [דאל״כ הוה מעמר] והוא כשיעור גרוגרת שהוא ד׳ תשיעית מביצת תרנגולת בינונית כולם תולדות בונה וחייב. ובנין גרוע כלהחזיר פרקי כלי או לדבק שברים יחד דווקא בכלי גדול מחזיק מ״ס חייב. ג) אהל ארעי. דהיינו באינו עשוי לח׳ או מ׳ ימים וגם אין בנגו או סמוך לנגו מע״ם ברו״ם. מותר לי״א לכתחלה. ובחדא לשיבותא אסור לכתחלה. וכן אסור לפרוס מפה ע״ג רייפען שעל עריסת התינוק [אם לא שמתוח כבר מע״ש מע״ם מלבר עובי העמוד חבריך. או שחרייפען בעצמן רחבן מפה או שאין בין רייפען לחבירו ג״מ] או להניח כסוי על תיבה. שהיא ריקה במפה הסמוך לגגת. או לכסות כלי ריקה שיש בה מע״ם. או להניח כסוי ולוחות על חבית ריקה. מיהא באין מכוין כלל לכסוי. כמחזיר קדירה על חכירה או שמיוחד חכסוי להכלי מע״ש. וכ״ש להניח דף על רגלי השלחן דאין שם מחיצות וכן לנטות ולפרוק חקלאפפע שבביתכ״נ או ללבוש הוט ואפי׳ בשאים חפלת על החוט. וכ״ש בשאין דרך כלל לחשתמש תחתיו. כגון לעשות ספרים מכאן ומכאן וספר ע״ג כשצריך ללמוד מכולן חכל שרי. לגפות שפאנישע וואנד המתוחה מפה מע״ש. ואפי׳ עושה לתתיר דבר מה. או לחלות וילון לפני פתח כפרוכת דנדת ונעשה ברוח סותר. המפים מורסא אם התכוין רק לחוציא הליחה עכשיו. מותר לכתחלה ומוב ע״י עובד כוכבים. מיהא באם מרחיב פה חנקב שישאר פתוח חייב משום בונה. או מכה בפטיש. עפר וחול לפזרו בחצר או בבית הוי כבונה. ובבית מרוצף או לכסות בו ציאת וכל מינוף דוקא בייחד לו קרן זוית מותר מיהא בחול רבוב שבאם יקח ממנו ישאר גומא במקומו רק בשות למעלת מותר. ולכבד חבית דוקא בכנף אוזן או בירסמא. ואז אפי׳ אינו מרוצף מותר. משא״כ בבעזען אפי׳ מרוצף באבנים או קרשים. ולרבץ (שפרענגען) חבית מותר אפי׳ אינו מרוצף כשמתכוין שלא יעלה האבק. ולהרית קרקע אפי׳ מרוצף אסור. כמה וטפסל שאינם גדולים וכבדים כ״כ עד שבודאי עושה חריץ מותר לגרדם. ולצדד חבית כבר על הארץ אסור. רוק או ליחה דורסה לפי תומו או מעמיד רגלו עליו. ואסור לשפשף ברגלו. סכין או דבר אחר התחוב בארץ או כותל אסור להוציאו צנון שסטון עי׳ לקמן פ״כ מ״ח. תינוק שנתעקמו אבריו עי׳ לקמן פי״ח מ״ג. להחזיר דלת של תיבה אסור גזירה שמא יתקענו בחוזק יהו״ל מכה בפטיש. ואפי׳ בצירין שלגו שבקל יכול ליפלן ולהחזירן. מיהא בצורך ועי״ עובד כוכבים. התיר ע״ר זצוק״ל. לטלטל ולהניח ספסל על ספסל אחר אסור. אם לא שישב כבר עליו באופן זה מע״ש. ולהחזיר רגל שנשטה מספסל מותר דוקא. באם נשאר לעולם רשוי

לא

פוטרין. מיי׳ פס פלכה י״ב: ן הכותב. ק״ס ע״ח כליפות י״ב ע״ב מיי׳ פ״ו מהל׳ שבועה הלכה מ״ י.

שנויי נוסחאות

(אחת). כגי״מ ליפא. ר׳ יהושע ב״ב. כגי״מ ר׳ יהודה.. וכ״ס כגי״ף אך כגי״ף כ״י ר׳ יהושע. מחייב. בד״ב אומר חייב. ן בשתי. כמכגי״ל בשני. אחת שחרית ואחת בין הערבים. כמכגי״ל אחד בשחרית ואחד. בד״ב.. ואחת ערבית:

תוספות רע״ק

וייני״ן. משום דוייני״ן בעי זיוני. וחיינו אף דנתכוין לכתוב ב׳ אותיות אינה שתי אותיות שיהיו דנתכוין למלאכת איסור ונעשית מחשבתו ותא דלא קתני נתכוין לכתיב ב׳ וייני״ן וכתבן בלא זיון פטור. דאשמעי׳ רבותא לדייק הא ב׳ אותיות אחרות דלא בעי זיון חייב אף דהשתא מיהא לאחת הוא דמטין. תוס׳:

לקוטים

ו [תוי״ט] ד״ה אחת שחרית וכו׳ משחרית לערבית וכו׳. שלמי סתם דאיירי בידע עיקר שבת דהיינו שידע שיש שבת בתורה ונאסרו בה המלאכות אבל לא דל בין יום לחודש שיקיריטו ולכן יסגיע ליה שיעורא רבה שיעמיד שביתיים שא״א שלא ישמע אבל בלאן אייני בסתם בן ישראל הדר בתוך עמו ודיו בשעור משחרית לערבית. והשתא למהני׳ קשיתים לסכ״ב דהכי סול״ל סכותב ב׳ אותיות בב׳ הטלמות דמה רבותא הא שיש שהות וגם הידיעה כיון דידע מיד חלק דלא הוי רבותא אמאי לא אשמועינו דבכן בב׳ שעורים שלמים לכן פי׳ לם לב׳ נמות. וגם מה שסקשו התוס׳ לפרש״י ל״ק דודאי שחרית ובין הערבים הוינו מבקר עד ערב ומה שסקשם ממ״ם בגמרא כתב אות אחד בערבים ול׳ בלשוני חייב משתמא יש שהות כדי לידע ״ל דאין כ״כ שהות כמשחרית עד שלילם. (קול הכמ״ח):

ולא בצריך לות אומנתא או נבורה דחייב משום בונה. להסיר חשוקים (רייפען) מחבית או לשבר כלי שלם ע"י עובד כוכבים לצורך מצוה או הפ"מ מותר. פלאשען של בדיל או כיסות של כסף שדרך להסיר ולפתיח שרויבען שלהן מותר לפתחן ולסגרן. דאין דרך להדקן בחוזק. משא"כ באין דרך להסיר שרויבען שלו. והיא הסירן או הידקן חייב. שובלאדע מותר לע"ר צו"ל למשכה ולהחזירה תחת חשלחן דמיוחד לכך ועוד דהוה כמשים דפנית תחת הנג דאין בכח"ג אהל וכן מותר להחזיר כסוי על השאכטעל או חשובבע על חתיבה שעשו כך להחזיר הכסוי בחדקין. מגופה (פראפפען). לע"ר וצוק"ל יש ליזהר מלהוציא בפראפפענציהער. דעושה בעשה מקדח כעובדין דחול ורק יעשנה על ידי מעפסער וגאבעל.

המכה בפטיש. אפי' עושה רק פעולה קטנה ובה נגמרה המלאכה כהכאת פטיש. להשוות עקמימות שבכלי אחד שנגמר. או על חלבינה שבבנין כדי להשוותה עם הברותיה. או תמסתת אבן כ"ש. או שמצדד אבן בבנין וחושיבה במקום הראוי. או הנומל קסמין או קשרים שנשארו בבגד מהארינה. או הסיר חיט שחניה חחייט (העפפפארען) או הנוער מלבוש שחור וחדש מהאבק או פיתח בית הצואר בכתינת ע"י חתוך וקרע. או הקומם קיסם לחצוץ בו שניו בסכין (וביד פטיר) או שכין שנפם וחשחו חייב. מיהו קש וכל מאכל בדמה וכ"ש מאכל אדם מותר לקטמו אפי' בכלי. ועצי בשמים אפי' קשים כעץ. מותר לקטמן ביד כדי שיריחו יותר. מחפ ושפיד שנתעקמו אסור להפשיטן. לקפל בגד עי לקטן פט"ו מ"ג. למתוח אוהר בעורה הולכת מתיר בחר הכרמל. ולע"ר וצוק"ל לחולה לידע השעה לסעריצין מותר. וע"י עובד כוכבים לצורך פשיטא דמותר. להעמיד ציינער בלי למתחה באינה משמיע קול נעים מותר. ואנגענצייגער וזאגדא הי לע"ר וצוק"ל אסור למלטלו [מא"ח סס"ח] ולמשבצת מותר בפשיטות להפוך חזאנדאוהר. להציע מטות משבת לט"ש אסור. ורק בהמטות בחדר שרר שם. דהיא מגונה וחוי צורך שבת מותר. להדיח כלים. כלי שתיח מותרין כל היום עד בין מנחה למעריב שאז אסור לשתות. וכלי אכילה עד אחר סעודה ג'. ויוהר שלא ישפוך רותחין [של שאללענס או העלטאפף] שיס"ב על הכלים הממונפים. גם שלא יסח ס תאויפוואשלאפפען. אסור להסביל כלי הדש. ועי' מ"ש בפ"ב. להכנים רצועות או באנד במנעל או בגד חדש מכפל ליה תחם. או ביש מירחא. ואפי' בישן אסור. אבל באין רצינו להניחו שם לעולם מותר. אסור לשיס ע"פ מים אי לעבור בספינה. ואפי' כדי להצטרף למנין. ואפי' לצורך מ"ע דאו'. ואפי' לכנוס בספינה בלי לחושש בה. ורק באם יושבת על קרקעית הים ואינה שטה כלל. או שקשירה. ויש קרש שראשי א' קשור בספינה והב' ביבשה. דאז אפי' שטה סותר. מיהא לילך לרופא ולהביאו לחילה שאין בו סכנה. או אצל שה חולה ע"י קניית קצת שביתה [א"ח רמ"ח ס"ג] מותר. ולתשובת שב יעקב מתיר כה"ג כשעכו"ם מוליך הספינה ואין ישראל ע שח דבר. להשמיע קול [בכלי שיר] (בשיר) וה"ה כל השמעת קול נעים בכלי. ובמיוחד להשמיע קול אפי' אינו מנעים קול. או להקיש על חדלת בטבעת. או למשיך בקלינגעל שבפתח אסור. מיהא בפעמונים שבפרוכת נוהגין היתר רצירך מצוה. וכן מותר לומר לעובד כוכבים לנגן בכלי שיר ודוקא באינו אומר לו לתקן כלי שירו. ומותר לשורר בפה ואפי' בצפצוף פייפפען [ינהגו להזהר מזה אפי' בחול]. אין מטפחין [קלאטשען. פאטשען] בהידים. יאין כספקין להב ת כף על ירך. ולא מרקדין. מיהא אין מוחין בהנוהגין היתר. ולכבוד תורה והתן וכלה מותר: **משנה ב** ההורש כ"ש חייב. וכן החופר. או עושה חריץ. או השוה תל ורדדו או מילא גומא והשוהו בשדה [דבבית וחצר הוא בונה] המנכש בעיקרי אילנות והמקרסם [שהתך עליו יבשים. והמזרד שריגים [שהותך הענפים חלחים] ומתכוין ליפות חקרקע או לרפותה. והמטבל השדה. והמסקלה. והמפרר גושי' והרועה צאנו על השדה שיזבלו אותה. כולה תולדת חורש. אסור לעשות צרכיו בשדה ניר. אסור לחזיז עפר או חול בשדה אפי' הוא לשם ממקום אחר. מיט שע"ג רגלו מקנחו רק בקורה או בעץ שבכותל. לא בקרקע או בכותל. גם לא בברזל שלפני חבית שסגרה. ומהרי"ל נהג היתר ברחב בראשו. אסור לפנות אוצר משום אשו"ר גומות. וכן לגרוף אפי' אבוס של כלי. אפו דקרקע. וכן לשחוק באגוזים ע"ג קרקע. ועל שלחן מותר: **משנה ג. ה. ה.** הכותב ב' אותיות בהעלם אחד בכל כתב ולשון [ולומר לעובד כוכבים לכתוב אגרת בשבת. רק לצורך חולה או מצוה מותר]. ואפי' כותב מלת שם משמעון ודן מדניאל. ואפי' ב' ציפפערן. ואפי' ב' אותיות דומות. או שכתב אות א' והשלים בו הספר. בדבר חמתקיים. כדיו וצבע. ואפי' א' בדיו וא' בצבע. ואפי' ע"ב בשרו.

ולא ששרש ע"ג בשרו ב' אותיות. או שקרע בקלף ונייר צורות ב' אותיות. או שכתב (כתב) [בדיו] ע"ג סיקרא [יש בו כותב ומוחק. ובדיו ע"ג דיו וסיקרא ע"ג סיקרא פטור] או שהיה כתוב חי"ת והילק גנו ועשאו ב' זייני"ן בבולהו חייב משום כותב. תולדתו רושם. שעשה ב' רשימות או צייר שום ציור על נייר או כותל: **המדפים** חייב משום כותב: **הזעטצער** [מסדר אותיות] משום בונה או מעמר. למ"ד יש עימור אפי' שלא בגרולי קרקע. **קרריעקטאר** [חמני' ומשליך חאותיות המשובשות ונותן אחרות תחתיהן] משום בורר. והסותר חאותיות ממושבן משום סותר ובורר. הכותב ונהכוון לקלקל הקלף או הנייר. או קמן אוחז בקולמס וגדול אוחז בידו וכותב [משא"כ לחיפוך פטור] או כתב ע"ג ב' כותלי בית שבזוית. אות א' על כותל זה ואות ב' על חבותל חב' שבצדה שיכול לקריא ב' האותיות ביחד. או שכתב ע"ג ב' מגלות בב' עיירות ביום א' ובחעלם אחד חייב. אסור ופטור לכתוב בסים או בסי פירות וכדומה. או על עלי ירקות או ע"ג שלחן וחליגות לחים או שרשם בחול ואבק דרכים דאינו מתקיים. או לכתוב בשמאל [ואיטר שמאלו כימין. חייב] או לרשום בצפורן על ספר דנייר לסימן [ועל קלף בט"ז מתיר. וב"ח וסג"א אוסרים]. או לחבר או להסיר אותיות של כסף על פרוכת וכדומה [עי' כלכלת שבת]. מותר לרשום באצבע אותיות באויר או ע"ג שלחן כל שאינו ניכר רושם עי"ו: **המחתך** ע"ם לכתוב ב' אותיות אפילו רק משהוש דיו שבמקומו יש לכתוב ב' אותיות חייב. אסור [ופטור] להסיר שעוה שנטף על אות א' [ועל ב' אותיות חייב. עי' כלכלת. ובנמצא נטיפה על אותיות ס"ת בקריאת דשבת. מסיק ע"ר וצוק"ל דאם נראין האותיות מתיך השעוה מותר לקרות. ובאין נראה ויכול לסיים שם [עי' א"ח קס"ג ס"ד) יברך ברכה אחרונה. ויוציא אחרת ויתחיל לקרות מחפסוק ששם הנטיפה. והביא בשם שבות יעקב דאם נתיבש השעוה עד שיכול להסירו כלאחר יד. יכפול הגויל ויפרוך ויפול ממילא] או לחתיך עונה שכתוב עליה אותיות וצורות מצוקקער וצבעונין [משא"כ באם חוא מגוף העונה מותר]. או לשבר ח"ת אגרת או שבבופעליע ביש על החותם אותיות [יאפ' ע"י עובד כוכבים. אבל לקרע הנייר בצד חחותם ע"י עובד כוכבים התיר ע"ר וצוק"ל]. אי לכחול בשבת או לצבוע לחיין בשטינקע (עי' לעיל פ"ו). לפתוח או לסגור ספר שכתוב על עובי עליו אותיות. יש לחחמיר. היכא דאפשר. מקח וממכר. ולשכיר ולהשכיר. ללות ולהלות בפה כגון אני מוכר לך. או בסירה. אפי' בלי לשון מכירה. או במשקל. מנין או מדה. או בלעדן. מדברי קבלה נאסר שמא יכתוב או יסמוק. ואפי' בטקים מצוה. כלפחות הבן בשבת בכלים אסור ועי' פכ"ג. וכשצריך למאכל אומר למוכר תן לי דבר זה [ולמכור לעובד כוכבים בכת"ג אסור]. וראוי לזהר מהוכרת סכום מעות. ליומר תן לי בכך וכך מעות או שם מדה רק יאמר מלא לי כלי זה [והמוכר יחסיר טעם מהמדה] ונוהגין היתר בחנך. ואסור לעשות עם המוכר חשבון לומר כבר נטלתי כך וכך. נמצא בין חכל כך וכך. גם לא יוכיר שם מכירה. רק תן לי. ואם אינו מאמינו נותן משכון. ולא יאמר חילך משכון. רק חילך דבר זה ותן לי מאכל פלוני. וכששאל דבר מחבירו לא יוכיר לשון הלואה. דמשמע לזמן מריבה. שמא יכתוב. רק לדידן דגם בהלואה נוהגין לחבוע לאלתר לחוזה מותר. ואסור לפרוע בשבת אפי' ע"י משכון או ע"י עובד כוכבים [רק בנשבע לפרוע ביום זה. וחל בשבת דמותר ע"י עובד כוכבים. או משכון]. ואסור לדון ולהכנים בבית הסוהר. או לחלקות או לקדש אשה [ויש חתירין בשעת הדחק]. ולא חולצין ולא מיבמין וכו' ולא מגרשין. ולא מקבלין קנין סודר בשבת [רק לשכ"ם מותר לחניח דעתו. שדבריו בלא זה כבתיבין ומסורין]. ולא נוחנין מתנה בשבת. רק לצורך מצוה או שבת מותר]. ולא ממילין גורל אפי' ע"י עובד כוכבים [ורק לידע מי שיאמר קדיש או מי יעלה לתורה מותר להמיל]. ולא שוחקין שום שחוק להחריח. וראוי לוחר בכל שחוק. ואסור להניח בשבת ויו"ט עירובי חחומין וחצרות. ואסור לקרות בשטרי הדיומות. כשט"ח וחשבונות. ושטרי מכר ומחנות ואפי' לעיין בהם. ודין אגרת של שאילת שלום. ומכתב שקבל היום. ושמש לקרא הקרואים מחוך הכתב עי' פכ"ג. וספרי מעשיות ומלחמות ומליצה. רק בלה"ק מותר. ולקרא הצייטונג לענג מותר. ויש להחמיר וכל שאסור לקרותו אסור למלטלו. הכונס אלמנה לא יבא אליה ביאה ראשונה. דהוה כקונה קנין. דהופתה אינו קונה. כשל בתולה דקונה. ועובר כוכבים שמביא מעות לפרוע חובו יניח העובד כוכבים חמעות. בלי שיגע בו ישראל. ולא יעשה עמו חשבון. ומותר הישראל להחזיר לו המשכון או להחליפו במשכון אחר. וטוב לעשותו ע"י העובד כוכבים בלי שיגע בו ישראל:

ציונים

תוספת יום טוב **האורג פרק יג שבת** ר' עובדיה מברטנורה

א רא"א האורג. ק"ס ע"ח ק"ד ע"ב כריתות י"ז ע"ח ע"ט פ"ב. ירושלמי כל"ה פ"ט ה"ו: וחכ"א. מיי' ע"ם מהל' שבת פ"ו ה"ו: הלכה ז"ח סמ"ג לאוין ס"ח: **ב** העושה. מיי' שם הפ"ז:

שנויי נוסחאות

א בתחלה. כלי"ק בתחלה ונסמוך כסוגן. ואחת. נד"ג ומנמכנ"ר ואחד: **ב** שתי. נד"ג ומנמכנ"ר שני ונכון הוא. בנירין. נד"ג בנירים. עי' נ"מ. נכ"מ בנירים.

תוספות רע"ק

פי"ג א [אית קבבו] במשנה בין בסוף. לאו בסוף הבגד ממש דבזח כיון דהשלימה לבגד אפי' בחוט א' חייב כדאיתא בסוגיין דף ק"ד ע"ב אלא באמצע הבגד קרי לה בין בסוף. תוס':

פי"ג **א האורג.** אע"ג דהלד לבי ומלאכותיו נמית בסמוך למלאכת הכותב אפ"ה הקדים לפרש דיני אורג ודכוותיה מבוס דדמיון בשיעורא דכותב בשתי אותיות חייב וכן אורג בשתים ואף ר"א ס"ל בשתים אלא דמחלק בין אלימי לקטיני כדאיתא בגמ'. [*עוד עי' בכריתות פ"ד מ"ב] ומשום דבאורג איכא פלוגתא הקדים לבנותה קודם העושה שתי בתי נירין כדי לסומכו לאיך דלית בהו פלוגתא ושיעורן נמי בשנים: ואחת על האריג. ומתני' ה' דפי"ב כתב אות א' סמוך לכתב דלא כר"א כדאיתא התם בגמ' [*ועיין במשנה ב' בפ"ד דכריתות]: **ב** [*בנירין. כתב הר"ב מפרש בגמ' שמרכיב שתי פעמים כל חוט של שתי כו' וז"ל הגמ' מאי בנירין אמר אביי תרתי בבי

פי"ג **א רבי** אליעזר אומר האורג שלשה חוטין בתחלה. אם זו תחלת אריגתו של בגד אינו חייב עד שיארוג ג' חוטין ואם מוסיף הוא על האריג שיעורו באחד דמלרף עם המאר ואין הלכה כר"ח:

פי"ג **א רבי** אליעזר אומר ה) האורג שלשה חוטין בתחלה ב) ואחת על האריג ג) חייב. והכמים אומרים בין בתחלה בין בסוף ד) שיעורו שני חוטין: **ב** העושה שתי בתי נירין בנירין ה)

ב שתי בתי נירין. שנתן שני חוטין של שתי בגיר שקורין) ליל"ש: בנירין. מפרש בגמ' שמרכיב שני פעמים [כל] חוט של שתי בגיר ובפעם השלישית מרכיבו על חוט המורכב על הקנה:

ה) ליצ"ש איינטערנע (בייס וועבער)

יכין תפארת ישראל יכין

פי"ג א) אע"ג דלעיל בפ"ז סמוך למלאכת כתב. נזכר לד לבי ומלאכתו. אפ"ה הכא סמך התנא לפרש דיני אורג אלא דיני כותב. מדדמו בשיעורייהו. דכותב בב' אותיות חייב. ואורג בב' חוטין: ב) בתחלת אריגת הבגד: ג) על האריג בבר: ד) אחו בסוף האריג ממש. דבזה אפילו בחוט א' חייב לכ"ע. מדהשלים על ידו הבגד (כשבת ק"ד ב'). רק ר"ל על האריג: ה) ר"ל שתיבי

ר' עובדיה מברטנורה

בקירום. יריעה ארוגה מסיב של דקל: **ג** הקורע על מתו וכו'. במת שאינו חייב לקרוע עליו הוא דהוי מקלקל ופטור. אבל על מת שחייב לקרוע עליו מתקן הוא וחייב: ובחמתו כל המקלקלים פטורין. בקירום נ) בנפה נ) בכברה ובסל ח) חייב. והתופר שתי תפירות פ) והקורע על מנת לתפור שתי תפירות: **ג** הקורע בחמתו נ) ועל מתו יא) וכל המקלקלין פטורין יב)

ובקירום ובקירום והכובדים פי' הר"ב שם שהם שני עצים עגולים הא' סמוך לו אשר עליו יוכרך הבגד הנארג אחת לאחת והוא הנקרא העליון והב' הוא אשר עליו כרוך השתי אשר יהיה נארג והוא הנקרא התחתון והמיריס הם חוטין הארוגין על הקנה ובעבורן מגביהין קצת הא' החוטין ועושין דרך שילך בו הארג בחוט [זה הל' תקנתיו לעיל פ"ז מ"ג ב'] וקירום מסרק שבו מכים על הארוגה ומחברים החוטים ע"כ. והנה המיריס שהם חוטים כו' הנה הנם עשויים באופן זה שחלוים סמוכים ותכופים וכפולים בקנה ולמעה בקצותם הם גם כן כפולים על קנה מלמעה וכמו שפירש"י והר"ב במיר שקורין ליש"ם כך פי' הר"ב ג"כ בשקלים פ"ח משנה ה' על נימין והתם כפולים עד כ"ד לכך כאן נמי ע"ם כפילותם נקראים מירין. והנה כל שני חוטין הסמוכין קשורים יחד בסמוך לשלשותם ממעל וכן עוד קשר בקצת ריוח מהקשר של מעלה ונמצא שבין כל אלו שני חוטין יש קצת ריוח והיינו בכדי חוט שתי ההולך ביניהם וחוט שתי אחר סמוך לו הולך בבין שני הקשרים הנזכרים וכן כל חוט שתי הולך בין הרווחים וחוט אחד בין הקשרים עד גמירא כל רוחב חוטי שתי שעל כובד התחתון והמיריס הם שנים סמוכים זה לזה כדי שכל חוט שבמיריס בין הרווחים של האחד הולך בשני בין הקשרים והחוט שהולך בראשון בין הקשרים הולך בשני בין הרווחים וע"י כך יעלה זה החוט וירד זה ויבא הערב כו' כמ"ש בשם הערוך לעיל פ"ז. והקירום דתנן התם שהוא כעין מסרק עשוי מעצים דקים סמוכים מאד זה לזה רק קצת ריוח ביניהם בכדי חוט ומחוברים למעלה ולמטה ע"י קנה דק וכל חוטי השתי הולכים בין הרווחים ומעתה הא דאמר אביי תרתי בבי מירא וחדא בגירא כ"ל דהני תרתי שהם סמוכים ועשויים מן חוטין קשורים באמצעיתן ויש בין שני קשרים ריוח מה קרוים בי מירא שהוא כמו בתי מירין בלשון הקדש כדאמרי' בי פלגיא בי נשא והלכך השלישי שאין בו כמו בתים קראו אביי מירא שהרי הוא כדמות מירא אע"פ שאינו מחוטין הנקראים ליש"ם ותהא משנתינו כאילו שנויה העושה בשתי בתי מירין ובגירין ואין כל כך תימא שבמשנת כלים קורא קירום מה שקורא כאן מירין שכן יש לכלי זה השלישי שתי מלאכות שהשתי עובר בתוכו כמו שעובר בשתי מירין הקודמין וגם בו מכין ומחברים שארוג לכך יתכן גם כן שיהיה לו שתי שמות כל שש על מלאכה אחת שעושין בו ועיין לקמן בסמוך]: [*בקירום. פירש הר"ב יריעה ארוגה כו'. כך פירש הרמב"ם ובדבור לעיל הראיתיך פירוש אחר מהר"ב והוא ג"כ מפירוש הרמב"ם רפכ"א דכלים ול"ע טובא ובעיני נראה שזה עד מוכיח על מה שפירשתי לעיל דאביי כולל קירום עם בתי מירין וקורא מירין ומש"ה הוא שפירש הרמב"ם כאן ואחריו הר"ב דקירום הוא יריעה כו' אך ודאי דאכתי ל"ע מי המכריח אותם לפרש בכלים בענין אחר ועוד קשיא לי דהרמב"ם בחבורו פ"ע מה"ם לא העתיק לקירום והיה כ"ל ג"כ שזו ראיה לפירוש שלי בכאן דבגירין השנוי פה היא הקירום שלשם אבל א"ל דל"ג כאן בקירום דהא רב יודא מפרש בגמ' מאי קירום ודוחק לומר דאף לזה ל"ג. ועוד קשה על הרמב"ם שהוסיף סבכה ואריגת חבלים ואין נראה לי שיהיה זה הפירוש של מלבייתא שאמר רב א) יודא על קירום ועיין עוד ברפכ"א דכלים ותמיהני שהראב"ד והמגיד והכ"מ כולם לא העירו בכל זה]: בנפה ובכברה ובסל. פירש"י הכך לאו מירין ממש אלא מסרשר ומרכיב חוט אחד בשתי מלמעלה ואחד מלמעלה ומעמיד השתי בהן כתקונו ע"כ: והתופר וכו'. משום דבעינן למתני הקורע בחמתו וכו' משום הכי קתני התופר וכו'. הקורע וכו' אף על גב דכבר תנא לה באבות מלאכות. גמ': **ג** הקורע על מתו. פי' הר"ב אבל על מת שחייב לקרוע עליו מתקן הוא. גמ'. ודקתני מתו שמוטל עליו לקברו אבל לא להתאבל ולקרוע שאינן מאותן האמורים בפ' אמור וכתב הרמב"ם שהקורע על מתו שחייב לקרוע חייב משום דדעתו מתיבבת וחומו מתפכר וכו' וכן כתב גם כן בחבורו פרק עשירי ולכאורה קשה לומר כן לדבריו דכשהוא קורע על המת. משכך חמתו בכך ודבר זה נראה שאסור שהרי משנה שלימה שינו בסוף ברכות חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה. ופירשו בשמחה ובלב טוב ולכבוש כעסו ועוד דאם כן כשקורע על המת שאינו חייב להתאבל עליו משכך גמי חמתו בקריעתו אלא בכל זה יש לדחות דמאי דאמרן שדבר זה אסור לא קשיא ולא מידי דבגמ' העלו דמקרע בגדיו בחמתו יהא בעינן כעובד עבודת כוכבים ואפילו הכי לענין חיוב דשבת סבירא ליה להרמב"ם דחייב שהרי שיכך חמתו. ודמוקים בגמ' למתניתין בקורע למרמי אימתא אחינו ביתא שזה מותר. תירץ המגיד בפרק ח' מה"ש משום דמשמע ליה דמתניתין דומיא דקריעת מת דשרי מיירי אבל לעולם לענין מלאכת שבת אפילו בדבר של איסור חייב כיון שמשכך חמתו. ודקשיא אם כן אפילו על שאר המתים גמי. יש לומר דכיון שלא חייבתו התורה להתאבל אין כאן שיכוך חימה ולא נער שהתורה ירדה לסוף דעתן של הבריות שאין

א) בגמ' רב. להם

יכין — תפארת ישראל — יכין

ב' עגיבות שבעגיבות (שבשעפטע) להיות לבתים לב' חוטי שתי שהגיתן תוך העגיבות הם (עי' בל"ע מלאכות במלאכות ב' מירין) ו) ר"ל לו שהשכיב ב' חוטי השתי בכלי הקרא (קאמס). והוא כלי עם נקבים הרבה כמנין חוטי השתי. ומשכיבין כל חוט שתי בנקב אחר. דאחר שמשליך חוט הערב מהלך להלך בין חוטי השתי. מקים הארג עם הקירום על חוט הערב שהשליך. כדי להסמיכו ולתכפו אל שאר החוטין הארוגים כבר. (כלי זה נקרא בגמ' מלוכיתא. לשון לבת. מדשות לוכת ותוכף החוט המושלך אל החוטים. והארוגים כבר):

ז) ר"ל לו שהכניס ב' חוטי שתי במלאכת אריגת נפה (פיינעם זיעב): ח) לו שהכניס הב' חוטין באריגת כברה (גראבעם זיעב) לו במלאכת הסל: ט) אע"ג דכל הל"ט מלאכות כבר נשנו לעיל בפ"ז. ולא הוצרך תנא לחזור לשנות רק לתתן המלאכות ברלה לפרש בהן מידי. והרי חוזר חוזר ומזכירו אע"ג דלא פי' בה מידי. ה"ט מדבעי להזכיר קורע. דרלה לפרש בה כמה מילי. להכי חזר ותנא נמי תופרי) בכעסו:יא) בלעדו על מת שאינו חייב לקרוע עליו. דאל"כ מתקן הוא: יב) והכי קיי"ל. חוץ מקורע בחמתו, דלרמב"ם חייב.

דמ פקן

ותתופר. פ"נ ע"ש מיי' פ"י ה"כ. **והקורע.** שם הל' י': **ג הקורע** ק"ה ע"ב: **וכל המקלקלין פטורין.** יומא:מי שנת פ"ב ה"ה ציונין פ"י ה"ב שבתים פ"ו ה"ח ק"ב פ"ג ה"ד מיי' פ"ח מפ"ש הל' י"ח י"ח פמ"נ נתין פ"ס:

שנויי נוסחאות

בקירום. במשני"ר. ובקירום. בנפה בכברה. בד"ל ובמשני"ר ובנפה ובכברה. וכ"ה ובכברה גם בכי"מ. והתופר ב' תפירות. במשני"ר התופר.. בכי"מ.. תפירות חייב: ג וכל המקלקלין. בד"ל ובמשני"ר כל.. לפי"ז הוא ענין בפ"ע וכרישא יכולה לסיום המשך להמשנה הקודמת אך לא המשנה כן בגמ' ועי' בתוי"ט:

לקוטים

ב [תוי"ט] ד"ה בקירום כו' ועוד ק"ל שהרמב"ם במיגוזו פ"ט לא הזכיר קירום. הא ל"ק כלל שהרי כתב שם וכל העושה שתי בתי מירין בדבר שעושין אותו בתים בתים כגון אלו חייב עכ"ל. ואין מן הצורך לכתוב לשון משנתינו ממש ותדע שהרי כתב גם כן שם המסרג מעט בחבלים ושבכה וכו' ושעמא משום דלא קפיד אליבא דמתני' אלא ניחא ליה למנקט גווני שונים מהדברים הידועים שעשויים בתים בתים ולי קשיא עוגא על התוי"ט דמשרים אליביה דרש"י דמשנתינו בנוחן חוטי השתי בתוך כלים ניר מדא דל"ב הו"ל למימר שנוחן שני חוטי שתי בתוך שני בתי מירין כלישנא דמתני' ולא בתוך כלים ניר ותו לי בנוחן החוטין בתוך הכלים ניר מיירי מה שיין נפה וכברה וסל הכא אלא ודאי דרש"י נמי מפרש לה בעושה הבתי מירין ממש והרמב"ם ולהכי כתב על נפה וכברה כו' דהגך לאו מירין ממש אלא מסרשר וכו' בלומר שעשויים בתים בתים וכשעושה בהן שני בתים חייב דכיון דעשויים בתים בתים הוי תולדת עושה בתי מירין. (כ"ד):

ד שיעור המלבן. פ״ש פ״מ מ״ו פ״ש שם ס״י מפ״ג שם: והמנפץ. שם ה״יב: והצובע. שם ה״יג והטווה. עש פ״ע: כמלא. שם ס״ו: והאורג. שם ס״ח: ך ריש״א. ק״ע פ״ח ביצה כ״ד פ״ח יומא ביצה פ״ג ס״ח מ״ו פ״ה פס״ש מ״ח שם מ״ו שם פ״ז מ״ח שם ד׳: רשב״ג. ביצה כ״ג פ״ב: ך צבי. ק״ע פ״ב ב״ג פ״ב מ״ו פ״ו שם פ״ב הכ״ג שם פ״ג שם פוע״ש מ״ח שם מ״ו שם פ״ז פ״ה: ך ישב. ק״ע ב״ג שם מכ״ג פפ״ג שם פוע״ש שם פפ״ד ז׳:

שנויי נוסחאות

ד והמנפץ והצובע. במשני״ר והמנפש הצובע. כמלא. נד״ג ובמשני״ר שעורו כמלא. [ולימו נכון כי כבר קאמר בריש המשנה שיעור] וכ״ס בכי״ק (ונס מלא). חסיס. נד״ג חיספ (?) וכן בסמוך. והאורג.. שעורו כמלא. במשני״ר האורג.. וכ״ס נד״ג (ונס שעורן.. ואולי כ״ס גם בנע״ב) וכ״ס בכי״ק (ונס מלוא): ה צפור למגדל. נד״ג צפור מגדל (?). לבית ולחצר. נד״ג ובמשני״ר לגינה ולחצר. בכי״ק לבית לגינה ולחצר וכ״ס בכי״ק. ולביברין. במשנ״ג ולביברין חייב. וסיא סוספת המסרס״ל. וכתב סרב בעל ד״ם ז״ל „ולויני יודע לתי״. ר׳ (שמעון בן) גמליאל. נד״ג ליתא וכן ליתא במאירי ועיין בסי המפתח לר״ל נתן. זה הכלל מחוסר צידה. נד״ג.. כל מחוסר.. במשני״ר.. כל המחוסר.. בכי״ק (אלא) זה הכלל.. ובכי״ק כ״י ליתא. בכי״ק בטעות.. כל המחוסר צידה חייב ושאינו מחוסר צידה פטור. שאינו. במשני״ר ושאינו. בכי״מ ושאין: ן נעלו שנים. במשני״ר אם נעלו.. במד״ם נעלוהו.. לא יכול אחד לנעול. במד״ם ואם לא יכול לנועלו. ונעלו שנים. במד פ ו נ ע ל ו ח ו: ן האחד. נד״ג ובמשני״ר אחד. במד״ם לו אחד. מלאהו. בכי״ק בכל המשנה מילתו. ישב השני. במשני״ר ויושב.. בכי״מ ובא השני. ישב תראשון בכי״ק ישב לו תראשון. בכי״מ ישב האחד. בצדו. נד״ג ובמשני״ר לו בצדו.

תוספות הרשים

ן[הר״ב ד״ה]ור״ש פוסק ואין הלכה כר״ש. וכ״ס בס״פ סימן ט״ו סעיף ה׳: [תוי״ט ד״ה] נעלו כוי תני לה כו׳ עכ״ל. וי״ל דלעיל ס״ח עד דאיכא שיעור הנלה כל אחד דשיעור אחד לבגיסם ולי תנא סכא ס״ח שם מודה ר״ש וקי״ל וכי׳ כתוס׳ דף נ״ג ע״ב בד״ה אמר מר ותרלה שם נכון. (ממסורת״ת ז״ל) a

ד״ה מתני׳ אדמיא לה״ה והלכה שהקורע בחמתו חייב שאף ע״פ שמקלקל הוא אינו הבגד מתקן הוא אינו ילבו ודעתו מתישבת עליו בכך: ך המלבן. אם הלמר והמנפלו והטובטו והטווה ממע. שהן כולן אבות מלאכות שיעורן כדי שיעור מלאותו הלמר מוב אריך כמלא רוחב הסיב כפול והסיב הוא כדי הפסק שיש בין אמה לאבע כל מה שיוכל אדם להרחיבו וכשיעור הריוח הזה שתי פעמים הוא הסיב כפול וריוח שבין גודל לאבע פעם אחת הוא ג״כ כמלא רוחב הסיב כפול מפני שיש בו כפלים כאותו שיש בין אמה לאבע: האורג שני חוטין. שיעורן ברוחב הבגד כמלא הסיב שאע״פ שלא אריגן על פני כל רוחב הבגד חייב: ה הצד צפור. עד שהכניסו למגדל של עץ ארמאריא״ו בלע״ז ה) חייב שזו הוא לידתו אבל אם הכניסו לבית אינו נולד בכך. ואבי נטע משהכניסו לבית ונעל בפניו אבל אם הכניסו לגינה או לחצר אין זו לידה: ולביברין. קרפיפות המוקפים חומה שמכניסין שם חיות ובהמות שם: כל המחוסר צידה. שקשה לתפשו שם כגון שאינו מניע לו בשחייה אחת ששוחה לתפשו והלכה כרשב״ג [דמפרש] למלתייהו דרבנן: ן צבי שנכנס. מאליו לבית ונעל אחד בפניו זו היא לידתו: נעלו שנים פטורים. דהוו להו שנים שעשאוה: לא יכול אחד לנעול. לארמיה הוא לנועלו בשנים והרי לכל אחד מלאכה דבלאו איהו לא מתעבדה: ור״ש פוטר. ואין הלכה כר״ש: ן השני חייב.

ה) ארמא״ר. שראנק קאסטינו.

הא מתני׳ אדמיא לה״ה והלכה שהקורע בחמתו חייב שאף ע״פ שמקלקל הוא אינו הבגד מתקן הוא אינו ילבו ודעתו מתישבת עליו בכך: ך המלבן. אם הלמר והמנפלו והטובטו והטווה ממע. שהן כולן אבות מלאכות שיעורן כדי שיעור מלאותו הלמר מוב אריך כמלא רוחב הסיב כפול והסיב הוא כדי הפסק שיש בין אמה לאבע כל מה שיוכל אדם להרחיבו וכשיעור הריוח הזה שתי פעמים הוא הסיב כפול וריוח שבין גודל לאבע פעם אחת הוא ג״כ כמלא רוחב הסיב כפול מפני שיש בו כפלים כאותו שיש בין אמה לאבע: האורג שני חוטין. שיעורן ברוחב הבגד כמלא הסיב שאע״פ שלא אריגן על פני כל רוחב הבגד חייב: ה הצד צפור. עד שהכניסו למגדל של עץ ארמאריא״ו בלע״ז ה) חייב שזו הוא לידתו אבל אם הכניסו לבית אינו נולד בכך. ואבי נטע משהכניסו לבית ונעל בפניו אבל אם הכניסו לגינה או לחצר אין זו לידה: ולביברין. קרפיפות המוקפים חומה שמכניסין שם חיות ובהמות שם: כל המחוסר צידה. שקשה לתפשו שם כגון שאינו מניע לו בשחייה אחת ששוחה לתפשו והלכה כרשב״ג [דמפרש] למלתייהו דרבנן: ן צבי שנכנס. מאליו לבית ונעל אחד בפניו זו היא לידתו: נעלו שנים פטורים. דהוו להו שנים שעשאוה: לא יכול אחד לנעול. לארמיה הוא לנועלו בשנים והרי לכל אחד מלאכה דבלאו איהו לא מתעבדה: ור״ש פוטר. ואין הלכה כר״ש: ן השני חייב.

ה) ארמא״ר. שראנק קאסטינו.

והמקלקל על מנת לתקן שיעורו כמתקנין: ד שיעור המלבן והמנפץ והצובע והטווה כמלא רוחב הסיב כפול יד) והאורג שני חוטין טו) שיעורו כמלא הסיב טו): ה ר׳ יהודה אומר הצד צפור למגדל יז) וצבי לבית חייבו חכמים אומרים צפור למגדל וצבי לבית ולחצר יח) ולביברין יט). רבן שמעון בן גמליאל אומר לא כל הביברין שוין. זה הכלל מחוסר צידה כ) פטור כא) ושאינו מחוסר צידה חייב: ן צבי שנכנס לבית ונעל אחד בפניו חייב כב) נעלו שנים פטורין כג). לא יכול אחד לנעול ונעלו שנים חייבין כד) ורבי שמעון פוטר כה): ן ישב האחד על הפתח ולא מלאהו ישב השני ומלאהו השני חייב. ישב הראשון על הפתח ומלאהו ובא השני וישב בצדו כו)

שנויי נוסחאות

ד והמנפץ והצובע. במשני״ר והמנפש הצובע. כמלא. נד״ג ובמשני״ר שעורו כמלא. [ולימו נכון כי כבר קאמר בריש המשנה שיעור] וכ״ס בכי״ק (ונס מלא). חסיס. נד״ג חיספ (?) וכן בסמוך. והאורג.. שעורו כמלא. במשני״ר האורג.. וכ״ס נד״ג (ונס שעורן.. ואולי כ״ס גם בנע״ב) וכ״ס בכי״ק (ונס מלוא): ה צפור למגדל. נד״ג צפור מגדל (?). לבית ולחצר. נד״ג ובמשני״ר לגינה ולחצר. בכי״ק לבית לגינה ולחצר וכ״ס בכי״ק. ולביברין. במשנ״ג ולביברין חייב. וסיא סוספת המסרס״ל. וכתב סרב בעל ד״ם ז״ל „ולויני יודע לתי״. ר׳ (שמעון בן) גמליאל. נד״ג ליתא וכן ליתא במאירי ועיין בסי המפתח לר״ל נתן. זה הכלל מחוסר צידה. נד״ג.. כל מחוסר.. במשני״ר.. כל המחוסר.. בכי״ק (אלא) זה הכלל.. ובכי״ק כ״י ליתא. בכי״ק בטעות.. כל המחוסר צידה חייב ושאינו מחוסר צידה פטור. שאינו. במשני״ר ושאינו. בכי״מ ושאין: ן נעלו שנים. במשני״ר אם נעלו.. במד״ם נעלוהו.. לא יכול אחד לנעול. במד״ם ואם לא יכול לנועלו. ונעלו שנים. במד פ ו נ ע ל ו ח ו: ן האחד. נד״ג ובמשני״ר אחד. במד״ם לו אחד. מלאהו. בכי״ק בכל המשנה מילתו. ישב השני. במשני״ר ויושב.. בכי״מ ובא השני. ישב תראשון בכי״ק ישב לו תראשון. בכי״מ ישב האחד. בצדו. נד״ג ובמשני״ר לו בצדו.

תוספות הרשים

ן[הר״ב ד״ה]ור״ש פוסק ואין הלכה כר״ש. וכ״ס בס״פ סימן ט״ו סעיף ה׳: [תוי״ט ד״ה] נעלו כוי תני לה כו׳ עכ״ל. וי״ל דלעיל ס״ח עד דאיכא שיעור הנלה כל אחד דשיעור אחד לבגיסם ולי תנא סכא ס״ח שם מודה ר״ש וקי״ל וכי׳ כתוס׳ דף נ״ג ע״ב בד״ה אמר מר ותרלה שם נכון. (ממסורת״ת ז״ל) a

דמתקן הוא אינו ילבו. ולרש״י ורא״ד כיון דאסור לקרוע בחמתו דהו״ל כעוע״ז (שבת ק״ס ב׳). מקלקל הוא ופטור: יג) כמוחק ע״מ לכתוב במקומו. שיעורו במחק כל כך כדי לכתוב ב׳ אותיות במקומו: יד) ר״ל כדי שיעור מלאותו למר מוב אריך כהפסק שבין גודל לאבע. שנקרא סיב כפול. ונקרא כך. מדכפל בשיעורו ממרחק שיש בין אמה לאבע שנקרא סיב: טו) ב׳ חוטי ערב: טז) ברוחב הבגד: יז) (שראנק). ובלפור דרור (שפערלינג) בל״מ מיירי. דבלאו לבית פטור. דאז אינו נולד עדיין: יח) לו מ״ו: יט) (טהיער גאַרטן): כ) שקשה לתפשו שם. ואפילו בבית נטול. שאינו מניעו בשחיה אחת ששוחה לתפשו שיעור ברוחב המקום ובמרוץ הקל של כל חי לפי מה שהוא: כא) כשלדו נשם. ועי׳ לעיל במלאכת לד: כב) אף שלא לדו לשם בידיים: כג) דהו״ל ב׳ שעשאוהו: כד) דכיון דלא אפשר לעדו באחד הרי לכל א׳ מלאכה: כה) אע״ג דכבר אשמעינן כן לעיל (פ״י מ״ה). קמ״ל התם אע״ג שאעפ״כ עשה כל אחד מלאכה והרי עכ״פ היה יכול כל אחד להוציא כשישר שבהבכר. אפ״ה ר״ש פוטר. וקמ״ל הכא לרבותא לרבנן אע״ג שכל המלאכה א״א רק ע״י ב׳ אפ״ה מחייבי: כו) ר״ל לפנים מהראשון מוך אינו הפתח. וממילא נם הוא הפתח. והוי כמו ב׳ דלתות. וכשנפתח הראשון

ראשון לציון

[בהרע״ב] ה ד״ה הצד מ׳ ארמאריא״ו בלע״ז. נקמן פס״ז מ״ה מוסיף סר״ל ונערכי

תוספות רע״ק

ג [אות קל] [בהרע״ב ד״ה] בחמתו. הא מתני׳ אדהיא לה. זהו לתרע״ב לשיפתיה דפסק לעיל פ״ב מ״ה דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב. אבל

יכין

תפארת ישראל

יכין

לרוב הוספקים דפסקו כר׳ יוסי שם דמלאכה שאצל״ג פטור קיימא מתני׳ לתלכת דבחמתו דפטור דהוי מלאכה שאצל״ג עיין בטוניין:

שהוא לד לאוקו: הא למה זה דומה. מאחר שגלוד ע"י ראשון. לנועל את ביתו לשמרו. ולא לגוד: ונמצא צבי. שהוא גוד כבר שמור בתוכו כך זה אף על פי שעמד ראשון אין זה אלא כשומרו לגבי שהיה לו מחמול והשני פטור אע"פ שעמד הראשון והלך לו הראשון המור במתניתין פטור ומותר מ): חייב והשני פטור. הא למה זה דומה לנועל את ביתו לשומרו כו) ונמצא צבי שמור בתוכו כח):

כמו שתרגו בגמ' לעיל במשנה ב': ן ["אף ע"פ שעמד הראשון והלך ל. כלומר לפנים אל תוך הבית דאלת"ה היאך אפשר שהשני ימלא מקומו של ראשון מבלי תת תחלה המקום פנוי מאין יושב ואז הגבי איט ניגוד ונמלא כשהשני חוזר אח"כ וממלא הפתח הוא גודו להגבי ולמה יהיה פטור אלא כדפי'. כ"ל]: ונועל את ביתו וכו'. וכתבו התוס' וא"ת מאי אולמיה דהך מהך וגרסה לריב"א דס"ד דבא ושב בגדו ליתסר משום דמיחזי דלהוסיף שמירה הוא בא: ונמצא צבי שמור בתוכו. פי' הר"ב צבי שהוא גוד כבר וכן לשון רש"י ופירש הר"ן כגון שיש צבי בתוך הבית והדלת מנופה והוא שמור בכך ובא זה ונעל עוד במנעול אע"פ שמוסיף לו שמירה על שמירתו מותר ולא אמרינן הרי זה כאילו לד אותו מפני שאלמלא נעל הוא במא היו הדלתות נפתחות והגבי נמלט כך שני זה מותר לו ליכנס בגד הראשון כיון שהראשון מלא את הפתח אף ע"פ שלאחר שנסתלק הראשון נשאר הגבי גוד מחמת השני אי נמי כגון שהיה לבי קטור בבית זה ונעל שלאע"י שניתר הגבי אין אומרים לזה שיפתח את ביתו כדי שילא הגבי כיון שבשעה שנעל אף זה השני כיון שבשעה שיכנס בהיתר יכנס אין מחייבין אותו להסתלק משם לאחר שנסתלק הראשון ע"כ:

מ) כד"ר קלמר

יכין תפארת ישראל יכין

הראשון עדיין הבי' נעול: כו) ולא ידע שגבי שם: כח) דאין מחייבין אותו אח"כ לפתוח הדלת כשיוודע לו שגבי שם. כיון דממילא נשאר נולד. ה"ע הו"ל ע"י ישיבת הראשון כאילו היה הגבי בבר קטור בבית. וע"י ישיבת השני הו"ל כאילו אותר הגבי מקטורו. שאינו מחויב לפתוח הדלת אח"כ. כיון דממילא נולד. ולהכי מותר אפילו לכתחילה (מג"א שע"ז):

הלכתא גבירתא כללא דפרק יג

פרק יג משנה א. האורג שיעורו לכה"פ בב' חוטין ברוחב ב' אצבעות וכן המדקדק וספריד החוטין בשעת האריגה והקולע הוא תולדת אורג ואין קליעה פחותה מג' ניטין [וקליעת שער דאשה דרבנן משום בונה]: **משנה ב. ג.** המתקן ב' עניבות שבשעפעא להיות לבתים לב' חוטי שתי או שהשכיב ב' חוטי השתי בכלי הנקרא (קאמם) והקיש עליהם בקאמם. כדי להסמיכם ולצרפם אל החוטים האורגים כבר. ואפי' רק הבנים ב' חוטי שתי באריגת דגמה (פיינעס זיעב) או דכברת שהוא אריגה גסה (גראבעס זיעב) או דסל חייב: **הפוצע** ב' חוטין. דהיינו שהסיר חוטי שתי מהערב האורגים יחד. בלא תתכוון לקלקל. חייב. ותולדתו הסותר קליעת החוטים ברוחב ב' אצבעות לתקן. ולראב"ד פוצע. תיינו שלאחר גמר האריגה ותוך הצייג מהחוטין של הכובד העליון. הנקרא קעטפענבוים. ולר"ן היינו כשניתק לו הגם באמצע האריגה. פוצע הא'רג ראשי החוטין ושוגן יחד עד שיהא נארג. והע שם שערפיע להניח על החבורה כמו שעושים הרופאים לחיי אדם הו"ל פוצע. ול"ג דהוה כחוסר גומא וא"צ אלא לעפרת דפסור. והסכים עמי ע"ר זצק"ל. הקורע ונתכוון לתקן עי' ז חייב. ולרמב"ם דמחייב במלאכת שאצל"ג. אפי' בקרע בכעסו או על מתו חייב. הקורע נייר הוא כמתקן מנא ואסור. ולפר"ת (י"ד קי"ח סק"ח) חייב חטאת וחלק עליו ע"ר זצוק"ל בשם תשו' ח"צ (עי' בלכלת בטלאכת המוחק. המקלקל ע"מ לתקן שיעורו כמתקן: **משנה ד** המלבן צמר. או פשתן. או כל דבר שדרך ללבנו ושפשפו והחליקו ע"י מאנגעלהאלץ ובדומה. או שעשה דבר אחר שהתלבן על ידו. כגון שהניחו בחמה וזרק עליו מים חייב. ושיעורו בחוט ארוך ד' טפחים: **תולדתו** המסכנס בגד במים או ביין לבן בין שנתן בגד מלוכלך במים (וי"א אפי' אינו מלוכלך). בין ששפך מים על בגד כות. וכ"ש כששפשף צד אחד של בגד במים על הצד הב'. המוחה בגד ממים חייב. ובשער ובעור פטור ואסור. מותר לשפוך מים על מגעל מטונף לנקותו. אבל לשפשף צד א' על ב' דהוא כבוס אסור וחייב. ובבגד אפי' לשפוך מים ואפי' מעט אסור ולי"א אפי' בגד נקי. ורק לקנח ידיו במפה מותר. וינער ידיו תחלה היטיב מהמים. מותר לנגב כלים רטובים במפה המיוחד לכך. אבל לא כוס צר. אסור לכסות כלי פלא משקה עם מפה. אא"כ מיוחד לכך. לסנן מים צלולים בסודרים. ואפי' לשתות דרך סינון. רק בשעת הדחק מותר. מותר ליתן תחת התינוק ווינדעלן נקיים בעריבה שרוחצין אותו בה. ובשעת הדחק אפילו ווינדעלן מלוכלכים. תינוק שהשתין על בגד אסור לשפוך מים על בגד כדי לבטלן לצורך תפלה. ומש"ה לא יקח תינוק בחיקו בלי הפסק כר בגד שנשרת במים אסור לבטלו שמא יסתום. ומה"ט אין סקנחין בספוג. משא"כ סדרטוט המיוחד לכך דסותר לקנח בו ספסל ושולחן בתנאי שלא יקפיד על המים הנסחטין. אסור להדק מוכין או בגד פשתן בפי חבית או פך. מי שנשרו בגדיו בגשמים מותר לילך בהן ולא יעמוד בהן אצל האש במקום שהים"ב. וכשתרא פושטן אסור לשפשף אפי' בחדרי חדרים ואפי' רטובים רק מויעתו. וכ"ש אצל אש. או תנור או בחמה. שיחשדוהו שכבסם היום. מיהו ועשע השטוחה מע"ש. א"צ לחסיר ועי' פכ"ב. אסור לקנח ידיו המלוכלכות בטיט או צואה. בטמה שמא יכבס. אסור לסתום שערותיו אחר שסבל. ומש"ה לא תטבול נדת בשבת ובעל קרי מותר. אסור לכסכס הבגדים ורק חלק שסשוך לבשרו לרכבו. דאינו מקפיד על צחצחו. מותר. אסור לגער מים מבגד חדש שלא נשתמש בו עדיין תרבה עד שנראה בו חדושו. ואסור לגער בגד שתור שעריין חדש ולא נשתמש הרבה. מאבק ושלג שעליו. אסור לחסיר האבק מבגדיו ע"י בירסטע מקסמין. וליערות דבש אפי' ע"י בירסטע משערות. וחסכים ע"ר זצוק"ל לזה. דתו"ל עובדין דחול. וללקט תגוצות שעל הבגדים חרמ"א מתיר. וחמג"א אוסר. בגד שנתלכלך בטיט מותר לגרדו בסכין או בצפרנו. או לשפשפו מבפנים (לא בחוץ) כשהבגד לח. וביבש ע"י עובד כוכבים: **המופץ** צמר או פשתן

או דבר אחר או סרקן במסרק חייב ושיעורו כמלבן. תולדתו הטכת על הגידין עד שנעשה כצמר או מנפץ סיב ונמי עד שנעשה כחוטין: **הצובע** חוט דצמר או פשתן או דבר אחר שארכו ד"מ או באפשר לפ"ות מתנצבע. חוט כזה או הצובע בגד או כלי או כותל חייב. ודוקא בצבע המתקיים זמן ארוך. משא"כ בצובע מתכת בסרק ובששר. והמסייד בכותל יש בו בותח וצובע. תולדת צובע העושה מין צבע כנותן פיטריאל למים והשתחרו וכדומה. לראב"ד פטור. ואינו חייב רק בצובע מים שבזוכוכית לגוי. אשה שצבעה פניה בסרק שמינקע לדמב"ם פטור ולהמ"ק חייב. ובאיש לד"ה פטור. ומותר ליתן כרכום במאכל בתתכון לתבל ולאכול. דאין צביעה באיכלין ורק לסותר לצבוע מאכל כיי"ש או עוגות וכדומה אסור. (בשבת ע"ה ב'). אכל פרי אדום או שמכתו מוציא דם אסור ליגע בידיו בבגד או מפלית אפי' לבן או שאר מראות. ובבגד אדום חייב חטאת. **המכה** חוט באורך ד"מ מאיזה מין חייב. ותולדתו בעושה פליש או פילץ כתומאכער. ולראב"ד זהו מגבן. תשובר מחייב משום מכה: **משנה ה. ו.** חצד שום דבר שבמינו ניצוד אפי' סימא או ישן. אם הניצוד יכול להשמט. ותפסו או שצדו למקום שאינו יכול להשמט ונעל בפניו. או אפי' נכנס הניצוד מעצמו למקום דמסתי לי' בחד שחיה (י"א ששיעורו ו"מ) ונעל בפניו חייב. ולע"ר זצוק"ל אפי' חוא חי' רעת שירא לתפסו שם חייב. אבל באם הפתח כבר נעול בפני הניצוד מותר לסגרו ביותר. או באם הניצוד קשור בחוזק עד שאין יכול לברוח. מותר לנעול אפי' הפתח פתוח. צפור קטן שנכנס לתיבה או סגדל. או צפור גדול אפי' לבית ונעל בפניו חייב. וחצד חיה זקינה או חגרת או חולה שאינה יכולה לזוז ממקומה [לאפוקי בחולי מהמיות] פטור. ובהמה חיה ועוף שברשותו שמרדו. שאין באין לכלובן לערב או תרנגולת חדשה שאינה רגילה לבא בערב לבית. בצדן חייב. ואפי' הן בבית סתום והבית גדול אסור. כ"ש בנכנסו והבית פתוח. דאסור לסגרו ואסור לצודן ע"י עובד כוכבים. ובלא מרדו וא"צ לצודן כלל. שכשרוצה לתופסו מיד הוא עומד בעצמו. וכתרנגולת דמושבת עצמה לפני הרודף. מותר לדחותה מאחורי' לבית. בלי מלמול. ובריאה עובד כוכבים או תינוק יצדוה להחזיר. אין מוחין. ובהמת שלא מרדה אף שנשמטה כשיתפסוה מותר לצודה ותתלו דינה כחיה. דברים שאין במינם ניצוד כזבובין ופרעושין פטור. וכשנכנסו חזובים רק בכלי גדול. דלא מטו לחו בחד שחיה. מותר לסגרו קודם שיפריחם. פרעוש (פלאה). אסור לצודו ורק ליטול ולזרקה מותר ולא יסללנה שמא יהרגנה. ולזרקה למים למנ"א מותר ולחו"י אסור. חצד דג דתיינו שפרס החכת או חרשת על הדג שבמים. והרשת קטן שאין הדג יכול להשמט. והיח הדג תחלה בסכים שיכול להשמט חייב. משא"כ בפרס הרשת בשבת ושם הדג לתוכו פטור. והוא שלא תעלה אותו מהמים רבכה"ג אפשר שיחייב משום שוחט. ואפי' בחבית שבבית. ובמים עכורים שלא ראת אותם אפי' בסקום צר עכ"פ מוקצה הם. תולדת צד המשמח כלב שיצוד חיה והוא עשה מעשה קצת שהבהיל החיה או עמד בפני' עד שהגיעה הכלב. ובלא מעשה פטור. חפורש מצודה ובשעה שפירש. צדה חייב. משא"כ בניצוד אח"כ פטור. וח"ת בחעמדת מצודה לעכברים דפטור ואסור. דברים הנושכין ומכיתין מותר לצודן ולהורגן אפי' אין רצין אחריו: **משנה ז.** חיה שנכנס לבית ונעל אחר בפניו חייב נעלו שנים פטורין. אם אין אחד יכול לנעול ונעלו שנים חייבין. ישב הא' על הפתח ולא מלאתו וישב השני ומלאהו השני חייב. ישב הא' ומלאהו ובא הב' וישב הב' לפנים מהא' תוך הלל הפתח. ומלא גם הוא הפתח. וחיו כב' דלתות. אף על פי שעמד תאחר והלך לו. נשאר חחיוב על האחד וחב' מותר לישב במקומו עד הערב. שיחיד חצבי נשאר יצוד במקומו:

(הא) לפה. כמשכי"ל ליתא. (אח) ביתו. נכי"ק ליתא (ופס לשמרו כמו שהוא בד"ל):

תוספות חדשים

ז [בדע"ב ד"ה] ונמצא כו' ומותר עכ"ל. וכ"פ כס"ע סס סעיף ז': [תוי"ם] ד"ה אע"פ כו' אלא כדסריפת עכ"ל. אבל הלכון והלך לו משמע שהלך לדרכו ואפילו לאחן: גם הלמב"ם בתנזרו דייק שמותר הבני ליכב וא"ל לעמוד וכ"מ בגמרא גבי ספור ע"ם וא"כ כפסוקו שהראשון יכב ומלא רוחב הפתח והשני יכב לפנים ממנו תוך חלל הפתח בעוכי כתומה ומלא ג"כ רוחב הפתח וא"כ כוי בגיה זה כ' דלחות זה לפנים מזה אע"פ שנפתח הא' עדיין הגיה נעול וק"ל. והכם המ"א בסימן שיג ס"ק י"א סגיג על הטוי"ם בעיקר סדין ודעתו שמותר הבני ליכב אפילו כשמקום פנוי בעמידת הראשון כיון דבבר הגבי מיד. ואין לל דא"כ כל"ל בתני' אלי רבותא דהבני מותר לו ליכב אחר עמידת הראשון ונמה אחר שיכב המלה גם הרמב"ם מדייק כן מלשונו כפ"י מס"ש ע"ש ודו"ק הלגיגא דדינא יפה כיון הטוי"ם וכ"מ מבכ"ן בבגיה הטוי"ם ד"ה ונמצא כו'. (ממכוכ"ת ז"ל):

ראשון לציון

ובע"ר כו' מנגל"ר: ז [תוי"ם] ד"ה אע"פ כו' אלא כדסריפת כ"ל ע"כ. ולכון הלך לו דחוק ועדיפא הוה לתנא למתני וכנס. לולם לא ידעתי למה לא פירש הטוי"ם בהראשון וגם בבני בפנים הבית היו ושב הראשון: כו' ובא בבני כו' ועמד הראשון והלך לו נדרכו על פני מחוץ. ומיין מג"א סימן שע"ז ס"ק י"א שמגיע על הטוי"ע לענין דינא:

פי"ד א והחובל בהן חייב. פי' הר"ב דיש להן עור ומסקינן דאפילו רבנן דר"י בן טורי במשנה ב' פ"ט דחולין מודו לענין שבת. ומ"ש הר"ב דחייב משום מפרק שהוא תולדה דדש לפי שהוא מפרק אותו דבר ומבדילו מחברו כמ"ש הרמב"ם ומ"ש הר"ב שאין החובל חייב אלא בצריך לדש הכי איתא בגמ' פרק דלעיל דף ק"ו ולפי' שכתב דחובל חייב משום מפרק איתא בצריך לדש שיולא כדי להאכיל לכלביו כדאיתא בגמ'. אבל לפי' שמפרש משום טובע ואינו עולא מאי להאכיל לכלביו דקאמרינן וגם רש"י כתב זה הפירוש וי"ל כגון שצריך וניחא ליה שיהא טובע בעורו ודנקט להאכיל לכלביו חדא מהרתי נקט ועוד הא תניא בברייתא בצרר הדש אע"פ שלא יצא אבל צרלה בצרר הדש דחייב לפי' קמא משום דעכ"פ מפרק הוא אע"פ שלא יצא ולא בתקיימה כל מחשבתו שם משמעון* שאע"פ שלא בתקיימה כל מחשבתו הרי עשה מלאכה ושיין מ"ש בס"ד בגמ"ג פי"ב.ומ"ש הר"ב דקי"ל כל המקלקלים פטורים לאו כללא הוא דהא אדחייא לה במקלקל כמ"ש בפ' דלעיל משנה ג': **שלא** לצורך פטור. פי' הר"ב דאין במינן גלוד. וכ"כ רש"י. וכתבו התו' שאינו נראה דאם כן אפי' לצורך נמי לפטור אלא יש לפרש דאפי' במינו גלוד פטור משום דהוי מלאכה שאין צריך לגופה ור"ת מחקו מן הפירושין ע"כ. וכתב הר"ן דהה"נ בריש שאינו חייב אלא לצורך אלא שאותן שמנה [שרצים] אין דרכן להזיק ולפיכך כל לידתן לצורך אבל שאר שקצים ורמשים שדרכן להזיק פעמים אדם נדן שלא לצורך והיינו כדי שלא יזיקו ומש"ה תני פלוגתא בסיפא ומתני' מני ר' שמעון היא [דסבר מלאכה שא"צ לגופה פטור] והכי אוקי' בגמ' עכ"ד. ותמה אני על הר"ב והרמב"ם שהם סוברים דאין הלכה כר"ש בספ"ב ובפרק עשירי משנה ה'. שהיה להם לכתוב בכאן דבבא זו דלא כהלכה. ובחבורו פרק עשירי נשמר מזה שכתב דכל שבמינו גלוד בין לצורך בין שלא לצורך חייב: דחה ועוף שברשותו. פירש הר"ב שהרי גלודים וכ"כ רש"י ועיין במ"ש פרק דלעיל:

פרק יד א שמונה. החולד והעכבר כו'. המגויין בפרשת ויהי ביום השמיני: הצדן חייב. שם במינן גלוד: והחובל בהן חייב. דיש להן עור והוא לה חבורה שאינה חוזרת וחייב משום מפרק שהיא תולדה דדש* ח"כ כיון דיש להן עור נלגבע העור בדש הנלרר בו וחייב משום לובע: ושאר שקצים ורמשים. כגון חולעים וחלזונות* ועקרבים החובל בהם פטור דאין להם עור: שלא לצורך פטור. דאין במינן גלוד: חיה ועוף שברשותו. הצדן פטור. שהרי גלודים ועומדים הן: והחובל בהן חייב. דיש להן עור ואין החובל חייב בכל הני דתנינן במתניתין אלא בצריך לדש אבל אם לא חבל אלא להזיק הא קי"ל כל המקלקלים

פרק יד א שמונה שרצים האמורים בתורה א) **הצדן** ב) **והחובל בהן** ג) **חייב** ד) **ושאר שקצים ורמשים החובל בהן פטור** ה). **הצדן לצורך חייב שלא לצורך פטור** ו). **חיה ועוף שברשותו הצדן פטור** ז). **והחובל בהן חייב** ח):

יכין תפארת ישראל בועז

פי"ד א) בפרשת שמיני: ב) והרי יש במינן גלד: ג) דיש להן עור (ועי' בל"ש מלאכות במלאכת שותא).וחייב עי"ז משום מפרק שהוא תולדת דש. ואע"ג דאין דישה רק בגידולי קרקע. בהמה מקרי גדולי קרקע. וי"א משום טובע. וי"א משום נטילת נשמה שבאיתו מקום.ולזה הסכימו רוב הפוסקים (שע"ז מג"א פק"מ) (**א**): ד) ואפילו לא יצא דש רק נצרר. חייב: ה) דמדעורן רך נצרר הדש מהר גם בלי חבורה בהכשר שתתה העור. אבל ביצא דש. וכ"ש כשהרגן חייב (שם ס"ח). ודוקא בפרין ורבין. אבל הגולדין מזיע ורפש ורקבון. כתולעים שגולדין בגביה ובבשר. או כנה שברחשו. אפילו להרגן מותר. מיהו כנה שבבגדיו. אסור להרגן. דאף דגולדים מזיע. עכ"פ מדגדילה במקום פרעושין דפריס ורבים. חיישינן שמא יהרוג גם אותן. ואפי' לגוד פרעוש אסור. דאע"ג דהו"ל מלאכה שאצל"ג. עכ"פ לכתחילה אסור: ו) ה"פ נמי בח' שרצים. בצדן שלא לצורך פטור. רק מדסתמא לדן לצורך בשבת ועונין. להכי בסתם חייב. אבל הגך סתם לידתן שלא לצורך הוא. כדי שלא יזיקו. להכי דוקא בידוע שלדן לצורך חייב. מיהו כל שבודאי אין במינן גלד אפילו לדן לצורך פטור אבל אסור (שם ס"ג): ז) ודוקא בלא מרדו (שם סס"ו): ח) וכל חובל דמתני'. היינו בצריך לדש. או שרוצה לרפא הבהמה. אבל בחבל דרך נקמה. לרמב"ם דמחייב במלאכה שאצל"ג ה"ג מחייב מדמתקן אצל יצרו. ולראב"ד דפטר במלאכה שאצל"ג. ה"ג

שנויי נוסחאות

א ושאר שקצים. נכי"א.. שרצים. שלא לצורך. כמכי"ר ושלא..

תוספות רע"ק

פי"ד א [אות קלא] בהרע"ב ד"ה **והחובל.** שהיא תולדת דדש. למעם זה בענין שיצא דם כגרוגרת וכ"כ הרמב"ם פ"ח ה"ז מהל' שבת וקשה לי דהרמב"ם כתב ריש פי"א דהשוחט חי"ב משום נטילת נשמה ואמאי אינו חייב גם משום מפרק הדם כמו בחובל ואף אם אין צריך ליתן הדם לכלבו מ"מ הא בחובל להזיק פטור רק משום מקלקל והא שחיטה לא הוי קלקול. ודוחק לומר דמיירי בלא יצא דם או שלא יצא כגרוגרת: [אות קלב] שם ד"ה ושאר שקצים.וחלזונות. למעם הא' שכתב הרמב"ם דחובל משום מפרק והוי תולדת דדש. בחלזון. בלא"ה פטור אף אילו היה לו עור כדקי"ל דאין דישה אלא בגד"ק כדאיתא בשבת דף ע"ה ע"א דחלזון דאין בו משום מפרק ובבחסה ס"ל להרמב"ם דהוי גד"ק עיי"ש. ובהיפוך קשה ג"כ כיון דחלזון אין לו עור איך פליגי ר"י ורבנן בשבת דף ע"ה אי חייב בחלזון משום מפרק אם יש דישה שלא בגד"ק או לא. הא בשאר שקצים דאין להם עור חובל פטור ואפילו ביצא מהם דם כמ"ש הרמב"ם בטפורש בפ"ה ה"ז (ודחה סוגיא דחולין דמ"ו ע"ב מהלכת ע' בכ"מ) וע"כ משום דבלא עור לא מקרי מפרק א"כ בחלזון ל"ש כלל מפרק. ומצאתי שעמד בזה הפמ"ג בס' א א סי' שמ"ז סקס"ו. וכזה ק' לי על רש"י דף ע"ח ע"ב ד"ה משום נטילת נשמת דנפ"ש הוה במשכן באילים מאדמים ותחש וחלזון עכ"ל קשה לי במה דנקט חלזון הא מסק' לעיל דף ע"ח ע"א דבחלזון שמוציא דמו לצביעה אין בו משום נטילת נשמת דהוי מתעסק דכל כמה דאית בה חיותא וכו'. ואף דלר"י דמשני שם שפצעו מת ס"ל דיש בו משום נטילת נשמה מ"מ הא רבא מסיק' התם דאפ"ת שפצעו חי ובפשטא דמלתא קי"ל חכי וא"כ מאי בעי רש"י בזה למנקט חלזון מה דהוי רק לר"י וצ"ע: [אות קלג] תו"ס ד"ה והחובל. ודומה זה לכ"כתב שם משמעון. והוא תמוה לענ"ד דשאני התם דבכותב שם לתוד הוי מלאכת וחייב משו"ה אף ברצת לכתוב שמעון לא נרע וחייב מיד בשכתב שם אף כשעדיין לא נתקיים כל מחשבתו. מ"מ שם מלאכה עלה. אבל הכא דבנצרר הדם ולא יצא דא"י ליתנו לכלבו. אם היה תחלת מחשבתו להבול בענין שיצרור לחור ולא יצא היה פטור משום מקלקל וא"כ מה בכך דחשב שיצא הדם ויתן לכלבו. הא מ"מ עתה שלא יצא הדם לא נעשה מלאכת חיוב דהא מקלקל הוא. והרי מפורש בתוס' דף ק"ו ע"א ד"ה בחובל וכו' דהא דר' אבהו ס"ל לר"ש דמקלקל גמור בחבורה אף דא"צ לכלבו חייב. היינו דהוא היה סבור שיכול ליתן לכלבו (דבלא"ה הוי מלאכה שאצ"ל) אלא דהיה איסורו דנאה וא"י ליתן לכלבו. הרי אף דלפי מחשבתו לא היה מקלקל מ"מ מקרי מקלקל כיון דבאמת נעשה קלקול. וא"כ לר' יוחנן דס"ל שם דבאמת בזה דהוי מקלקל גמור גם בחובל פטור אלא בענין דנתנין באמת לכלבו. ומכש"כ לדידן דקי"ל כר' יהודה דגם בחובל

פי"ד (**א**) כתב אאמ"ז הגאון הגדול זצוק"ל. וז"ל הק' רחוי"מ נמה חובל חייב בצרר הדם בכסי' ג' הרי אין חובל חייב רק בצריך לדש כסי' ח'. והירך דבמהכוון שיצא דם סגי. אף דלא בתקיים מחשבתו. וכמתכוון לאחרוג ק' אמה. דחייב משום אחרג רק ב' חוטין. ובמ"כ דרביע. ההם עכ"פ בגמר שיעורו (וכ"כ י"ל בעיל פ"ח ס"ג). רק ג"ל דהא דחובל חייב רק בצריך לדש. היינו אליבא דר"י דס"ל מלאכות שאצל"ג חייב לפיכך משכחת לה שיהיה מתקן בחובל. כשצריך לדש לבנגו. ובא"ל לדש פטור. משום דמקלקל הוא. אבל הא דחייב בחובל אף בצרק צרר הדם. היינו אליבא דר"ש. דס"ל דמלאכה שאצל"ג פטור. ולהכי מקלקל בחבורה חייב. וא"ל שיהיה צריך לדש. וגם פ"ח דב"ק מ"ה לר"י ח"מ כקבנ"מ. [אב"ו עי' שבת (דק"ו ח') ורש"י שם כי משם מבואר כמ"ש אא"ז מ"ו הגזלוק"ל. ומה שרמז רבינו על פ"ח דב"ק. היינו לפמ"ש שם הרע"ב דטעמא דחייב בחובל. היינו משום דאף שהוא מקלקל. מתקן הוא יכנו. היינו נמי כר"י דס"ל מלאכה שאצל"ג חייב. אבל לר"ש א"ל שיתקן כלל בחבורה ואפ"ה חייב. וכמ"שהרין (דפ"ה).והא דצריך שעשה מפרק ונוכע אליבא דר"ש. י"ל דאע"ג דס"ל דמקלקל בחבורה חייב. עכ"פ צריך שיהי' לחובל שם מלאכה מה מהנ"ע מלאכות. **ובהא** מתורץ עוד. מ"ש התוי"ט שם עוד. מהא דכ' הר"ב דקיי"ל כל המקלקלים פטורים. דהאי נאו כללא. ובאמת לפמ"ש כללא הוא. דהרי הר"ב כ' זה אליבא דר"י. ולדידי' הא אמרינן בגמ' כל המקלקלין פטורים אפ' חובל ומבעיר. גם מתורץ בזה מה שהקשה התוי"ט ד"ה שלא. דלמה לא כתבו דבבא זו דלא כהלכה. י"ל דה"מ משום דממילא שמעינן לה. מכח מה שהעלה בסוף דקיי"ל כר"י] : שוב הקשה הגאון הגדול מהו' עקיבא אגרש"א. נחל שעמא דחובל חייב משום מפרק. דהוא הולדה דדש. ק' מ"כ נמה כ' הרמב"ם פי"א. דשוחט חייב רק משום נטילת נשמה. ולא כ' ג"כ חייב משום מפרק הדם. כמו אחובל. ואח"ל דמיירי בשוחט וא"ל לבנגו. מ"מ הרי בחובל להזיק פטור רק משום דמקלקל והא בשחיטה לא מקלקל (כוונתו דלהכי אפי' בא"ל לבנגו אתחייב) ודוחק לומר דמיירי בא"ל לבנגו. ומה שהקשה הגאון על זה דעכ"פ אתחייב מדעכ"פ אינו מקלקל. במח"כ ניחא. דהא דחובל פטור בא"ל הדם לבנגו. היינו משום דמקלקל הוא נמה שמפרק הדם. וא"כ בשחיטה נמי אע"ג דמתקן הוא בשחיטתו להתיר הבשר. עכ"פ אינו מתקן נמה שמפרק הדם. והרי כל עיקר פי' הגאון הנ"ל הוא שיתחייב בשוחט משום מפרק. והרי בזה שמפרק הדם שיצא בשחיטה ג"כ מזיק הוא לגבה שיקל הבשר עי"ז (כחולין דקי"ג ח'):

המקלקלים פטורים: **ב** אין עושין הילמי. מי מלח מרובים שמותנים לתוך ירקות שכובשין אותן להתקיים: אבל עושין. מי מלח מועטים כדי לטבל בהן פתו או לתוך התבשיל: והלא היא הילמי בין מרובה בין מועט. כלומר אם המרובים אסורים אף המועטים אסורים [ד] יאמרו מלאכה מרובה אסורה ומלאכה מועטת מותרת אלא אלו ואלו אסורים מפני שהוא כמעבד ומתקן את האוכל הניתן בתוכו כדי שיתקיים: ואלו הן. המותרים נותן שמן בתוך המים בתחלה קודם שיתן המלח או נותן שמן בתחלה לתוך המלח קודם שיתן את המים דהשמן מעכבו שאין המלח מתערב יפה עם המים ומתיש את כחו אבל לא יתן מים ומלח בתחלה ואחר כך את השמן דמשעה שנותן מים ומלח יחד הוא נראה כמעבד ואין הלכה כרבי יוסי: **ג** אזוב יון. מין אזוב שגדל בין הקוצים וממית התולעים שבמים: שאינו מאכל בריאים. ומוכחא מלתא דלרפואה אכיל ליה ואסור לאוכלו בשבת גזירה שמא ישחוק סממנים דהוי תולדה דטוחן: אבל אוכל הוא את יועזר. דהרבה אוכלין אותו כשהן בריאים. יועזר. פולי"ז ה) בלע"ז והוא מכלה התולעים שבכבד: אבוב רועה. עץ שגדל יחידי ואין לו ענפים וקורין אותו בערבי עגלא"ל רע"י והוא טוב למי שמיזק על משתה מים מגוליס: כל האוכלים אוכל אדם לרפואה. כל דבר שהוא אוכל והבריאים אוכלים אותו יכול אדם לאוכלו בשבת אף ע"פ שהוא מתכוין לרפואה: חוץ ממי דקלים. הם שני אילנות ממיני הדקלים שהיו בארץ ישראל וביניהם מעין מים והשותה מהם כוס ראשון מרפה הזכל שבמעיו וכוס שני משלבל וכוס שלישי מנקה את בני מעיים עד שאדם מוציאם גלולים כדרך שהכניסם: וכוס של עיקרין. לוקחין שרף אילן שקורין לו בערבי זא"ג אלכסגדרי"א ועשב שקורין לו עשב"א אלסדו"ר פירוש עשב של שמחה וכרכום וכותשין אותן ונותנין את עפרן ביין והאשה זבה שתשתה מהן ג' כוסות תרפא: מפני שהן לירוקה. בעל חולי הנקרא ירקון אם ישתה מהן ירפא מחולי הירקון אבל ישאר עקר ולא יוליד ולכך נקרא כוס עיקרין: לצמאו. אם עקרים כדי שיהא מפורסם בשם זה ויזהרו מהם בני אדם לשתותו ויתחדלו אחר רפואה אחרת לאלו החליים: **שמן עיקריס**

ה) פולי"ו (ווילדער ראזמארן פאליא)

ו) בדפוסים הראשונים: דמרפא ליירוקא ועוד דמרפא לזבה כו'

ב בין מרובה בין מועט. פי' הר"ב דיאמרו מלאכה מרובה אסורה ומלאכה מועטת מותרת ה"ק. רבי יוסי בברייתא. וא"ת דשפיר קאמר רבי יוסי ומאי מהדרי רבנן. וי"ל דסבירא להו שאין לאסור משום מעבד אלא כשעושה כן בדבר העומד להתקיים כמו הכבשים. דהשתא דמי לעיבוד. אבל לצורך אכילה לשעתו לא דמי לעיבוד. כך למדתי מדברי הטור סי' שכ"א. והרמב"ם כ' בחבורו פכ"ב הלכה י' דמרובין אסור מפני שגרמה כעושה מלאכה ממלאכת התבשיל ע"כ. ויותר מסתבר פי' הר"ב וכדפירש"י דמשום מעבד אייריגן. דהשתא ניחא דנקט גבי הלד. אבל לי משום מבשל קשיא שה"ל לשנות דיני קשרים קודם לכן. ואין נראה לפרש דלהרמב"ם ר' יוסי משום מעבד קאסר ומש"ה תני ליה הכא קודם ואלו קשרים דהא ל"פ אלא במרובה ומועט. אבל מאיזה טעם שנאסר בהא ל"פ. אלא מעמא דהרמב"ם שאינו מפרש משום מעבד משום דאיהו פוסק בפרק י"א מה' שבת כרבא בפרק כלל גדול דאמר אין עיבוד באוכלין אבל רש"י והר"ב מפרשי' אליבא דרבה בר רב הונא דסבר דמולח ביסרא חייב משום מעבד. וטעמא רבה איכא דהא רב אשי דאיהו מריה דגמ' מהדר לפרושי להא דרבה בר רב הונא דלא קאמר אלא לאורחא כו' [*אבל בספר לחם חמודות בפ"ק דבילה נתתי פנים לדברי הרמב"ם וכתבתי דאף הרא"ש סובר כמותו]: **ג** אין אוכלין אזוב יון כו'. וטעמא משום טוחן כמ"ש הר"ב ומשום דאיירי במי מלח שהן עשויין למתק האוכל ואינן דבר מאכל בעצמו נקט נמי להני שאינן מאכל ממש ולגבן נקט נמי איך שיש בהן רפואה. וכתב המגיד בפרק כ"א דכל אלו הדינין הן בבריא שאינו נופל למשכב ולא חולה דהא תנן במשנה ו' פרק אחרון דיומא דחושש בגרונו מטילין לו סם בתוך פיו משום ספק נפשות: כל האוכלים וכו'. גמ' לאתויי מחול לסניים וכרשינין לבני מעיין כלומר שקשים להם וסד"א דלאו אורחא למכלינהו אי לאו לרפואה שיש בהם ומוכחא מלתא ולאסר קמ"ל. וכל המשקין לאתויי מי גלפין בחומץ: וכוס עיקרים. אף ע"ג ה) דמרפא לזבה כמ"ש הר"ב ולא מעקרא כדאיתא בגמרא קרי להו אינשי בשם עקרים כדי שיהא מפורסם בשם זה ויזהרו מהם בני אדם לשתותו ויתחדלו אחר רפואה אחרת לאלו החליים: **שמן עיקריס**

ערלה

יכין תפארת ישראל יכין

ה"ג פטור (שם): ט) לבתר דתנא חובל. דהוה תולדת שוחט. מפרש השתא מעבד דסמיך לשוחט בש"ז לעיל: י) ר"ל מי מלח מרובין. שכובשין בהן ירקות לקיום. דאע"ג דמדאורייתא אין עיבוד באוכלין. עכ"פ מדרבנן אסור: יא) מועטין. לאכלן השתא והייגו דמסייע הנא ועובל וכו'. ר"ל רק כדי לטבול וכו' שרי לעשות. וכל שיש בו ב' חלקים מלח. אפי' מועטין אסור (שכ"א ס"ב): יב) ר"ל דבזה ובזה הו"ל מעבד. ולפ"ק לצורך אכילה ולשעתו. לא הוה כמעבד: יג) קודם. שיערב המלח והמים. וקיי"ל כת"ק (שם): יד) שממית התולעים שבבטן. ואיידי דתני הילמי שאינו מאכל. רק תיקון למאכל. תני נמי הנהו שאינן בעצמן מאכל: טו) וכל הרפואות האסורות גזירה משום שחוקת סממנים לרפואה. דהו"ל תולדת טוחן. והוקא בבריא אבל חולה ממש שרי. מיהו ברפים מהוקים להנעים הקול. מותר לשתותן (שכ"ח סל"ח): טז) (פחליא קרויט). שממית תולעים שבכבד: יז) (ווטבער דיסטעל). וי"א שהוא מין עץ שגדל בלי ענפים. שטורין אותו במים לשתות מי שבלע חרס כחם ומותרים מדחזו נמי לבריאין: יח) שנאכלים ג"כ לבריאים: יט) הוא מעין ידוע. שמים שלה משלשלין לשותן: כ) שנעשה ממים שבישלום עם עקרי בשמים ידועים: כא) מרפאין (הגעלבזוכט): כב) בתין לו שוס

תוספות רע"ק

בחובל מקלקל פטור. ובנצרר הדם אפאי חייב הא הוי מקלקל. מאולי יש לדחוק דגם בנצרר יכול ליתן לכלבו הדם כשהוא נצרר שישליך הבשר הצרור לכלבו אלא דס"ל להתוי"ט דכפשוטו מירי אף שדעתו היה בחבלה שיצא הדם ליתן לכלבו אם כן עדיין לא גמר כל מחשבתו. דס"מ חייב ודמי לשם משמעון דגם זה בנצרר מלאכת גמורה ליתן כך לכלבו. ועדיין צ"ע.

[מועד]

ב אין עושין. ק"ח פ"ח: עושה. מי' מכ"ב מה"ם ה"י סמ"ג לאוין ס"ה עוש"ע ח"ש מי' כ"ח סע' ג': ארי"ה. מיכוצין י"ד ע"ב: **ג** אין אוכלין. ק"ע פ"ג מי' פכ"ח מה"ם הכ"ב עוש"ע חו"ח סימן שכ"ח סעי' ג': כל האוכלין בנכנות נ"ח פ"ח יומא ע"מ ע"ב ממי דקלים. מי' יומא מי' נלמות פ"ו הלכה מ':

שנויי נוסחאות

ב הילמי (בשבת). נכי"מ ליתא. נכי"ק הלמי.. וכן בסמוך. נכי"ף כ"י הילמי בשבת לפי שאינו מאכל בריאים וכתב הרב בעל ד"ם ז"ל „ול"ע אם אינו ע"ם ועי' תוי"ט". עושה הוא את מי המלח. נד"ל ובמשבי"ר עושה הוא מי מלח. וגותן לתוך. נכי"ל וגותנן.. במשבי"ר ונותן הוא.. והלא (הוא). נכי"מ ליתא. נד"ל ובמשבי"ר ונכי"ק והלא הוא. בין מרובה ובין מועט. נכי"ק. ובין מועטה. במשבי"ר.. בין מועטת. במשב"ר נקלת דפוסים בין מרובין ובין מועטין. ואלו (הן) נד"ל ליתא. נכי"ל אלא אלו הן. נותן. נד"ל נותן הוא. בתחלה נמשב"ר לכתחלה: **ג** איזוב יון. וכ"ה נכי"ק (ופס אזוב). במשבי"ר איזובין. במשב"ר איזבין. ושותה אבוברועה. נד"ל. את.. במשבי"ר.. אבוב רואה. במשב"ר ד' ראס. אבוברואה. נכי"מ.. אבובראה. נכי"ל ושותה הוא את אבוב ברועה. המשקין שותה. נד"ל ובמשבי"ר.. הוא שותה. ממי דקלים. נד"ל.. דקרים וכן בסמוך וכ"ה במשבי"ר ועיין סם נגמ' ובבלי. וכוס עיקרין. במשבי"ר.. חעיקרין. נד"ל.. של עיקרין. שותה (הוא). במשב"ר ד' בונגינו ליתא. מי דקלים לצמאו. עי' נעיל. נכי"ל מי דקרים וכוס חעיקרין לצמאו. נד"ל מסי דקרים לצמאו. שמן עיקרין. נד"ל.. העיקרים. נכי"ל.. של עיקרין. נכי"מ בעעות שמן דקלים:

תוספות הרשים

ב [ברע"ב] ד"ה ואלו הן המותרין כו' מים ומלח כו' ואין הלכה כרבי יוסי עכ"ל. וכ"פ בש"ע סימן שכ"ח סעיף ג':

ראשון לציון

ג [תוי"ט] ד"ה **בל** האוכלין כו' וכרשינין לבני מעיין כו'. ע' יסל"מ.

גרלה שר"ל שנתבשם בעיקרי בשמים וירקות ורש"י פי' כן בכוס של עיקרים: ד' לא יגמע בהן את החומץ. כתב הר"ב דמוכחא מלתא דלרפואה הוא דחומץ מעליא להו היכא דליכא מכה דלמיתי וקרא דחומץ לשינים כן השלל לשולחו (מפלי י') דמשמע דקשה להו מיירי דליכא מכה דמרפי ויש עוד תירוץ אחר בגמ' וזה האחרון. והעתיקו הר"ן. ומ"ש הר"ב ואם מגמע וכולע ש"ד. גמ'. וכסבו התוס' וסיפא דקתני אבל מטבל כדרכו ה"ה דה"מ למתני במגמע וכולע אלא אורחא דמלתא נקט ע"כ. ומלת מגמע עיין מ"ש בש"ד ברפ"ח: רבי שמעון אומר וכו'. וכתב הרמב"ם והלכה כר"ש ולריך שתהיה אותה המשיחה מתחשבן בה ב"א הרבה. הכי אמר רב בגמרא דהל' כר"ש ולא מטעמיה דאילו ר"ש אע"ג דלא שביח שרי ורב סבר אי שביח אין אי לא ובאתרא דרב שביח משחא דורדא. והמתא לא חקשה להרמב"ם על שפסק במשנה א' פרק י"ח דלא כרשב"ג [*וגם ל"ק על הר"ב שכתב בכאן דאין הלכה כרבי שמעון]:

ר' עובדיה מברטנורה

עיקרין[ג] שלא לרפואה: ד' הרוש בשיניו לא יגמע בהן את החומץ[ג] אבל מטבל הוא כדרכו[ד] ואם נתרפא נתרפא. הרוש במתניו לא יסוך יין וחומץ אבל סך הוא את השמן[ה] ולא שמן ורד[ו]. בני מלכים סכין שמן ורד על מכותיהן שכן דרכם לסוך בחול[ז]. רבי שמעון אומר כל ישראל בני מלכים הם[ח]:

אם איט חולה: ד' לא יגמע את החומץ. ופלוגו דמוכחא מלתא דלרפואה הוא ואם מגמע וכולע שפיר דמי: לא יסוך בהם יין והומץ. דאין אדם סך מהן אלא לרפואה: אבל לא שמן ורד. לפי שדמיו יקרים ומוכחא מלתא דלרפואה קעביד: שכן דרכן לסוך. בגלא מכה: ר' שמעון אומר כו'. ואין הלכה כר"ש ז):

ד' הרוש. קי"ל ע"ל ביה י"ח ע"ב ע"ז ב"ח ע"ח ירושלמי פ"ז פ"ב ה"ב: הרוש במתניו. מ"ר: אבל מטבל אבל אינו מקיים לתרון ה"ה פוסק"ב אע"ח קיומן אבל"ז אפיקי ה': בני מלכים. קל"ח ע"ח ב"ע ק"ג ע"ב: רש"א. ה"ז ה"ח:

שנויי נוסחאות

ד בשיניו. בכי"ק שניו וכן אם בסמוך מתניו. יגמע. במשד"ם ובכי"ק יגמא. (הוא) כדרכו. בד"נ ליתא. ואם. בד"נ אם. לא יסוך יין. בד"נ. בהן יין וכ"ה בנע"ב וכן הגיה הב"ח עפ"י פירוש רש"י. ב"ם סכין ש"ו על מכותיהן. בד"נ ובמשנ"ר. סכין על גבי מכותיהן ש"ו וכ"ה בכי"ח ובס וב"ם. שכן דרכם. במכבי"ר שכן דרך ב"ם. ב"ם (הם). במשנ"ר ליתא:

ראשון לציון

ד [במשנה] לא יגמע. גירסת הערוך יגמא עיין יש סדר למשנה:

לקוטים

ד [במשנה] אבל סך כו'. פירוש תפי' ע"ג מכה מדקתני בני מלכים סכין ע"ג מכותיהן שמן ורד מכלל [דבשאר] שמן מותר תיגלו על גבי מכה הוס' קל"ד ע"ב. (קול הרמ"ז): [תוי"ט] ד"ה לא כו' אורחא דמלתא כו'. הרמ"ז ז"ל תי' דלא צריך למתני מגמע וכולע דבכר תני לא יגמע דר"ל דדוקא גמוע לחודיה אסור אבל בנגיעה מותר ע"כ ולא הכנתי דבריו ז"ל דהא גמוע צריך בין בכפולה ובין בכפולה בגלגלה מן הב"ם ואין הרגון בגימוע אלא דבר מועט ואפילו כולעו כדאמר אלב כדי גמיעה ופי' בס הר"ב מה שאדם בולע בפ"א וקרא כת ב הגמליאיני גא ונו' ובודאי דלא בולע כוס שלם ו הפסר דיוקו של הר"ב מדקתני לא יגמע בהן ואף דבכן מיותר אלא לומר דדוקא בכסגימוע אינו אלא בהן דאיינו בגיעים דעלייהו קאי כלומר בהיו בולע וחס בגלגלה דיוק בכון דמ"ש ממילא מגמע אחס בולע ש"ד אבל אין זכר מזה בדבריו ז"ל. עוד תירץ הרב דלא פסיקא ליה להתיר גומע וכולע דלמלגן דלית ליה בולעל אסור לאחר שנגל ע"כ. ואע"ג דדברי התוס' אמורים לרבא דאית ליה הואיל יש מקום לדבריו ז"ל דס"ס לא פסיקא לי' ועוד כ' דמנגל כדרכו אמריך ליה דאם אין דרכו לנגל אסור לו דמוכחא מילתא ע"כ. ולי אני עבדו גלגלה דבין בדרך הבריאים לנגל אף שבאו אין דרכו אחפילו שבאו אולגו לרפואה ממש קי"ל דמותר כבדרך הבריאים לאוכלו. ועד אחרון מתוכחא בתירוץ התוס' ז"ל דא"ר דמילתא דמילתא נקט וכן הרמב"ם בפכ"א (גרלה דלהודיע זה) לא הביאו הרב מנגל וכו' כלשון המשנה אלא כתב אבל מגמע וכולע להודיע דמתני' לאו דוקא הר"ל. (ש"ג):

ד' הרוש בשיניו (מגי"ח שם סקמ"ג): כג) ר"ל לא ימלא פיו חומץ ויפלוט דמתרפא עי"ז מכה שבשניים (דקרא דכתומץ לשניים כן סמלא לשולחו דמשמע דחומץ קשה לשניים היינו כליגא מכה). מיהא בדכתיב לי' טובא ועי"ז נחלש כל הגוף שרי לעשות כל הרפואות. ובכתיב לי' הכן טובא אומר לעובד כוכבים להוליאו (רע"ז שם סקכ"ד): כד) ה"ה דמותר

יכין תפארת ישראל יכין

לגמע ולבלוע: כה) אפי' עג גבי מכה דסיכה נמי חזי לבריאים: כו) דמדמיו יקרים מוכח דלרפואה קעביד: כז) גם בלי מכה: כח) והלכה כר"ש. דכל מילי דחזי לאחן דהו. שרי להכל (בכ"ת. ועי' רמג"א סי' ס"ת. ותוס' תולין דפ"ד כ' ד"ס תקיעת. ע"ש).

הלכתא גבירתא כללא דפרק יד.

פרק יד משנה א דין מלאכת צד עי' בפי"ג. **השוחט** ה"ה כל הנוטל נשמה מדבר שפרח ורבה כבהמה חיה ועוף. דג או שאר בריית המים או שרץ ואפי' פרעוש. וכ"כ החורג שמכית (שמינגע) או זבוב ושאר רמש. תולדתו החינוק. הנוטל דג מחבית מים אף שהניחו מידו. כיון שהעלה הדג כרוחב סלע שהוא שליש פשח רירין בין גפיריו. אף שהחזירו אח"כ למים. חייב. ולאאמ"ו ע"ר זצוק"ל בדג קטן מסלע. הכל לפי קטנו. עוד כ' דאפי' שופך מים מהרג חייב בשיעור זה. ואפי' ע"י עובד כוכבים אסור: **החובל** באדם. בהמה. חי' ועוף או בשאר ח' שרצים דפ' שסיני. שיש להן עור. ואפי' רק נצרר הדם בין עור לבשר ע"י חבאה. אם לא התכוון לקלקל. לי"א הוא תולדת דשוחט. ולי"א דצובע. ולי"א דדש. ולפ"ז שיעור הדם בגרגרת. ובשאר שרצים חייב רק כשיוציא דם. וכל זה בחבל ונצרך לדם. ובחבל דרך נקמה חבירו או בחמה. לי"א פטור. ולי"א חייב. ובמתכוין להזיק בלא כעס ונקימה לב ע פטור. ולע"ר זצוק"ל אפי' אם מזיקת משום שלא תרדוף אחר בנ"א. לא הוה כתקן. מיהא הסכים בחמה לתיקון הבהמה עצמה. כדי שתשמין ובדומה חייב. חמקין דם בין ע"י אינעלן או ע"י שראפקאפעע חייב. ובמקום סכנת נפשות פשיטא דמיתר. ולבהמה ממוכנת מותר ע"י עובד כוכבים. למצוץ דם בפיו מחבורה. או מבין שניו. או להניח צינגזאלבע על מכה. אפשר דהוא אב מלאכה. כנים שבראשו מותר להרגן משא"כ דבנדיו. ולסללה ולורקה מותר. נבינה אוכלה בשבת עם התולעים שלא פרשו ולית בי' דורנ: **המפשיט** עור מבע"ח מת שיעורו כדי לעשות קמיע. ובמפשיט מבע"ח חי לע"ר זצ"ל פטור. תולדתו המפשיט דלדולין שעל העור לצד הבשר: **משנה ב. המולח והמעבד** מלאכה אחת. דמולח כמעבד. ושיעורו כדי לעשות קמיע. תולדתו הדורס על חעור עד שיתקשה או שמרכבו בידיו. או שבושכו עד שפשוה אותו או שסך עור בשמן. אסור לסוך מנעלים חדשים בשמן ולראב"ד גם ישנים וכן נותנין. ולע"ר ע"י עובד כוכבים מותר. משא"כ וויקסען אפי' ע"י עובד כוכבים אסור דמגרה. ובאוכלין יש עיבוד מדרבנן. ולפיכך אסור למלוח בשר או דגים. וצנון ונורקען ובצלים. רק לסבול התיכה התיכה ואוכל מותר. או בזאלאט ונורקען שיתן מיד הומץ עליו. חלב ושומן יש בהן עיבוד. בשר שירא שישהה ג' ימים בלי מליחה. אם כבר מונח בכלי מותר לשפוך מים עליו. ומוב ע"י הערמת שיטול ידיו עליו. ובאין לו כלי ישפשפנו ע"י עובד כוכבים. אסור לעשות מי מלח. וה"ה בכל המשקין חרבה ביחד. ורק מעט לצורך מבול אותה סעודה מותר. ובנתן לתוכו ב' שלישי מלח. אפי' מעט לא: **המשרטט** בצבע או בלא צבע. על קלף או נייר או עץ או שאר דבר והיא כדי לכתוב במקומו ב' אותיות. או כדי לחתוך מישור חייב: **משנה ג. ד. המיתן** כגרוגרת ברחיים של יד חייב וכן חשוחק או כותש תבלין וסממנים בסמתשת. ולע"ר זצוק ל בניתן לאפרכסת דרחיים דמים [אף דסג"א מסופק] חייב. ובשל רוח דאיכא התראת ספק שמא יפסוק הרוח פטור. תולדתו המחתך צנון או ירק דק כגרוגרת לחניח. וסמוך לסעודה אפי' לבהמה ועוף שרי. ולדרוך ציקקער או מלח רק בשינוי. ד"ם ע"י קתא דסכין מותר. ולתוס' ורא"ש בא כלין שאינן גדולי קרקע כבשר ודגים. אין מחינה. **השף** מתכת ובדומה תולדת מוחן. והמבקע עצים להתיכת נסות ונדולות עובדין דחול. המפרר צרור עפר הוא מוחן. ולרסק קארטאפעל דוקא בחוט מרוסקין קצת מותר לגמרן. אסור ללעיס דבר שאינו חפץ לאכלו דדמי למוחן. לשחוק מצה או גבינה ברייבאייזען ע בדין דחול. ורק לפרר לחם בידו מותר לצרך. אסיר להסיר בצפורן או בשפשוף טיט יבש וכדומה. ולשפשף חבגד מבחוץ להסיר המיגוף מבפנים אסור משום סלבן. ורק באין שם רק מראה בלי ממשות מותר לגרוד להסיר המראה. אסור לעשות שום רפואה ואפי' קליסטיר נזירה משום שחיקת סממנים. ולעשות פתילה בפי מבעת. רק ע"י שינוי. כגון ללקחו בב' אצבעות. מותר. והחיתוך פתילת לתחבו שם חייב. אסור להאכיל לבהמה בדרך שמאכילה בחול. שמא ישחק קטניות. ועי לקמן סב"ד מ"ג: כל אוכלין ומשקין שהם מאכל בריאים ויש לו מיחוש מותר לאכלן ולשתותן לרפואה. אע"פ שקשים לקצת דברים. ומ"כתא דלרפ"אה עביד. משא"כ בדברים שאינם מאכל ומשקה דבריאים. ואפי' לבריא לגמרי כשב"ש לרפואה אסור ורק לרעבינו או צמא נו מותר. ובנפל למשכב לרמ"א מותר אפי' לרפואה ואפי' ישראל אחר מיתר לו לעשות דבר שהוא משום שבות לרבנ"א. ורמ"ו וב"ח אוסרים. **החוש** בשניו לא ימלא פיו חומץ. אא"כ בולע תחומץ. או דמטבל בו כדרכו. ובכאיב לי' מובא עד שנחלש כל הגוף. שרי אפי' לפלוט ולעשות כל רפואות. ואפי' להוציא השן ע"י עובד כוכבים. והחוש בגרוני דינו לענין ערעי שמן. כחומץ גבי שן. **החוש** במתניו והוא מקום שנותנים בריאים לסוך בשמן. מותר לסוך. ואפי' בשמן ורד במקום שמצוי ודרך בנ"א כך משא"כ שמן וחומץ:

פט"ו א אלו קשרים: קשר הגמלים. שעוקבים לגמל בחוטמו ונותנין בו רצועה וקושרים אותה קשר עולם וכמו כן עוקבים בראש הספינה נקב ונותנין בו חבל וקושרין אותו קשר של קיימא שאינו מתירו לעולם והוי דומיא דקושרי חוטי יריעות הנפסקים[e] במשכן וקשר של קיימא ואינו מעשה אומן[e] או מעשה אומן[e] של קיימא פטור אבל אסור ואינו חייב עד שיהא של קיימא ומעשה אומן. ושאינו של קיימא ולא מעשה אומן מותר לכתחלה: וכשם שחייב על קשרן כך חייב על התירן. שכן צדי חלזון היו צריכין לפרקי' להתיר קשרי רשתות הקיימים כדי לקצרן או להרחיבן: שיכול להתירו. דלא הדקיה: אין חייבין עליו. ואפילו עשאו לקיימא ואין הלכה כר' מאיר: **ב** יש לך קשרים שאין חייבים עליהם. חטאת כמו שחייבים על קשר גמלים וקשר של ספנים אלא פטור אבל אסור ולא נזכרו קשרים אלו במשנה. וגמ' מפרש כגון רצועה שבחוטם הגמלה וכמו כן חבל אחוך שקושרים בחבל העשוי כמין טבעת החלוי בנקב שברחש הספינה ופעמים מניחה שם שבוע ושבועים ומתירה וכן כל קשר שקושרים אותו לעמוד כך זמן ידוע לא שיהא קיים לעולם אין חייבין עליו: קושרת אשה מפתחי חלוק. כעין לשונות לכאן ולכאן וקושרים של ימין בכתף שמאל ושל שמאל בכתף ימין דכיון דכל יומא שרי ליה לא דמי לקשר של קיימא ומותר לכתחלה: שבבה. מגבעת שעל הראש עשויה כעין רשת: פסיקיא. אזור רחב וחוטין חלוין בראשו לקושרו בהן: וגודות יין. של עור שכופפין פיהם וקושרין אותן הע"ג דאית לה תרתי אסרי ולא אמרינן חד מינייהו בטולי מבטל לה והוי קשר של קיימא: וקדירה של בשר. פעמים שקושר בה בגד סביב לפיה ואע"פ שיש לה דדין שיכולין להוציא המרק מהן בלא היתר הקשר אפ"ה לא הוי קשר: קושרין לפני בהמה. חבל ברוחב הפתח לבטול בפניה שלא תלא וכן הלכה: קושרין דלי בפסיקיא. על פי הבור שיהיה קשור ותלוי שם דפסיקיא לא מבטל ליה אחד אבל לא בחבל דמבטל ליה

פרק טו א אלו קשרים שחייבין עליהן. קשר הגמלין א) וקשר הספנין[e]. וכשם שהוא חייב על קישורן כך הוא חייב על התירן[e]. רבי מאיר אומר כל קשר שהוא יכול להתירו באחת מידיו אין חייבין עליו[e]: ב יש לך קשרים[e] שאין חייבין עליהן כקשר הגמלין וכקשר הספנין[e]. קושרת אשה מפתח חלוקה[e] וחוטי סבבה[e] ושל פסיקיא[e] ורצועות מנעל וסנדל ונודות יין ושמן[e] וקדרה של בשר[e]. רבי אליעזר בן יעקב אומר קושרין לפני הבהמה[e] בשביל שלא תצא. קושרין דלי[e] בפסיקיא[e] אבל לא בחבל[e].

פרק טו א כך חייב על התירן. עיין מ"ש בס"ד על והמתיר בפרק ז' במשנת אבות מלאכות: **ב** בקשר הגמלין. הר"ב שזכר נאחקה נמשך אחר לשון רש"י ועיין מ"ש בס"ד ברים פרק ה' בשם הערוך: קושרת וכו'. פי' לכתחלה כמ"ש הר"ב והסורי מחסרי וה"ק ואלו הן המותרין לכתחלה. הר"ן: קושרת אשה מפתחי חלוקה. גמ' פשיטא לא צריכא דאית לה בני פתחים דהייגו אותן לשונות שפירש הר"ב ואם אינה מתרת אלא אחת יכולה לפושטה ולצוכשה בדוחק מ"ד חד מינייהו בטולי מבטל לה ותיהוי קשר של קיימא וכיון דלא ידעי הי מינייהו תרוייהו ליסרי קמ"ל: וחוטי סבבה. גמ' פשיטא לא צריכא דרויחא לה ואינו מהודק בראשה מ"ד מטלף אלפה ליה מראשה כשה א קטורה ו"ל קשר של קיימא קמ"ל דאשה הסה על שערה פן חנתק הסער ומשרא שרי ליה: ושל פסיקיא. כתב רש"י איכא נמי לשנויי כה"ג מ"ד מחתה ליה דרך רגלה ויולאה קמ"ל דלא עבדי הכי מטום לגיעותא: ורצועות מנעל וסנדל. יש בגמ' הרבה לדדין מהן לחיוב מהן לפטור ומהן להיתר והרבה פירושים נאמרו בהן ובאיזה הרמב"ם בחבורו פרק עשירי שהמותרים הם שקושרים אותם על הרגל בטעת מלבוש שאלו ודאי אינן מעשה אומן ולא של קיימא: ונודות של יין וכו'. כתב הר"ב ואף על גב דאית ליה תרתי אסרי פי' רש"י ובאחת מהן יכול להוציא יין וג"ל אבל בדוחק וכן בקדרה של בשר וכמו שפי' בכל האחרים: רבי אליעזר בן יעקב אומר קושרין לפני הבהמה. גמ'. פשיטא לא צריכא דאית לה תרתי אסרי פירש"י שני חבלים קושרן ברוחב הפתח זה למעלה מזה ל"א תרתי אסרי שקושרן היום בשני לדי הפתח ולא היתה תלויה בה מאתמול מ"ד חד מינייהו בטולה מבטלה ויוציאה בדוחק קמ"לן ומ"ש הר"ב שכן הלכה מסיק בגמ' דלא פליג דהא דמי להכך דלעיל. וגם זה מאותן שכתבתי

יכין — תפארת ישראל — בועז

פט"ו א) רצועה שקשורה בחוטמו: ב) חבל שקשור בספינה. דאינו קשר קיימא כן. דומיא דקושרי יריעות חוטי המשכן (ועי' במלאכת קושר) (**א**) : ג) כדהוה במשכן שהיו חוטין שברשתות לקצרן או להרחיבן: ד) אפי' הוא של קיימא: ה) רק פטור אבל אסור. ולא כן מפורשים במשנה. רק בגמ' מפרש להו. שהן קשרים שכן רק לזמן ידוע. ולא לקיימן לעולם: ו) שקושרת שפת חלוקה שבימין בכתף שמאל. ושבשמאל בכתף ימין. ומתירתו בכל יום: ז) (הויבע): ח) אזור. ובכולהו קא משמע לן אף דאפשר למפשטינהו בדוחק בלי התרת הקשר. סד"א בטולי מבטל ליה קמ"ל: ט) (שלויכע). אף דאית ביה ב' קשרים. ויכול להוציא היין בדוחק בשיתיר רק קשר א'. סד"א חד מינייהו בטולי בטלי. קמ"ל: י) שקשר מעליה עלי' אף שיכול להוציא המרק בדוחק דרך דד שבקדירה. אפ"ה לא מבטל ליה: יא) ברוחב הפתח. ואף דיש תרי חבלים ואפשר להוציא הבהמה בדוחק בהתרת חבל א'. אפ"ה לא בטלי לא' מהן: יב) (איימער): יג) דאזור לא מבטל ליה. משא"כ בחבל הו"ל קשר קיימא: בחבל

פט"ו (**א**) וכ' עלה הגאון הגדול מהו עקיבא איגר"א. וז"ל ק"ל דהא דקושרין יריעות הוא אס"ל. ולבתר מסקינן שכן לדי חלזון וכו' ל"ל תו לתך שכן קושרין חוטי יריעות דבגד חלזון נופל מלכתח"ל קשירה והתרה. והר"ב נופל' בפרק כלל גדול כ' על שניהן שכן לדי חלזון. וצ"ע. עכ"ל. **והיה** כאוב מאדן קול עלה בידך. איזות בדי' אאין לה עיונים. הר"ב לשנות דרש"י נקט ואתא. שכן כ' רש"י הכא בלשונו הפשוט. וכי ס"ד דאשתמיטתא לרבותינו שיהן מסקנא דסוגיא הכ"ל. אולם לפנ"ד אין אנו צריכים לומר דרש"י כתב כאן לפי הס"ד. כדרכו בקודש. רק דבל"ז ק' וים לדקדק בסוגיא דשבת (דע"ד ב'). מה נ"מ אי נימא דבמסקנא דגמ' דיליף שכן לדי חלזון. הדר נמי בקושר ממאי דבעי למילף מתחילה מקושרי יריעות. או דנימא דרק מתיר צריך למילף מרשת. אבל קושר במלאכת קמייתא קאי. דיליף מקושר יריעות. ומה נ"מ אי יליף קושר מקושרי יריעות או מקושר רשתי חלזון. ע"כ נ"ל משום דלרי"ף ורמב"ם אינו חייב רק בקשר קיימא והוא מעשה אומן (כרפ"ז מ"ח ש"ז סק"א). א"כ י"ל דנס"ד בגמ'. הו"א דחייב נמי מקשר קיימא אפי' אינו מעשה אומן כקשירת חוט שנפסק ביריעה. ולמסקנא מדיליף מקושר חוטי רשת. אינו חייב רק בקשר אומן. ודייק הס"ם כן שגם קשר יפסין מרשת. ומדנקט קושר ומתיר כי הדדי. ש"מ דבחד נוף מייתי. וכ"ל ברשת. וכן מוכח לאחורה מלשון הגמ' דבמסקנא סדר נמי מקושר בילפותא קמייתא. מדנקט במסקנא שכן לדי חלזון קושר ומתיר. מיהו רש"י לשיטתיה. דס"ל דבקשר קיימא אף שאינו מעשה אומן חייב. לחיק ומוקי לאנפשיה דהא דנקיט במסקנא שכן קושר. ה"פ דאינו חייב רק במתיר ע"מ לקשור. וכ"כ רש"י שם להדיא ועי' תוס' שם. ורתו"ש (פ"ז מ"ב ד"ה והמתיר):

קיימא אלא דאם תוא ג"כ מעשה אומן חייב ובליכא מעשה אימן אסיר סדרבנן ואם לא הוי קיימא וגם לא מעשה אומן מותר. והרע"ב כ' במתני' ב' דקשר שאינו של קיימא לעולם

א אלו קשרים. ק"ל ע"ש מיי' ס"י מהל' שבת ה"ל פס"ג ל"ש ס"ה מיש"ב מו"ה מיי"ש ס"ש ס"ש: הכשם. מיי' שם ה"ג: **ב** יש לך. ק"ל פ"ב: קושרת. מיי שם הל' ל: האב"ע אבמר. ירושלמי עיונין פ"ב ה"ב. מיי' שם ה"ג סמ"ג עש סוס"ע שם סעיף ו': קושרין דלי. קי"ב ע"ש פפרי"ס ל"ל ס"ל מ"ר' וכמ"ב עש סוס"ע שם סעיף ל':

שנויי נוסחאות

א אלו במשנ"ב ואלו. וכשם שהוא חייב על קישורן כך הוא בד"ל וכשם שחייב על קשרן כך חייב. במשני"ר כשם.. קשרן.. באחת מידיו. במשני"ל בידו אחת: **ב** מפתח חלוקה. במשני"ר בפתחי חלוקה. וכ"ה בבבלי (קי"ב ל') בד"ל ובכי"ק מפתחי חלוק ועי' רע"ב. סבבה. בכי"מ שבבה. ושל פסיקיא. במשנ"ב.. פפסקיא. בכי"ק ובערוך (ערך סבבה) של פפסקיית ואינו נכון. ר"א (בן יעקב) בד"ל ניתא וכן ליתא בפי' הרמב"ם. לפני הבהמה. נכפ"י בפני.. בד"ל ובמשני"ר לפני בחמה וב"ס בנע"ב. בכי"מ חבל בפני בהמה. קושרין דלי בפסיקיא. במשנ"ב.. בפסקיא. בכי"ק וקושרין דלי בפסקיית.

תוספות חדשים

א [ברע"ב] ד"ה קשר הגמלים כו' קשר של קיימא כו' מעשה אומן כו' עכ"ל. ורמ"א נסי' ש"ז הכיא עוד דעה מ' דקשר של קיימא אפי' של הדיוט חייב. ומה נקרא קיימא י"א שאינו עשוי להתיר לעולם. וי"א שנוח אחד וי"א אפי' של יום אחד ועי"ש:

תוספות רע"ק

פט"ו א [אות קי"ד] ברע"ב ד"ה קשר הגמלים. וחוי דומיא דקישרי חוטי יריעות הנפסקים. ואח"כ בחא דחייב על התירן כתב שכן צדי חלזון וכו'. וקשה לי הא זתו דקישרים יריעות הנפסקים אמרינן כן בפ' כלל גדול (דף ע"ד ע"ב) לס"ד ואח"כ כדאמר ליה רבא תרצת קושר מתיר מאי איכא למימר ומסקי' אלא וכו' שכן צדי חלזון וכו' ל"צ ת' לתחיא דקושרי יריעות אלא דבצדי חלזון היה קשירה והתרה. וכן הרע"ב בפ' כלל גדול במתני' דקתני הקושר והמתיר כ' הר"ב על שניהם שכן צדי חלזון וכו' וצ"ע:

[אות קל"ה] שם בא"ד וקשר של קיימא ואינו מעשה אימן. והו שיפת הרי"ף דליכא חילוקים בין קיימא לגמרי לקצת

שכתבתי בפרק אחרון דבכורים שנשנה בלישנא דפליג ול"פ: **רבי** יהודה מתיר. הר"ב בחבל של גרדי. וכתב הרמב"ם אחין כלי הגרדי מוקלין והכי איתא בגמ' ועיין בפי' הר"ב בספ"ג: כלל אמר רבי יהודה וכו'. כתבו התוס' תימה אהיכי קאי אי אמלתיה קמייתא התם מתיר לגמרי והכא קאמר אין חייבין עליו. משמע הא איסורא מיהו איכא. וי"ל דה"ק כל שאינו -של קיימא אין חייבין עליו. הא של קיימא חייבין עליו ואפי' עביבה ולאפוקי מדרבנן דאמרי עביבה לאו היינו קטירה. א"נ אמאי דקתני ברישא אין חייבין עליהם קאי רבי יהודה עכ"ל: **ג מקפלין** את הכלים. משום דתגא לעיל קושרת אשה מפתח חלוקה וכו' שהם תיקוני בגדי האדם נקט לה נמי להך שהם תיקוני הבגדים. ואע"ג דלא הויין משום קטירה. ולא נאסרו אלא משום דהוי כמתקן מגא. וכדרך שאסרו טבילת כלים במ"ג פ"ג דתרומות ובמשנה ב' פ"ב דביצה. ולפי שהקיפול שמקפלין הוא מפני שמתרככין מטיבוסם ומתקמטים כשאינם מקופלין כמ"ש רש"י לכך סמכו הרמב"ם בפכ"ב וכן הטור בסי' ס"ב אלא דיקין האסורים משום טיבוס ומשום שמיטה ואולי נמי שסוברים שאסרו חכמים מעשה גזירה שמא יבוא לידי טיבוס אם נתיר דברים הבאים להעשות ע"י טיבוס. וכן משמע קצת: **ומציעין** את המטות. הלעות בגדים על המטות ליתן עליהם והרבה יש כמו מטה מולעת והיא מלה עברית (בראשית מ"ט) ילועי עלה. הרמב"ם: **מלילי שבת**. עיין מ"ש בס"ד במשנה ג' פ"ח דתרומות: **מיום הכפורים לשבת**. וא"ת הא לא מקלע יום הכפורים במ"ש כמו באפרש בס"ד בפ"ה דסוכה משנה ה' הא אוקמינן התם להך מתני' כאחרים דס"ל דכל החדשים כסדרן א' מלא וא' חסר ואין כאן דחיה כלל. [*ועיין מ"ש בזה במשנה ז' פי"ח דמנחות. ודתנן חלבי. כל אחרי עולה בכלל. כך פרש"י פ"ה דסוכה דף כ"ד]: **רבי עקיבא אומר לא** שבת וכו'. וטעמו כדתניא עולת שבת [בשבתו] לימד על חלבי שבת שקריבים ביו"כ יכול אף של יו"כ בשבת ת"ל בשבתו דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר עולת [וגו'] לימד על חלבי שבת שקריבים ביו"ט* יכול אף ביו"כ ת"ל בשבתו. והא דכתב הר"ב בדר"י משום דשבת חמור. כלומר ולהכי למדין משבת ליו"כ ולא מיו"כ לשבת. ובדר"ע פי' שוין הן. כלומר שהכתוב עשאו שוין לדבר זה דהא ולאי דשבת חמור שהוא בסקילה ויו"כ בהכרת: **לא** על שבת קרבים וכו'. וכ"ש קיפול דלורך הדיוט:

יבין תפארת ישראל יבין

יד) בחבל שצריך למלאכתו דלא מבטל ליה. ולרבנן נזרו אטו חבל דעלמא: טו) ולרבנן אף על גב שאינו של קיימא אפילו הכי היכא דמינו דומתו בקיימא גזרינן: טז) (לו לענגן): יז) שפסטן היום (עי' ממכה בפסים). ולריני דתגא קשר חלוקה. שהוא תקון המלבוש. תגא נמי השתא הוי תקוני בגדים: יח) אפשר דר"ל אף במקפל ד' וה' קפולין לא מחזי כמתקן: יט) (דיא בעטבען מאכען): כ) והכי קיי"ל (ס"ב מג"א סק"ו). וה"ה כל דבר אף שאין בו טרחה. אין עושין משבת לחול או ליו"ט. כהדחת כלים (שכ"ג ס"ו). או לחפש בס"ת מקום קריאת מחר (מג"א סס"י תרס"ו): כא) כשיו"כ ביום ו'. ולדידן א"א שיחול יו"כ בא' ג' ו'. (תל"ת). לק בזמן המשנה שהיו מקדשין ע"פ ראיה: כב) דשבת קדים וחמיר עפי מיו"כ. דמחלל שבת בסקילה. ויוה"כ אינו רק בכרת שהוא בידי שמים: כג) וכ"ש דאין מקפלין מזה לזה. מדהו"ל לורך הדיוט:

הלכתא גבירתא בללא דפרק טו

פרק טו משנה א ב הקושר קשר קיימא חייב וכן **המתיר** קשר כזה וקשר קיימא הוא כל שעושה ב' קשרין זע"ז מהודקין. וזה בקושר ב קצוות זע"ז. אבל במוללים וקושרים יחד בקשר א. או שקשר ראש א' של חוט חייב ואפי' עשוי להתירו בו ביום ורק במקום צערא ואינו מהודק מאד. יש להקל: תולדת קושר. חפותל פתילי חבלים כמעשה ווילער ושיעורו שיעמוד החבל בפתילתו בלי קשר. ותולדת מתיר בטפרייד פתיל כזה ולא התכוין לקלקל. מנעלים התפורים יחד אסור לנתקן משום מכה בפטיש. ולצורך גדול מותר ע"י עובד כוכבים. כתונת שנתקשרה בבית ציאר מותר להתירו ובא"א מותר אפי' לקרעו בצנעא. עגיבה מותרת ואפי' קשר תחתיה בעשוים להתיר ביומו ובעגיבה ע"נ עגיבה אפי' לזמן ארוך שרי. ויש לזהר בכתונת ומכנסים שיש להם ב' חוטין לקשור שלא יעשה קשירה ועגיבה עליו. אף להתירו ביומו דלמא ממלך. פירות שקשורים או הפורים יחד וכן עיף ממולא ותפור וכסוי כלים שקשור בחבל לכלי וצנצנת יי"ש ומעדיצין שקשור חוט למעלה סביב מתיר או מפקיע או חותך כשאינו מתקן הכלי ע"י שנתקו. דלת שבמחובר לקרקע קשורה מתיר ולא מפקיע [ר"ל להתיר קליעת החבל] ולא חותך. וצועות מנעל או דלבוש ביש טורח להחזירם שהנקבים צרים הייב משום מתקן מנא כשמבטלו שם. ובלא מבטלו עכ"פ אסור מדרבנן ובנקבים רחבים שאין טורח עכ"פ אסור שמא יקשר ולהכי בצורך גדול ע"י עובד כוכבים שרי ככל שבות דשבות. אגודת תבן או דשא אפי' קשורין קשר של קיימא מותר להתירן ויש אוסרים ועי' פכ"ד מ"ב: קישרת אשה מפתח חלוקה אע"פ שיש לו ב' פתחים וחוטי סבכה אע"פ שהוא רפוי וכן רצועות מנעל וסנדל ונודות יין ושמן וקדרה דבשר אע"פ שיכול להוציא מה שבתוכם בלי התרת קשר. קושרין חבל לפני הפרה שלא תצא אפי' בב' ראשי פתח ולא חיישינן שמא יתיר רק ראש אחד ויניח השני קשור. ומטלטלין חבל של אורג לקשרו באבוס או בפרה משא"כ חבל דעלמא ובקשור כבר באבוס ורוצה לקשרו בפרה וכן מפרת לאבוס מותר בכל חבל. קושרין דלי במשיחה או באויר וכיוצא בו באינו מעשה אומן משא"כ בחבל אא"כ שהדלי אינו קבוע בבור: **משנה** ג לקפל בגדים דוקא בחדש שלא נתכבס עדיין ולבן ואין לו בגד אחר לחחליף ורוצה ללבשו חיום ואדם א' שרי לקפלו שלא בקיפולו הראשון ובאין מקום קבוע בבגד להקפיל בכל גוונא מותר:

בכל קשר. מי"ז שם ה"כ מע"ש עם סעיף ח': **ג** מקפלין. קי"ג ע"ח: ומציעין. מ"ז פכ"ג מהל' שנת ה"ז: וחלבי שבת. יומא ע"ו ע"ח סוכה נ"ז ע"ב:

שנויי נוסחאות

ר' יהודה מתיר. בכי"ק ור"י אומר מתיר ואינו נכון: **ג** (אפילו) במס"ד ליתא. ארבעה וחמשה. בכי"ק.. חמשה. בד"נ ארבע. (מקפלין את הכלים ו) מציעין בכי"ק ומס"ד ליתא. וחלבי שבת קריבין ביוה"כ. במס"נ יש כאן פוספס אבל לא של יוה"כ בשבת ונוסף גם במנויות נסס ס"ח. וכן ליתא הפוספס הזה לא בכי"מ ולא בכי"ח (ונסמיסס ליתא גם רע"א לא של שבת קריבין ביוה"כ. ונוסף בגלון) ולא במס"נ ובכי"ף כ"ו (ד"ס). בד"נ: חלבי שבת קריבין ליוה"כ ושל יוה"כ אינם קריבין בשבת רע"א. בכי"ק וחלבי שבת קרבין לשבת. ונראה כי ט"ס יש כאן וצ"ל וחלבי שבת קריבין [ליוה"כ ושל יוה"כ אינם קריבין] לשבת. רע"א.. ביוה"כ.. ב ש ב ת. במס"נ"ר.. ליוה"כ.. לשבת:

תוספות חדשים

ב [ברע"ב] ד"ה ר"ז מתיר כו' והלכה כחכמים עכ"ל. וכ"פ בש"ע סימן שי"ז סעיף ד':

ראשון לציון

ג [במשנת] אפי' מרבנה. עמ"ש סמוי"ע לקמן רפי"ח: [תי"ט ד"ה] מיום הכפורים כו' ולין כאן דחייב כלל כו'. וז"ל התוס' בד"ה תנכי (קי"ד ע"ח) אומר ר"י דכל היכא דקתני תרי בני דהוו בהדי הדדי אתיא כאחריים:

תוספות רע"ק

לעולם רק לומן קבוע אסור מדרבנן וזהו שיטת רש"י וארבביה אחרי ריבשי וצ"ע:

ג [אות קלן] במשנה אפילו ארבעה וכו'. עי' תוי"ט לקמן רפי"ח: [אות קלן] שם בתוי"ט ד"ה רע"ק אומר. שקרבים ביו"ט. בסוגיא אמרי' דר"י ס"ל דנדרים ונדבות קריבים ביו"ט ול"צ קרא דקריבים ביו"ט ורע"ק ס"ל נו"נ א"ק ביו"ט. וק"ל הא פלוגתייהו רק בשלמי נדבה אבל בעולת נדבה לכ"ע א"ק וכמ"ש תוס' חגיגה דף ז' ע"ב וא"כ הכא דמירי בעולה לכ"ע א"ק וצ"ע:

פרק טז א כל כתבי הקדש. אפי' נביאים וכתובים מצילין אותן מאחר שנפלה בו הדליקה לאחר אחרת שבאותו מבוי אע"פ שלא ערבו והוא שיהיו כתובים בכתב אשורי ובלשון הקדש: בין שקורין בהן. כגון נביאים שמפטירין בהן בשבת בבית הכנסת: בין שאין קורין בהן. כגון כתובים דלא יחידים אין קורין בהן בשבת מפני בטול בית המדרש כדלקמן שהיו דורשים לעם בשבת ומורין להן הלכות איסור והיתר לפי שכל ימות החול הם עסוקים במלאכתן ואסרו לקרות בכתובים בשבת בשעת בית המדר' משום דמשמי לבא ואתו לאמנועי מלמטע הדרשה: ואעפ"י שכתובים בכל לשון. ואיכא למ"ד דלא נתנו לקרות בהן ואין מצילין אותן אפ"ה טעונים גניזה ואסור להניחן במקום הפקר: למבוי שאינו מפולש. שיש לו שלש מחיצות ולחי אחד ברוח רביעית זה מבוי שאינו מפולש האמור כאן. שלש מחיצות בלא לחי זהו מבוי מפולש והכי מפרש לה בגמ' ואין הלכה כבן בתירה: **ב** מצילין מזון ג' סעודות. ואף על גב דבתירא קא טרח דהא לא שרו ליה לאצולי אלא לאחר המעורבת בלבד אפילו הכי לא שרו לי' לאצולי טפי מפני שאדם בהול על ממונו ואי שריית ליה אתי לכבויי: נפלה דליקה בלילי שבת. קודם אכילה: שחרית. קודם סעודה: ר' יוסי אומר לעולם הוא מציל. הואיל ויומא בר הכי הוא ובתירא טרח ואין הלכה כר"י: **ג** מצילין סל מלא בכרות. הואיל ובבת אחת הוא מציל

מה

פרק טז א מצילין. פירש הר"ב לאחר אחרת שבאותו מבוי אע"פ שלא ערבו ואתן בסיפא למבוי שאינו מפולש וכבר הזכרתי בספ"ב דערובין אלו ואלו מבואות תרוייהו מתקנת שלמה ובית דין הם. והלכך הא דנקט הר"ב אע"פ שלא ערבו. הה"נ שלא נשתתפו וכ"כ הב"י סימן שלד בשם הר"ן אע"פ שלא נשתתפו בו. ובשם שבלי הלקט מדלא קתני גבי כתבי הקדש מבוי המעורב כדקתני גבי אוכלין ומשקין ס"מ דאפי' לא ערבו ולא שתפו שרי משום כתבי הקדש ע"כ. וטעמא דלא שרינן להציל מידי אחרינא מפורש במשנה דלקמן: **ב** מצילין מזון ג' סעודות. לפי שחייב אדם לאכול ג' סעודות בשבת. ומ"ש הר"ב לאחר המעורבת תנן בסמוך. ומ"ש מפני שאדם בהול על ממונו ואי שריית ליה אתי לכבויי כלומר שמתוך בהילתו ישכח שהוא שבת ולפיכך אמרו שלא יציל. ומעתה לא יהא בהול ולא ישכח בשבת: בלילי שבת. ועי' מ"ש בשם ד' במשנה ג' פ"ח דתרומות:

פרק טז **א כל** כתבי הקודש א) מצילין אותן מפני הדליקה בין שקורין בהן ב) ובין שאין קורין בהן ג) ואף על פי שכתובים בכל לשון טעונים גניזה ד). ומפני מה אין קורין בהם ה) מפני ביטול בית המדרש ו). מצילין תיק הספר ז) עם הספר ותיק התפילין עם התפילין ח) ואף על פי שיש בתוכן מעות ט). ולהיכן מצילין אותן י) למבוי שאינו מפולש יא). בן בתירא אומר אף למפולש: **ב** מצילין מזון שלש סעודות יב) הראוי לאדם לאדם הראוי לבהמה לבהמה יג) כיצד נפלה דליקה בלילי שבת יד) מצילין מזון שלש סעודות. בשחרית טו) מצילין מזון שתי סעודות. במנחה יז) מזון סעודה הארת. ר' יוסי אומר לעולם מצילין מזון שלש סעודות יח): **ג** מצילין סל מלא בכרות ואף על פי שיש בו מאה סעודות יט)

א כל כתבי. קפ"ו פ"ח מכ"לתא יתכו פפ"ו פ"ח מפ' מוסיפים פפ"ו ס"ב מלחומת יתכו: מעונים. פי' ס"ו מהנ' ס"ם ס"ב פוס"ע יו"ד ס"מן כפ"ב מכ"ם ה': מצילין תיק הספר. קפ"ח ע"ב. מס' מיפרים פפ"ו ה"ב יכולמנמי מבוגה פ"ב ה"ח לוס רנה פ"ו מ' ד' פסוק ליכי הגיגה. קאלם רנה פ"ו פ"ח פסוק כוב אחרים דנכ. ילקוט קהלת למז מתקפ"ל מתמעמ וילת מ' י"מ. מ"ר פכ"ב מה"ב מי"ם פמ"ב שם: ולהיכן. מי' שם הכ"ו מוס"ב מו"ח מי' אל"ד מ"ו: **ב** מצילין מזון. קי"ו ס"ב ק"ם פ"ח מ"ר. פכ"ה עם הלכה כ"ח מ"ב שם מוכ מו"ם מו"ח מי' אל"ד מ"ב: **ג** סל מלא בכרות. ק"כ ע"ח מ"ר פ"ד מ"ם הל' כ"ב כ"ב מ"ב נאוין ס"ם מוס"ב מ"ח מ' אלא פ"ר ו' ומ' ע"ח פ"ר. מ"ד:

שנויי נוסחאות

א ואעפ"י שכתובים. במכ"ב ובמכי"ר אעפ"י. בד"ב אע"פ שהן כתובין. בכי"ק אע"פ כתובין. ומפני מה במכ"ר מפני מה. תיק הספר עם הספר. בכי"מ תיק של ספר עם ספר. ואע"פ בד"ע ובמכי"ר אע"פ: ולהיכן בד"ב להיכן. אף למפולש. בד"ב ובכי"ל אפילו: **ב** בסנהה מזון. בד"ב ובמכי"ר בסנהה מצילין מזון. וכ"ה בבכלי (קיים מ'): **ג** ואע"פ. בד"ב ובמכי"ר אע"פ. מאה סעודות. בכי"ק מאה סעודה בס' העתים סל' מתוקי מבולות [סימן ל"ה] כמה סעודות. ואולי אין זה נכון אחרי כי המלה כמה מבא ג"כ על מס.ר פעמים מלרבע ואין זה נכונה.

תוספות חדשים

א [ברע"ב] ד"ח למבוי שאינו מפולש כו' שלש כו' עכ"ל. וכן פסק בעזר ובס"ע סי' של"ד סעיף י"ז ובמ"ל ע"ש:

תוספות רע"ק

פט"ז א [אות קלט] במשנה שאינו מפולש. והא דנקט במתני' ג' לחצר מעורבת ולא נקט למבוי המשותפת היינו דמבוי עצמו יש הפרש דבכ"ק דתכא מתני מבוי שיש לו ג' מחיצות ולחי א' אבל לענין שאר דברים לא מתני לחי א' דס"ל כר"א פ"א דעירובין מ"ב דבעי' לחיים נמרא עפ"י

פירש"י אבל הרשב"א כ' דא"ל דמתני' ס"ל כת"ק דתתם דבעלמא מתני ג"כ לחי א'. אלא דהא דלא נקט במתני' דלקמן למבוי המשותפת משום דאינו פסיקא דהא לר"א אסור בלחי א' אבל הכא נקט למבוי דגם ר"א מודה הכא לענין כתבי קודש: [אות קלח] ברע"ב ד"ח כל כתבי. אע"פ שלא ערבו. וכ"כ רש"י וכתו"פ וחכי מוכח דבמתני' ג' קתני לחצר המעורבת הכא לא קתני המעורבת. ואילם תמוה לי דברי רש"י שבת דף ס"א ע"ב ד"ח לאצולינהו לחצר המעורבת כשאר כתבי קודש עכ"ל מ ש מ ע דבכ"ק מצילין רק למעורבת וצ ע: [אות קמ] שם בהר"ב ד"ח ואע"פ. ואיכא למ"ד דלא נתנו לקרות בהן. חיינו רשב"ג בסתמי' פ"א דמגילה מ"ח ונ"מ ג"כ לאיהך תנא בכתובים שלא בדיו עיין בסוגיא ובתוס'. ולישנא דהר"ב ואיכא למ"ד סגומנם דהא הר"ב בסגילה שם כתב דהלכה כרשב"ג: משנה ב [אות קמא] בהר"ב ד"ח מצילין. בחול על ממונו. ואע"פ דלקמן ריש פרק בתרא במי שהחשיך אמרי' בחיפוך דהקילו חז"ל דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו ואי לא שריית ליה אתי לאתויי ד"א ברה"ר כ' הר"ן לקמן דכל חפצד שהוא נופל פתאום דאפי' בלא איסור שבת אדם בחול עליו וצריך שיסהר הצלתו כמו בדליקה בכה"ג אמרי' מתוך שאדם בחול אי שריית ליה אתי לכבויי לפי שחדבר נחפז הרבה ואין לבו עליו ואי שריית ליה מידי לא יתן דבריו לשיעורים וכל כה"ג איכא למיחש טפי למתוך שאדם בחול ממאי דאיכא למיחש דאין אדם מעמיד. אבל במי שהחשיך אין השעה דחוקה לו ואי שריית ליה אף הוא יציל בכה"ג דשריית לי' לחיד ואי לא שריית ליה מידי אף הוא לא יעמיד עצמו על ממונו ויציל כי היכי דבעי ע"ש:

יכין תפארת ישראל יכין

פט"ז א) תורה ונביאים וכתובים: ב) כגון תורה ונביאים: ג) כגון כתובים. שאסור לקרות בהן בשבת בשעת הדרשה (וכ"פ הרמב"ם פכ"ג משבת). ודוקא בכתובים בלשון הקודש מותר להצילן. ולא בכתובים בלשון אחר. אבל ספרי תפלות והלמוד ומדרשים. אפילו כתובים בלה"ק אסור להצילן מדליקה בשבת. מדאסור לכתבן לגמרי מדין המשנה: ד) רק שאין מצילין אותן בשבת: ה) בכתובים: ו) דכתובים דבר הממשיך הלב ויגעו (כפ"ק דיומא). ואתא לאמנועי מלמטע הדרשה שהיא תוכחת חיים. וגם יש בה הוראה איסור והיתר. והאידנא שכבר השתרש ופשט המנהג שהכל באים לשמוע הדרשה בשבת. וכ"ם במקומות שאין דורשין בשבת. מותר לקרות בכתובים בשבת ומותר גמי להצילן. מדליקה בשבת. וכ"ם עכשו שנתרופפו הלבבות ונתגברה השכחה. דלהכי אתירו לכתוב גם סדרי תפלות ותלמוד ומדרשים והתירו מה"ט גמי לכתוב הכל בכל הלשונות דאע"ג דאין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד הבירו (כע"ז ל"ו ח') הכא שאני. דעת לעשות לה' הפרו תורתך. ולהכי מותר להציל כל כתבי קודש שבעולם. אפי' כתובים בלשון אחר (כעל המאור פרק כל כתבי). ואפילו ספרים שלנו שנקבעו בדפוס מותר להצילם. דדפוס כתב מעליא הוא (כמג"א של"ד ס"ז וי"ז. ועי' מ"ש מגילה פ"ג ד'): ז) (פיטערקא) של ספר: ח) וא"ל לנבשן (כפ"י דעירובין). דהכא זמנו בהול: ט) ר"ל שבתוך התיק מונח ג"כ מעות. ודוקא בהונחו התפילין והמעות יחד מע"ם (מג"א של"ד סק"כ): י) כל הנך דלעיל: יא) ר"ל רחוב שיש לו ג' מחיצות. ולחי לו קורה ברוח ד'. אפילו לא ערבו ושתפו בני החצירות שם. שרי משום כבוד כתבי קודש שם: יב) ולא יותר. דמדהוא בהול על ממונו. דלמא אתא לכבויי: [ואילה"ק הרי לקמן (דפכ"ד) אמרינן אפילו אי לא שריית ליה אתא לאתויי ד"א ברה"ר. ואפילו בזה"ז דליכא הה"ר אמרינן הכי. תי' הרין דהכא שתפו הרבה בהצלה חייסינן שע"י טרדת הצלה ישכח שהוא שבת. וזה מלוי עפי מש"שכור במזיד אי לא שריית לי'. משא"כ התם שאינו נתפז בהצלה להציל הכל בהיתר. עפי איכא למיחש איכא. שיעבור במזיד אי לא שריית ליה מדגימא שיבכח אי שריית לי']. וכל הצלה דפרקן. דוקא בשאותו בית שהדליקה בו. חיישינן שיכבה. אבל מבתים אחרים מציל כל מה שירצה. ואפילו מוקצה מציל. דבמקום פסידא ל"ג רבנן (שם ס"א ורע"ז סקי"ג): יג) תמוה דנ"ם לבהמה למה. וכ"ל ע"פ מ"ד (ברכות ד' מ') דאסור לאדם לאכול עד שיתן לבהמה: יד) קודם שסעד: טו) משום לא פלוג. וגם משום דס"ל דמי שלא אכל בלילה או בשחרית דשמי להצלים ג' סעודות אח"כ (ועי' סוכה פ"ב מ"ו דקיי"ל דלא מהני השלמה. התם כבר עבר סוכות. וס"ל דהיינו דמסיים התם. ע"ז לאמר מעוות וגו'. וי"ל אבל בים עוד מלות סוכה שפיר דשמי להצלים. אע"כ ה"נ הכא בשבת עצמו יכול לתקן המעוות). וקיי"ל כת"ק (שם ס"ח): טז) ומותר להניחן לכתחילה בכלי א'. ולקפלן בטלית א'. כדי

להוציא

א כל כתבי. קפ"ו פ"ח מכ"לתא יתכו פפ"ו פ"ח מפ' מוסיפים פפ"ו ס"ב מלחומת יתכו: מעונים. פי' ס"ו מהנ' ס"ם ס"ב פוס"ע יו"ד ס"מן כפ"ב מכ"ם ה': מצילין תיק הספר. קפ"ח ע"ב. מס' מיפרים פפ"ו ה"ב יכולמנמי מבוגה פ"ב ה"ח לוס רנה פ"ו מ' ד' פסוק ליכי הגיגה. קאלם רנה פ"ו פ"ח פסוק כוב אחרים דנכ. ילקוט קהלת למז מתקפ"ל מתמעמ וילת מ' י"מ. מ"ר פכ"ב מה"ב מי"ם פמ"ב שם: ולהיכן. מי' שם הכ"ו מוס"ב מו"ח מי' אל"ד מ"ו: **ב** מצילין מזון. קי"ו ס"ב ק"ם פ"ח מ"ר. פכ"ה עם הלכה כ"ח מ"ב שם מוכ מו"ם מו"ח מי' אל"ד מ"ב: **ג** סל מלא בכרות. ק"כ ע"ח מ"ר פ"ד מ"ם הל' כ"ב כ"ב מ"ב נאוין ס"ם מוס"ב מ"ח מ' אלא פ"ר ו' ומ' ע"ח פ"ר. מ"ד:

ב ואם היו פקחים. פי' הר"ב ויודעים דלאו שכר שבת שקלי כיון דמעיקרא לאו אדעתא דשכר פעולה בא. אבל לוקחים שכרם מתוך שהם זוכין בכל מהפקירא. אלא שאינם רוצים לזכות בכל כמ"ש הר"ב דבירא שמים עסקינן והכי איתא בגמ'. ומ"ש בפי' הרמב"ם באנשים חסידים איירי הוא טעות מן המעתיקים דבהדיא אמרינן בגמ' דאסיד אפילו אגרא דשרי בשבתא כי האי גוונא לא שקיל דלא מיקרי אסיד אא"כ מוותר משלו בכל דבר שיש בו גדול עבירה ואף ע"ג דלאו שכר שבת גמור הוא שהרי לא התנה ומהפקירא קא זכו: ד' רבי יוסי אומר י"ח כלים. פירש הר"ב שהוא רגיל ללבוש בחול. וטעמיה דאי לבשם טפי ונפיק בהו לרה"ר הוי משאוי ומש"ה אפילו לאחר המעורבת אסור משום דכיון דמטריד חיישינן דלמא נפיק בהו לרה"ר" הר"ן: שמנה עשר כלים. כתב הר"ב ושני בתי שוקים שאינן מחוברי' כאחת כדרך מלבושי האשכנזים וסביבותיהם אבל הרמב"ם מנאן לאחד מגא ומסתבר כדבריו שכן הן מלבושי איתן האדלות וכדרך מלבושי ארץ פלוגיה וכן מונה מלבושים אחרים ואין להאריך בהן. ומ"ש הר"ב ושני בתי ידים שמלבישים כו' ומכסים בהן הזרועות כו' כתב הרמב"ם כי אדלס היתה קרה וכו'. ובערך ארץ מצרים שם כתיב הרמב"ם הוא אומר. בכן א"י לפוני לארץ מצרים כגזכר הרבה פעמים במקרא ולאשונה בפרשת לך לך וכל שתי אדלות שבתיהן לנפון מנטיית השמש אותה הארץ שהיא דרומית לשייה הנה היא יותר חמה מהשייה מפני קורבתה יותר לגטייה השמש ומפני כן אלו האדלות הם קרים [יותר] מא"י לפי שהם הרבה יותר לנפון מא"י ואף בבל היא לפונית קלת לערך ארץ ישראל: וחוזר ולובש ומוציא. כתב הר"ן והא דלא שריגן הכי באוכלין ומשקין משום דהתם כיון דכידו הוא מוציא מתוך שאדם בהול על ממונו אי שריגן ליה אתי לכבויי אבל הכא כיון שאין אתה מתירו אלא דרך לבישה רמי אנפשיה ומדכר ע"כ. ולכל הפוסקים לא דברי ר' יוסי בלבד הוא אלא ד"ה מלבד להרמב"ם כפי מה שפירש בו בכ"מ שהן דברי ר"י בלבד. [ואע"פ שבספר רבינו אשר כתב אתאן לת"ק ויש לו קלת פנים מפרש"י מ"מ בספר מעדני מלך כתבתי שאין הכרח מפרש"י ושל"ל אתאן כל"ע] : בואו והצילו עמי. כתב הר"ב אבל לעולם אמר והצילו לכם שפעמים שהוא מציל יותר ממה שהם יכולים להציל וכו'. [*והכי מפרש הר"ב מאי דאתמר עלה דמתניתין גבי מזונות קתני לכם משום דלא קא חזי אלא מזון ג' סעודות אבל גבי לבושים קתני עמי משום דקא חזי ליה לכולי יומא ר"ל דכיון דלא קא חזי אלא שלש סעודות אפשר שזה סעד א' או ב' וזה לא סעד כלל או רק א' אבל מלבושים לכולי יומא חזי בשבת וגמלא שכולם שוים בהצלת מלבושים]. והא דאמרן לעיל דמהפקר קא זכו. לאו מטעמא דאמר והצילו לכם. אלא דזכו מן ההפקר כמציל מזונו של ים ומצילותו של נהר ונקט דאומר לאחרים שאע"פ שאומר להם כן על דעת שיצילו ולא יעכבו לעצמן שרי כמ"ש שם הר"ן*: ה פירסין עור של גדי. לפירש"י שכתבתי בפרק ד' דדוקא עורות של בהמה גסה מטלטלין דחד למזגא עלייהו מפרשים התוס' לעולם דהכא מיירי כשייחדו ליציבה ולר"ת דלאינו

מה לי פורתא מה לי טובא: ועגול של דבילה. אע"פ שאת גדול ויש בו סעודות הרבה: ואם היו פקחים. ויודעים שאם ישאלו שכר כשעלים לאו שכר שבת שקלי כיון דמעיקרא לאו אדעתא דשכר פעולה בא עושין עמו חשבון לאחר המעורבת בין בתירא אומר אף לשאינה מעורבת: ד' ולשם מוציא כל כלי תשמישו ולובש כל מה שיכול ללבוש ועוטף כל מה שיכול לעטוף. רבי יוסי אומר שמנה עשר כלים וחוזר ולובש ומוציא ואומר לאחרים בואו והצילו עמי: ה רבי שמעון בן גמליאל אומר פורסין עור ועיגול של דבילה) וחבית של יין ואומר לאחרי' בואו והצילו לכם) ואם היו פקחים) עושין עמו חשבון אחר השבת). להיכן מצילין אותן) לחצר המעורבת) בן בתירא אומר אף לשאינה מעורבת): ד' ולשם) מוציא כל כלי תשמישו) ולובש כל מה שיכול ללבוש ועוטף כל מה שיכול לעטוף. רבי יוסי אומר שמנה עשר כלים) וחוזר ולובש ומוציא) ואומר לאחרים בואו והצילו עמי): ה רבי שמעון בן גמליאל אומר פורסין עור ממעל למדיו וכנגד לר וקלר שקורין בלע"ז גוב"א א) וחלוק שלובש על בשרו שקורין קמיז"א ב) וחגור שחוגרים עליה וכובע שברלאשו ומלכפת ושני מנעלים שברגליו ושני בתי שוקים ושני בתי ידים שמלבישים לאתם על הידים ומכסין בהן הזרועות עד האצילים ושני רדידים שמתנגב בהן ומלית קטן שמכסה בו ראשו וכתפיו וסודר שבצואריו וחלוין שני ראשיו לפניו וקורין לו בערבי שי"ד: בואו והצילו עמי. שכשם שהוא מציל כך הם מצילים. אבל לעולם אמר בואו והצילו לכם שפעמים שהוא מציל יותר ממה שהם יכולים להציל* כגון שהוא לא סעד והן סעדו

ג) (אונטער ראק) ב) (העמר).

יכין תפארת ישראל יכין

להוציאן בבת אחת. אבל להניח כלים מלאים לתוך כלי א' אסור (מג"א שם ס"ת): יז) אף שהוא יותר מג' סעודות: יח) לגרכסה נ"ם לכ"א. ולר"ן בשם ר"י מטרחאי אחרים יכולים להציל אפילו הרבה מדאינן בהולין. ותו דבאחרים ליכא למיחש לכבויי. שהרי הדליקה נורמת שמה שיצילו יהיו שלהן. דמהפקירא קזכו אבל כשיכבו. יהיה הכל של בעה"ב. ומדאמר „הצילו לכם" להכי אם ירצו יזכו בו כבהפקר דאם לא אמר להם בעה"ב כך. צריך שיחזירו לו מה שהצילו. דמצי אמר להו. לעצמי הייתי מציל ע"י עובד כוכבים (מג"א שם ס"ק א): יט) ר"ל אם יודעין הדין. דרשאין בכה"ג ליטל שכר שבת. דהרי אם רצו זכו הכל לעצמן: כ) לתבוע ממנו שכר טרחתן. ובירא שמים מיירי. שאינו רוצה ליהנות מצל אחרים. ואעפ"כ אינו רוצה לטרוח בחנם: כא) המאבלים שאין הצלתם כ"כ מצוה ככתבי קודש: כב) עם זו שהליקה בה אף שאין להמציל חלק באותו עירוב: כג) וקיי"ל כת"ק (שם ס"י): כד) לאחר המעורבת עם זו: כה) צריך לעצודה: כו) לפי מנהג אנשי (אזיען). ומצויין בגמ'. וקיי"ל כת"ק: כז) ולא הזירו כה"ע באוכלים. דהכא מדלא הזירו רק ע"י לבישה. יזכר אלא לכבות. משא"כ באוכלין (רשב"א). וי"ל דר' יוסי קאמר לה. ולא קיי"ל כוותיה (שם): כח) ר"ל בשוה עמי. משא"כ לעיל קאמר „הצילו לכם". דלפעמים אינן שוין עמו בהצלתן. כשאחד סעד ואי' לא סעד

עיין

לחצר המעורבת. מיי' שם ה"ב מוש"ע שם סעיף י"ח: ד ולשם. פירוגין ל"ה ע"ב מיי' שם מוש"ע שם סעיף ז': ולובש וחוזר ולובש. מיי' שם הל': מוש"ע שם סעיף ח': ה ר"ש ב"ב. ק"ב ע"א: פירסין. מיי' פ"ב מה"ש הל' ד' ה' מוש"ע שם סעיף ב': שנויי נוסחאות

חבית של יין. כמי"מ אחבת.. לאחרים. כמי"ף לחבריו. ואם היו. נמצאיל אם. אחר השבת כד"ל ונמצאי"ל לאחר.. להיכן. כמי"ל ולהיכן. לשאינה מעורבת. כמי"מ לחצר שאינה.. ד מוציא. כמי"מ הוא מוציא. כל כלי. בד"ל את כלי. בנמצאי"ל את כל כלי. ולובש כל (מת) שיכול. במצאי"ל דהו"י ליתא. במצאי"ל.. כל מה שהוא יכול וכן נסמוך. כמי"ק לובש כל שהוא יכול וכן נסמוך. י"ח כלים. כמי"ל לובש הוא י"ח.. במצאי"ל.. כלי. וחוזר ולובש ומוציא. כמי"ק חוזר.. כמי"מ פעמים וחוזר ולובש ומוציא וחוזר ולובש ומוציא. ה ר' שמעון ב"ג. כמי"ל ר' ישמעאל ב"ג וגמ' שם רשב"ג. פורסין במצאי"ל פורשין.

תוספות חדשים

ג [במשנה] מצילין כו' לחצר המעורבת כו'. בכ"מ פ' ב"ל סעיף י' פסק כת"ק. ורמ"ל כי דיש מקילין בכן בתירא ודוקא במלבושים ע"ש ומ"ל: ד[במשנה]ולשם כו' מה מיקל לעניף כו'. ובכ"מ סימן ב"ו סעיף מ' פסק כת"ק והביא דעת לי' שרי רק פעם אחת אז שרי לפשוט ולבוש כמה פעמים ולא הכריע:

ראשון לציון

ד [ברע"ב] סד"ח י"ח כלים כו' וקורין לו בערבי מי"ד ע"כ. והרמב"ם מסיים בפי' המשנה דאין הלכה כר' יוסי ולא ידעתי למה שתק הר"ב וגם התוי"ט: [תוי"ט] סד"ה וחוזר כו' ומ"ל אתאן כל"ע ע"כ. ועי' מהרש"ל שכ' דפי' רש"י עולה כפירוש הרא"ש דאתאן כת"ק:

תוספות רע"ק

ד [אות קמב] במשנה ולובש כל מה שיכול ללבוש. בסמ"ג והגמ"ם והובא ברמ"א דאפילו לחצר שאינה מעורבת מותר כיון דהוא דרך מלבוש והוי בבא בס"ע ולא קאי על ולשם מוציא. ולענ"ד אולי גם למבוי שאינו מפולש ואפשר אף לרה"ר מותר כיון דליכא בזה איסור הוצאה הוי כמו חצר המעורבת. ואו"ל לדעת הר"ן שהעתקתי לקמן בסמוך אצל דברי התוי"ט ד"ה רי"א יש בזה איסור הוצאת ואינו מותר רק למעורבת: [אות קמג] בחר"ב ד"ה בואו. יותר סמה שהם יכולים להציל. מזה נשמע דדעת חרע"ב דהאחרים נ"כ א"י להציל רק מזון ג"ם דלא כדעת חר"י טראני שכ' הר"ן בשמו דהאחרים דלאו סמ נם הוא לא בחילי ול"ח לאתי לכבויי ומותרים להציל כמה דבעו: [אות קמד] בתי"ט ד"ה רבי יוסי אומר. דלמא נפיק בהו לרה"ר. ואפשר דע"כ לא פליגי רבנן עליה אלא משום דכיון דאינו מציל אלא ברה"י לא חיישי' לחכי אבל היכא דנפק לרה"ר בהא מודו דאסור משום משא.ולפ"ז אסור לצאת ברה"ר בטלבושים הרבה שאין דרך לישא אותם ביחד.הר"ן: [אות קמה] בתי"ט ד"ה בואו והצילו עמי כמ"ש שם הר"ן. אבל רש"י כתב דהוי הפקר כיון דאמר בואו והצילו לכם וכ"ת בש ע סי' של"ד וכ' המג"א דבלא אמירה יכול לומר הייתי מציא לי אנשים

סעדו לו לאפכא: ה שידה. עשויה כמין ארון: תיבה. קטנה של שולחנים: ומגדל. אתמתריא"ן ה) בלע"ז ובערבי מגסא"ר ומלשתן של עץ: מפני שהוא מחרך. ואין האור נאחזת בו ומגיל על כלי עץ שלא ישרף: בין מלאים. מים: שאין יכולין לקבל את האור. מפני שחדשים הם וסבר ר"י גרס כבוי אסור* אפילו במקום הפסד ממון ואין הלכה כר"י: ן אין אומרים לו כבה. דאמירה לנכרי שבות: ואל תכבה. אין צריך למחות בידו אלא יניחו ויכבה מפני שאין שביתת הנכרי ב) עליהם דישראל אינו מוזהר על שביתת הנכרי כשאינו עבדו: ן כופין קערה. של חרס על גב הגר ובלבד שלא יכבה ואע"פ שנטל כלי להגלת קורה שאינה ניטלת בשבת הא אותיבנא מינה לרבי יצחק דאמר אין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל ושמי לה בצריך למקומו של כלי דשרי לטלטלו לצורך מקומו: ועל צואה של קטן. אלו צואה של נער קטן קאמר דהא גרף של רעי הוא ומותר לטלטלו ולהוליאו לאשפה אלא הכי קאמר ועל צואה של תרנגולים מפני הקטן שלא יטפח ויתלכלך בה וכגון שצואה זו מונחת באשפה שבחצר דלא רמיא קמיה ולאו גרף של רעי הוא הילכך אין מותר לטלטלה ולהוליאה אבל כופין עליה קערה

ה) (שראנק קאסטען) ב) בר"ב ד"ה: עליו דישראל ואינו

דאינו מחלק בין גסה לדקה ה) לעיל והכא ביבשים ובין"ע אף בלחין*: ["שידה. פי' הרע"ב העשוי כמין ארון עמ"ש במ"ב פי"ח דכלים]: מפני שהוא מחרך. מודיע תועלת פרישת העור וכו'. הרמב"ם: ן מפני שביתתו עליהן. ולעיל ספ"ם כתבתי דקי"ל קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו מוקי לה בגמ' דהכא בקטן העושה לדעת אביו שיודע שהיבודו טוב לאביו ועושה בשבילו ודכוותיה בנכרי ואפילו הכי שרי דאע"ג דיודע דטוב לישראל אפילו הכי אדעתא דנפשיה עביד ולהגלת עצמו שיודע שלא יפסיד: ן כופין קערה על גבי הגר כו'. כתב הר"ב ואע"ג שנטל כלי להגלת קורה שאינה ניטלת וכו' ובספ"ג גבי אין נותנין כלי תחת הגר וכו' כתב הר"ב טעמא דאין מבטלין כלי מהיכנו ולהוה טעמא לא קשיא הכא ולא מידי וכהוה טעמא קיים לן ולכך תמהני על הרע"ב שלא היה צריך לכתוב כלל מאי דאותביה לרבי יצחק דלא קיי"ל כוותיה ורלייה הרז"ה ז"ל לפסוק כר"י כבר דחאה הרמב"ן בסוף מסכת שבת. והרי"ף והרא"ש שם והרמב"ם פכ"ה מה"ם כולם פסקו דלא כר"י ועיין בפרק י"ח משנה ב': ועל צואה של קטן. כתב הר"ב לאו צואה של נער קטן קאמר דהא גרף של רעי הוא וכו' אלא צואה של תרנגולים וכו' וכגון שמונח באשפה וכו' ולא גרף כו'. תימה דהשתא דאוקמת ליה במונחת באשפה שבחצר דתו לא הוי גרף של רעי לפי שאין זה מקום ישיבת בני אדם ולא ממאים וכדכתב הרמב"ם. אם כן כי הוי נמי צואה של נער קטן כי מונח באשפה שבחצר ליתסר לטלטלו ולא לוקים למתני' אלא באשפה שבחצר ולא צריכנא לאוקמא דשל תרנגולין נמי. ובגמ' דצואה של קטן לעולם שרי לטלטלה ולפנותה מפני שרחויה להאכילה לכלבים. ויש גירסא אחרת להפוסקים ולאותה גירסא אין חילוק בין צואת קטן לצואת תרנגולין אלא להכי מוקמינן בצואת תרנגולים דכיון שדרכם להיות בחצר אחרת שאדם מקלה להם מקום לא שרי לטלטלם משום גרף של רעי אלא בשביל שלא יתלכלך בה הקטן שהולך לשם לפעמים כופה עליה את הכלי אבל צואה של בני אדם שדרכה להיות בחצר שדרין בה כגון צואה של קטנים אין צריך לכפות עליה את הכלי אלא מותר לכבדה ולהוליכה לבית הכסא. ולגי' זו אפשר שהתחוון הר"ב וה"ק לאו צואה של נער וכו' דרגיל להיות בחצר וס"כ הוי גרף וכו' אלא הכי קאמר ועל צואה של תרנגולין כו' וכגון שצואה זו מונחת וכו' שכן דרכה להיות מונחת כך: ועל

ה) יד' פרלא: לעיל ביבשים והכא בלחין וכא מתוקן כד' קרלקא כמו שהוא לפניו.

עקיב

יכין תפארת ישראל יכין

עדיין. [והגאון מהו' עקיבא שליט"א כתב דאחוכלין דא"ת לנעש"כ להיל יותר מג"ם. אידך סוס הפקר. לפי קאמר הילו לכם. אבל במלבושים דאינו לבוש יומא כשיפשטו וילבם. לא סוס אינך הפקר. לפי קתני הילו עמי. [אב"י ק"ק בא"ח כש"ע ש"ד בש"ת הגיה הדעה הא' כפתח שפושע ולוכם. א"כ הכי קיי"ל (כש"ך י"ד רמ"ב). וא"כ אחין כתב כש"ע כואו והילו לכם. וי"ל: כבו (קאסטען): ל) (לאדע): לא) (שראנק): לב) כדי שלא יהא בוער והולך: לג) לפסיק בפני הדליקה: לד) מיס: לה) מיהו אמן קיי"ל דגרס כבוי במקום פסידא שרי (שם סכ"ג). וס"ה עליה שאחז בו האור. פושטו ומתבכה בו כדרכו. ואם נתבכה נתבכה. ובלבד שלא ידלג ויקפץ בו אמה ואמה. דהו"ל כמכבה בידים. וכ"כ ספר שדלק. פותחו כדרכו וקורא בו. ומותר ג"כ לשפוך מים על העליה והספר. כדי שיכבה הלם כשיגיע לשם (שם סכ"ג): לו) דאמירה לנכרי שבות: לז) ר"ל א"ל לומר לו אל תכבה. מפני וכו': לח) ושובר כוכבים אדעתיה דנפשיה עביד. דיודע שישראל ישלם לו. ומה"ע מותר לקרות לעובד כוכבים ולומר בפניו כל המכבה אינו מפסיד. אע"ג שיודע שעי"ז ודאי יכבה. ולאו דוקא בדליקה. אלא ה"ה בכל הפסד הבא פתאום. וצריך להגלתו דבר שאסור לישראל בעצמו לעשות. מותר לומר כן בפני עובד כוכבים (שם סקכ"ו). [מיהו נ"ל דדוקא בכך לשמא שרי. אבל אסור לומר כל הרולה יכבה. דהרי הך לשמא מהני בתרומה דהוי שלוחו. וכל התורם אינו מפסיד לא מהני (כר"ן נדרים ל"ו כ'). וע' עוד תמורה (ד"ש ה') כל הרולה ימיר ומדלא מוקי לה בהקדש וחולין שייהן שלו. ואמר רק הרולה. ע"כ משום דבכה"ג הו"ל שליח ואין שליח לדבר עבירה. וזה לא כרבותינו בעלי תוס' (גיטין ס"ו ה' ד"ה כל) דלהי הרולה שם. בלמר כל הבומע קולו יכתוב גט לא עשאו שליח]: לט) ולף למ"ד מלאכה שאינ"ע מדרבנן. אפ"ה צריך למחות בקטן. משום דאדעתיה דאביו קעביד. והכי קיי"ל (שם סכ"ס). מיהו בנתלש חוט העירוב. מותר ליתן להתינוק לשלח המפתח לביהכ"נ (רע"ז שמ"ו סק"ו). וכ"ל דמכ"ם דרשאי ליתן לו ספרים לשאתן לביהכ"נ (ופי' מג"א סמ"ג סק"ג ותקי"ט סק"ט. ופי' מ"ם בפתיחה לעירובין): מ) אף דליכא סכנה (רע"ז רע"ז סק"ח). ולריך שיניח אויר מעט לגר שלא יכבה (מג"א שם סק"ט): מא) לאו בטלת אדם

ה [אות קמן] ברע"ב ד"ה שאין יכולין לקבל. וסבר ר"י גרס כיבוי אסור. היינו בדליקה דחיישינן כיון דבחיל דלמא אתי לכבויי. גמרא: [אות קמן] בתוי"ט ד"ה פרסין. ובי"ט אף בלחין. היינו בנשחטה ביו"ט שרי לטלטל עור הלת דתתירו סיפן משום תחלתן שלא יסנע לשחוט ביו"ט כראיתא ב"א מ"ה: ו [אות קמן] במשנת אין אומרים לו כבה. בסוגיין דף קכ"א אמרי' אמר ר' אמי בדליקה התירו לומר כל המכבה אינו מפסיד. ותנה אם מותר לומר לנכרי אם תכבה לא תפסיד לא נתבאר בפוסקים ומדברי תוס' כתובות דף ע' ע"ב שכתבו שם דבמורר הנאת דמותר לומר כל הון אינו מפסיד דמ"מ לומר ליחיד אם תזון לא תפסיד אסור דדמי לשלוחו א"כ הבא בדליקה מדלא נקט רבותא יותר דמותר לומר אם תכבה ל"ת מוכח דזהו באמת אסור. אמנם קשה לי דהא בסוגיין אמרינן נימא מסייע ליה אין אומרים לו כבה וכו' כבה הוא דלא אמרינן ליה הא כל המכבה א"מ אמרינן ליה והא מחך דיוקא יהא מוכח דדוקא כבה מחש אסור אבל לומר לו אם תכבה ל"ת דשאי וא"כ אמאי לא נקט ר"א יותר רבותא דגם זה מותר.

ר"י אוסר. פי' ירושלמי פנים פ"ב ה"ח: ן נכרי. קכ"ח פ"ח יבמות ק"ל ב"ל מ"י פ"א מה"ב ה"ל ופי"ל ה"ו כמ"ג לאין ס"ה מוס"פ ל"ח פיתן כל ד פמ"ל כ"ה: קטן. מ"י פ"ב מה"ם ופכ"ל שם הלי י"ח פמ"ג שם מוס"פ שם: ן כופין. קכ"ח ע"ח מ"ג ע"ח ק"ז ע"ח מ"י שם פ"ג ה"ל שם"ג שם מוס"פ ח"ח פ"ו רע"ז פ"ג ופי' ע"ל פעיף כ"ג נהג"ה:

שנויי נוסחאות

שאחז בהן (את) האור. במס"ד ליתא. כמ"מ שלא תאחז בהן. ועי' בבבלי ובירושלמי. מחרך בכי"ק מחרך. ועושין סחיצה. בד"ל ובמסכי"ל עושין.. ומוסת שלו עדיף דכולהו רבנ"ג כמ"ם בתו' הר"ן וכדאמר לקמן בע"ב אין מדקתני סיפא כו' (ד"ם) ועי' רש"י שם. מים לפי שאין יכולין לקבל את האור. בכי"ק מים שאינם.. וכן הוא במסכי"ל (ונם לקבל בהם..) בד"ל מים מפני שאין יכולין לקבל האור. בכי"מ מים שאין יכולים לקבל האור: ן ואל תכבה. בכי"ק אל.. במסכי"ל או אל.. שביתתו עליהם. במסכי"ל.. עליך. בכי"מ ובכי"ל.. עליהם. וכ"ה בנרמב"ם ובמ"מ פי"ב מהל"ם הל"ו וכן בסמוך. (אבל) קטן. בכי"מ ליתא. (שבא לבבות) בד"ל ליתא. (מפני) ששביתתו. בד"ל מפני שכן שביתתו. וכ"ה בכי"ק וליתא: ן קערה. בכי"מ את הקערה. על (גבי) הגר. בד"ל ליתא. שלא תאחזו בקורה. בד"ל שלא תאחז האור בקורה. בכי"מ ובכי"ל שלא יאחז האור..

תוספות הדשים

ה [ברע"ב] ד"ה שאין יכולין לקבל כו' ואין הלכה כר"י עכ"ל. וכ"ם בס"ע סימן של"ד:

תוספות רע"ק

אנשים שהיו מצילים ומחזירים לי. ולענ ד היה נראה דבאוכלים דא"א לו להציל יותר מג' סעודות הוי הפקר דכמציל מוטו של ים הוא. אבל במלבושים דהיה ביד חבול הבית להזור פעם אחר פעם לא הוי הפקר ואפשר דזהו כוונת הש"ם דבריש תני הצילו לכם כיון דלא חזי אלא ג"ם ומסולא הוי הפקר אבל במלבושים דחזי לבולי יומא לא הוי הפקר מש"ה אומר בואו והצילו עמי:

ארי'. קמ"ע ס"ח: ח נכרי שהדליק. קכ"ב ע"ח מ"י פ"ע פס"ם ה' ב' ג' ממ"ג נלמדים פ"ה פוס"ע מ"ח מ"ו כפ"ל ממ"ע מ"ו ופי' שכ"ה פטיף י"ח י"ב:

שנויי נוסחאות

שלא תישך. בכ"ח בשביל שלא.. בד"ג. תשך. ר' יהודה. בכי"ק בטעות ר' ירמיה. בערב. בכי"ף כ"י בעקרב. עי' לקמן פכ"ב מ"ג ויפה העיר הרב בעל ד"ם ז"ל דמהירושלמי כאן מוכח דע"ים כוה. חוששני (לו). בכי"ק חושש אני לו. במשנ"ל חוששני אני לו. בגמב"ג ד' מוגיגו ליתא. בכי"מ חוששני בו: ח משתמש. בד"ג ישתמש. הבנת ד"מילא מים" עד "עשה כבש" חסרה בכי"ק בטעות כדמוכח בגמרא. משקה אחריו בכי"ח משקה אותה. ועי' רש"י ד"ה מאביל אחריו. (ר"ם). עשה (נכרי) כבש. בכי"ק ליתא. וכן ליתא בכי"ף בכל"ם. יורד אחריו. בד"ג ירד.. (והוא עתיד). וזקנים. בכי"ק וחזקנים. שהיו (באין) בכי"מ ליתא. נכרי (כבש לירד בו). בכי"ל ליתא וכן ליתא בד"ג (ומם ליתא גם לגלי נכרי). וירדו בו ר"ג וזקנים. בכי"ק ובמשני"ר וירדו בו זקנים. בכי"מ וירדו אחריו וזקנים. בכי"ף וירדו אחריו ר"ג וזקנים:

תוספות חדשים

ז ברע"ב] ד"ה חוששני לו' סמ' הלכה כו' עכ"ל. וכ"ם בס"ע סימן שט"ו סעיף י':

ח [במשנה] עובד כוכבים כו' מילה כו' משקה אחריו ישראל כו' ע"כ ל"ל דדוקא נקע משקה אחריו דקודם שיתה העובד כוכבים אסור מפני הרוחים שמא ידמה לכם במילה לעובד ישראל וכך נראה מדברי רש"י ז"ל שכתב על סנרייתא דעובד כוכבים בליקט עשבים מאכיל אחריו ישראל את בהמתו ואחריו דנקע בכולהו דעובד כוכבים לעובד עלמו עבד. וכ"מ מדברי הרמב"ם פרק ח' (ב"ג):

תוספות רע"ק

וכן ק' לבסקנא דאמרי' אימא סיפא אל תכבה ל"א ליה וכל המכבה אינו מפסיד נמי ל"א ליה אלא מהא ליכא למשמע מינה. והא זהו ל"ש דק היכא דאפשר לקיים דיוקא אי דרישא אי דסיפא. אבל הכא דעכ"פ דיוקא דרישא בודאי לא חוי דיוק דהא אסור לומר אם תכבה ל"ת ובין דדיוקא דרישא בודאי ל"ד מסילא ננקים לעיקר דיוקא דסיפא דהכל

עקרב שלא תישך. כתב הר"ב ולגזוד נחש מפני שרולה לנחק בו לאסור. וכ"כ הרמב"ם. ומשמע דאיסורא ליכא ומעמא גרלה לפי שהנחש מהדברים שאין במינן נגוד דאפילו לגורך פטור אבל אסור כדאיתיבא ברפי"ד. אבל תימה מדתנן בפ"ב דעדיות מ"ה דהלד נחש להפואה חייב. ש"מ שהוא מאוהן שים במינן לידה וכתבתי לעיל דבהו דין לגורך דין שלא לגורך חייב ול' הרמב"ם בחבורו פ"י בדברים שים במינן לידה דדין לגורך דין שלא לגורך לו לנחק בהן חייב ולכך גרלה דהאי אסור דנקטי לאו דוקא אלא ה"ה דחייב ומע"ש במשנה ב' פי"ח: ח מילא מים להשקות לבהמתו. לורחא דמלתא נקט לפי שבמקום השקאת הבהמה מלויים שם ישראלים ונכרים אבל אה"נ א) דאפי' מילא מים בשביל ישראל עלמו אסור לישראל לשתות מהן דהא מ"מ אהני ליה מעשיו שעל ידי מלאכתו של נכרי הוא יכול לשתות מהם במקום הזה. הר"ן ור"י בתוספות. ועיין במשנה ב' פרק ג' דבילה: בבש. מקום חלק שיורדין בו ואין [בו] מעלות כסולם כ"פ הרמב"ם ועיין בדברי הר"ב במשנה ג' פרק ג' דמדות ועיין בפרק ג' דבילה מ"ש שם בס"ד:

שלא תישך. אמר רבי יהודה מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי בערב בב) ואמר חוששני לו מחטאת בג): ח עובד כוכבים שהדליק את הנר בד) משתמש לאורו ישראל בה) ואם בשביל ישראל אסור בו). מילא מים בז) להשקות בהמתו בח) משקה אחריו ישראל בט) ואם בשביל ישראל אסור ב). עשה עובד כוכבים בבש לירד בו יא) יורד אחריו ישראל ואם בשביל ישראל אסור יב). מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו באין בספינה ועשה עובד כוכבים בבש לירד בו וירדו בו רבן גמליאל וזקנים יג):

קטרה בשביל הקטן שלא יתלכלך: מעשה בא. כפיית כלי על עקרב: בערב. שם מקום: חוששני אני לו מחטאת: דכיון שלא היה עקרב רק אחריו חוטש אני שמא חייב חטאת מטוס לידה. ולענין פסק ההלכה אותן בעלי האדם שנושכין וממיתין ודאי כגון הנחשים הסרפים וכלב שוטה מותר להרגן מיד כשיראה אותן ואפילו באין רגים אחריו ואותן שאינן נושכים וממיתין ודאי אלא פעמים ממיתין ופעמים אין ממיתין אם רגים אחריו מותר להרגן ואם אין רגים אחריו כופה עליהם כלי ואם דרסן והרגן לפי תומו מותר ולגוד נחש מפני שרולה לנחק בו אסור: ח מילא מים. מבור ברשות הרבים: בבש. עומק בספינה גדולה לירד בו מן הספינה ליבשה ואילטריך תנא לאשמעינן גר ומים דאי תנא גר הוא אמינא גר הוא דשרי דליכא למגזר שמא ירבה בשביל ישראל דגר לאחד גר למאה אבל מים דליכא למיגזר אסור. ואי אשמעי' מים הוא אמינא מים הוא דבשביל ישראל אסור אבל גר אע"ג דבשביל ישראל כיון דאיהו נמי צריך ליה שרי דגר לאחד גר למאה לריכא וכבש אע"ג דדמי לגר דכבש לאחד כבש למאה מטוס מעשה דר"ג וזקנים תנא לי' דמעשה רב:

א) כ"ם כדי קראקא אך בדפוס פראג: דאפילו מילא מים לעצמו אסור לישראל כו' ועי' ר"ן.

יכין תפארת ישראל יכין

אדם מיירי דהא חזי לכלבים. רק ה"ק על לותת הרגנולים שלא יהלכלך בה קטן. ומיירי במוקמת במקום שאין שם דריסת רגלי אדם. דאל"כ מותר לפנותה להדיא. מיהו החזרת העביט אסור. אם לא שיהיה בו מים הראוין לשתיית בהמה (ש"ח סעי' ל"ד); מב) שם מקוס: מג) ואמן קיי"ל דכל דבר שנושך ומכיה ודאי. מותר להרגן להדיא. אפילו אין רגין אחריו. ונחש ועקרב שאין ממיתין ודאי. מותר רק לדרסן לפי תומו. אפילו במהכוין להרגן. אבל לא יהרגן להדיא באין רגין אחריו: (בע"ז ס"ז): מד) לגורך עלמו: מה) וה"ה בהדליקו לגורך חולה אפי' שאין בו סכנה או לגורך קטנים. מותר לכל: מו) לכל. וה"ה בכל מלאכות בין קבב או לא קבב לו בכר. או שעשאו בקבלנות. שסברו להדליק לו נר בכל עת. בכל גונא אסור. ובמסיבה של עובדי כוכבים וישראלים אזלינן בתר רובא. דלגורך הרוב הוא מדליק. רק בים הוכחה להיפך. לא אזלינן בתר רובא. ובמהלה על מהלה אסור מספק. וה"ה בכל ספק אם עשהו בשביל ישראל במסופק אם עשאו היום אסור. ולרמב"ם אפילו עשאו לגורך ישראל ועובד כוכבים יחד נמי אסור (רש"ו סק"ו. ועמ"ש בפתיחה במלאכת שבת ומ"ש בענין דאמספוראגען): מז) מבור שהוא רה"י הוליאן לרה"ר: מח) וה"ה לשתות הוא עלמו. רק לורחא דמילתא נקט. דבמקום השקאת בהמות מלויים ישראלים ועובדי כוכבים: מט) מאחריו לורחא דמלתא נקט. וי"א דדוקא אחריו. כדי שלא יחשבו שלגרכו מילא. וגם דוקא באמיו מכירו ואוהבו של ישראל. דאל"כ חיישינן שמא ירבה בשבילו (שכ"ה י"א ותקע"ו ס"ה): נ) ה"ג כלעיל אות מ"ו. ואסור לכל ישראל לכל מיני תשמיש. מיהו י"א דבמילא לאדם לשתות. או בהבאת עובד כוכבים משקין מרה"י דרך רה"ר. מותר אף למי שהוא בשבילו. מדיכול ישראל ליכך לרה"י לשתותן. א"כ לא נהנה ממלאכת איסור. ויש לסמוך על זה בשעת הדחק (שכ"ה ס"י): נא) מהספינה ליבשה: נב) ולריכי כולהו בבי. בגר קמ"ל אע"ג דהעובד כוכבים נמי נהנה מאורו. אפ"ה בהדליקו לגורך ישראל אסור. ומים קמ"ל אע"ג דליכא למיחש שמא ירבה בשבילו. אפ"ה בעשה לגורך עובד כוכבים מותר [אמר הכותב לריכותא דמים גמ' קאמר לה ולריכותא דגר הר"ב הוסיף מדעתו. אולם לפי מ"ש בפתיחה במלאכת שבת (פי' ט') דבעשה לעובד כוכבים וישראל יחד באמת שרי. י"ל מדלא נקט הש"ם גם לריכותא של גר משום הר"ב. ש"מ דלא כר"ב. וגם לא לריך לזה כלל להך לריכותא. דהכי אורחתא דגמ'. דלא סמי תנא רישא מדתנא בגר סיפא. ואגב"א דאי תני מים לבהמה. הו"א דוקא מים לבהמה שרי משום לעב"ח. דוגמת מעמיד אדם בהמתו ע"ג עשבים בשבת (שבת קכ"ב א'). אבל גר דלעלמו סד"א אפילו הדליקו עובד כוכבים לגורך עובד כוכבים לחבר. דיתוש שמא יזלריקנו. כדגזרינן בגזירות המוסרין שמא יעלה ויתלוש (עי' תוס' ד"ה מבתמש) קמ"ל]. וקמ"ל בבש דאשמעינן מעשה רב דר"ג וזקנים: נג) אפילו עובד כוכבים מכירן. הרי בבה"ג ליכא למיחש שמא ירבה בשבילו:

הלכתא גבירתא כללא דפרק טז

פרק טז משנה א—ו המכבה נר או נחלת עץ כ"ש חייב במתכוין לפחמין. ולרמב"ם אפי' בל"ז חייב. נחלת מתכת פטור ולרמב"ם דוקא במתכוין לצרפו חייב. נחלת ברה"ר מותר לכבות שלא תזיק ולרמב"ם דוקא נחלת מתכת לא דעץ. דליקה בשבת רק בסכנת נפשות מותר לכבות. ואנו דשרויין בין בלתי ישראלים מותר לכבות אפי' בבית עובד כוכבים. דאיכא ספק סכנה. ומ"מ הכל לפי הענין דבאפשר בסייע דבר אחר בלי כיבוי ונדנוד איסור דאורייתא אסור. גדם כבוי במקום פסידא דחיינו להעמיד כלים מלאים מים בפני הדליקה. שכשיגיע האש לשם יתבקע ויכבו מותר ומכ ש כלי שאחז בו האש. מותר לפרוש עליו סמוך לאש עור לח. או לתת מים על בגד שאחז בו האור במקום אחר. ויש אוסרים במים משום מכבה. ולפרוש עור לח על שארנשטיין הבוער בדליקה באפשר ע"י עובד כוכבים אסור ע"י ישראל. טלית שאחז בו האור פושט ומתכסה בו ואם כבתה כבה. ולא יתכסה בבתילות רק בדרכו גם לא ידלוג בו הנה והנה שיתכבה מהר. וכן ספר הדולק פותחו לאט וקורא בו ואם כבה כבה עובד כוכבים שבא לכבות. אין מוחין בידו. ואפי' הוא עבדו המושכר לו. אבל אסור לומר לו שיכבה. רק אומר לפניו כל המכבה אינו מפסיד. גם מותר לקרותו למקום האש אעפ"י שיודע שיכבה מעצמו. ולומר כל תרוצת יכבה אומר ע"ר צוק"ל. וקטן אין מניחין לכבות. גר הלב או שעות שנפל על השולחן מגער המבלא בנחת עד שיפול הגר וטוב ראתשר ע"י עובד כוכבים וגר שמן דוקא ע"י עובד כוכבים כל כתבי קודש [ותורת שבכתב קודמת לשבע"פ] מצילין האידנא מפני הדליקה. וקורים בהם בכל שבת אפי' כתובים בכל לשון ואפי' כתובים שלא בדיו ובכל דבר. וכן מסבא ברבות שמבעו חכמים מצילין מן הדליקה ומן כל מקום סגולה והפקר. ובלשון אחר דאמרן דוקא בהתם בקיאין בו. משא"כ באין בקיאין בו אסור לכתבו ולהצילו. וס"ת שיש בו ללקים פ"ה איתיות סתוך תיבות שליטות או שיש בו אזכרה מצילין. ובמגלת אסתר וקמעין שיש בהם פסוקים.

פלוגתא